

ΕΝΤΟΣ ΤΩΝ ΤΕΙΧΩΝ

Το μηνιαίο περιοδικό
της παλιάς Λευκωσίας.

τεύχος 10ο
απριλίου 1986
τιμή £1.00

- καταδεικνύεται η ταύλα αρχιτεκτονική
- αναφορά στο γλωσσικό ζήτημα
- η διχόνοια στα χρόνια της τουρκοκρατίας
- αθλητισμός - φρενιθάλητισμός
- σκαφές και κληρονομιά
- ρεκαρτέζ στην ασχολού και τη λαϊκή μπαϊρατζαρία

1η απριλιου 1955-1986

Η αναφορά σε εθνικές επετείους είναι πάντα ένα λεπτό εγχείρημα γιατί εγκοινωνεί δυο βασικούς κενόρους. Ο ένας είναι να παρασφύξει κανείς από τον ρομποτιστικό ρολόι που αυθημερόν σαρώνει την μνήμη για τέτοιες επιπτώσεις και απ' αυτό να ημιπλακεί σε μεταφορικές σάφειες και συμπεράσματα.

Ο δεύτερος κενόρος επικεντρώνεται στην αντίθετη ημερομηνία, δηλ. στο εγχείρημα της απομυθοποίησης μιας εθνικής παιδείας, ιδιαίτερα αν από το εγχείρημα δεν υπονοείται με μια εναλλακτική θεώρηση που να είναι σε θέση να επινοήσει σε νέους αγώνες.

Το σημερινό τούτο δεν φιλοδοξεί να συμβάλει ούτε στην συντήρηση του μελλοπατριωτικού ρόλου της παιδείας, ούτε στην απομυθοποίηση της, όπως ένα φιλοδοξεί να δώσει καμιά απάντηση σε κανένα από τα πάμπολλα ερωτήματα ενός βασανιστικού είτε η αποκαθάρσιμα αναφορά στην 1η Απριλίου. Έγγραφο μας είναι να επικαιροποιήσουμε κάποιους προβληματισμούς που στον βαθμό που θα βρουν αντικατοπτρισμό θα υποείναι μια δι-σπουκιμενική διαδικασία διαλογού.

Οι προβληματισμοί που θέλουμε να καταθέσουμε στο σημερινό τούτο, αναφέρονται στη γλώση και στους τρόπους με τους οποίους πραγματοποιείται ο αγώνας του 55-59 με αραιμένες από τις σημερινές πραγματικότητες. Αναφερόμαστε περισσότερο σε μια σχέση συνείδησης παρά σε μια καθαρά πολιτική σχέση. Όχι γιατί η πολιτική σχέση είναι ένα ζήτημα υβόρημα, αλλά γιατί φάνηκε πως στο επίπεδο της συνείδησης αυτή η σχέση δεν μας απασχόλησε και πολύ σαν κοινωνία, ή πιο σωστά, ενώ μας απασχολεί βασανιστικά, κανείς δεν προσπάθησε να αναγάγει το ζήτημα στην σφαίρα της οικονομικής και πολιτικής θεώρησης.

Είναι σαφές πως για την προσέγγιση του θέματος απαιτείται ένας τουλάχιστον καθορισμός των βασικών χαρακτηριστικών του αγώνα του 55-59, καθώς και μια τουλάχιστον αναγράφηση των παραμέτρων που ορίζουν την συνείδηση του μέσου κύριου σήμερα, σε σχέση με το λεγόμενο εθνικό ζήτημα.

Συντομογραφικά θα λέγαμε πως το κύριο χαρακτηριστικό του αγώνα εκείνου, ήταν η ύπαρξη ενός κοινού οράματος, του οράματος της απελευθέρωσης. Το δεύτερο χαρακτηριστικό που συσχετίζεται με το πρώτο λειτουργικά, ήταν η πλατιά λαϊκή ενεργητική συμμετοχή στην πάλη για την πραγματοποίηση του οράματος. Λαϊκή συμμετοχή, από την οποία όμως αποιδιόστηκαν από κοντόφθαλμη ιδεολογική και πολιτική ιδιοτέλεια της ηγεσίας, σημαντικά τμήματα του ελευθεμού, όπως ήταν οι τουρκοκάπριοι και οι οριστεροί. Για τους τελευταίους το μεγαλύτερο βέβαια μέρος της ευθύνης φέρει η ίδια η ηγεσία τους που αρνήθηκε πεισματικά να αλλάξει το παλιό της λάθος ορμή.

Το δύο αυτά βασικά χαρακτηριστικά: όραμα - συμμετοχή, άσκησαν τότε μία εννοιαστική λειτουργία που με την σειρά της, έκανε τον κυρίαρχο λαό να αναχθεί σε υπέρτατες στιγμές αγώνα και θυσίας. Κοινό όραμα λοιπόν και ενεργητική συμμετοχή ήταν οι βασικές συνιστώσες - μαζί με τον πίστη που τριπλαζει ο υποκειμενικός των δύο αυτών στοιχείων - μιας εννοιαστικής και δυναμικής διαδικασίας.

Όμως παράλληλα ξέρουμε, πως λειτουργήσαν και κάποιες άλλες διεργασίες που έπαιξαν ρόλο διακοσμητικό. Το στίγμα των διεργασιών αυτών μπορεί να εντοπιστεί σε δύο βασικές αντιφάσεις που οδήγησαν τελικά στην κατακερματισμό τόσο του οράματος, όσο και των κοινωνικών μετοχικών δυναμικών του οράματος. Η πολυδιάσπαση αυτή, οδήγησε αναπόφευκτα με το όραμα στο αντιθετικό σχήμα: εσωτερικό-εμφυλιολογικό και αναφορικά με τις διακοσμητικές διαδικασίες στην αντίθεση: ελληνοκύπριο-τουρκοκάπριοι.

Δεν είναι υπόχως μας όπως είπαμε και πριν να τεκμηριώσουμε αναλυτικά αυτην τις διαδικασίες που αφορούν το στίγμα αναφορικά με τις πιο πάνω πραγματικότητες. Όμως πιστεύουμε πως ορισμένες διακοσμητικές οι οποίες μπορεί να αποτελέσουν κοινό λόγο, θα πρέπει να κοιταχθούν κριτικά για να μπορέσουμε τουλάχιστο να πνήθρουμε. Μία τέτοια διαπίστωση της οποίας η έκταση και το βάθος είναι δραματικές είναι λ.χ. τα γεγονότα της η ίδια γενιά που διακινδύνευσε ακόμα και την ζωή της για κάποιο όραμα - στην προκειμένη περίπτωση αυτή της ένωσης - μετά σε χρόνια λιγότερα από το πέρας του ενός αγώνα, αναγκάστηκε ή ακόμα υποδέχθη κά με κλειστά φροντιστήρια να απαρνηθεί αυτή το όραμα.

Οι συνέπειες αυτού του πράγματος υπήρξαν και είναι τεραστίες και η έκτασή τους ακόμα δεν έχει συνειδητοποιηθεί, γιατί δε οι συνέπειες οραματικών και αναφορών την συνείδηση σχεδόν όλων μας σήμερα. Μια συνείδηση από την οποία αποκαλύπτει ένα κοινό όραμα και στην οποία έχει ριχθεί το φοβερό υβόρημα της ήττας. Η απώθηση της υπαρξιακής μνήμης είναι το άλλο χαρακτηριστικό που μας διακρινά σαν κοινωνία. Κανένας δεν θέλει να θυράται πια. Η σημαστική του κέντρου, συνίσταται ακριβώς στην απόληξη της μνήμης ή δε λειτουργία του, κάθε άλλο παρά στα να ανακαλέσει την ιστορική συνείδηση επιστρέφει.

Το στίγμα της ήττας, στο οποίο έχει τις ρίζες του και η σημερινή κρίση, σε επίπεδο ηγεσίας, παρόντι και τους όρους που κάποτε τον κίνημα να μην μοιραστεί ουσιαστικό στην υπόθεση της, ανεξάρτητα αν στην εκφορά του λόγου όλοι λέμε πως αναζητούμε με πίστη στο δικαίο του αγώνα.

Υπάρχει μια σχεδόν φανερά διάσπαση στον κυρίαρχο λαό, μια διάσπαση μεταξύ ουσίας και τύπου, μεταξύ νοήματος και παρανοήματος, μεταξύ αυτού που θα πρέπει να είναι και της συνείδησης του. Υπάρχει, μεταξύ αυτού που λέμε και αυτού που κινούμε, μεταξύ αυτού που ήταν ο αγώνας του 55-59 και αυτού που αμιγώς καθόνησε να θεωρείται πως ήταν.

Φτάνουμε στο σημείο να επιδοκίμασαν περισσότερο κριτικότητα οι οποδοί των διεκδικητών αποκαθάρσιμα παρά όσοι αποσπρίψουν μια κάποια αντί-αποσπ. Χόρουμε σχεδόν κάθε σχέση με τα στοιχεία που ορίζουν την ύπαρξη μας, κυρίως χόρουμε την σχέση μας με την ιστορία μας δηλ. με ό,τι αποτελεί την βασική αναφορά για την συνείδηση μας και για την συνέχεια μας.

Και όσοι κατά καιρούς θεώρησαν την πρώτη Απριλίου την θεμελιώδη συνθήκη για να αντιλήσκουμε και εγχειρήματα που να καλύπτουν είτε την ανάγκη μας είτε την υβρόφια μας. Οι νεότεροι δε, που δεν αισθάνονται ούτε το δικαίωμα ούτε την υποχρέωση να αναφερθούν στον αντιπολιτιστικό αγώνα, κατανοούν εν σιγή την σπεροντοπία της υπαρξιακής συνείδησης στην οποία τους στομίζουμε οι παλαιότεροι, αποδενωμένοι εντελώς από κάθε μνήμη.

Αν η αναφορά στην 1η Απριλίου και στο 55-59 έχει κάποιο νόημα σήμερα, αυτό νομίζουμε πως βρίσκεται στην ανάσση της επείσης με τις διαδικασίες εκείνες που οδήγησαν στην αποκαθάρσιμα, αλλά και στην υβρόφια των όρων του επιθυμητού, πράγμα που φαίνεται καθαρά πως το έχουμε χάσει.

φωτογραφία εξωφύλλου: της
αντιγονης βρουσιώτου

Το μηνιαίο περιοδικό της Παλιάς Λευκωσίας.
Διεύθυνση: Μίνως 6B Παλιά Λευκωσία
Τηλ. 431278

τεύχος 10ο
απριλίου 1986
τιμή £1.00

περιεχομενα

• Το τεύχος αυτό συντάχθηκε από τους:

Σούλλα Χριστοδούλου
Ζήνωνα Σιερεπεκλή
Κωνσταντή Αχινιώτη.

• Υπεύθυνος για το νομο Κωνστίνος Αχινιώτης.
• Επιμέλεια: Σούλλα Χριστοδούλου.

Για τα υπογραμμένα κείμενα ευθύνονται οι συγγραφείς τους

ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ

Να λοιπόν που τις παλιές ημέρες
ξανά τις βρίσκω
μεσ' τη νύχτα εστία με τα τρία ανόρατα.
Την ελπίδα, τη λυπημένη και την όμορφη!
Ντιομένος είμαι λευκή πορφύρα
και νύμαι ομπρός σου γελωτός.
Από την πίσω έρχομαι την όψη τ' ουρανού
κι από την πίσω πόρτα μπαίνω,
γοργάτος βόσκου και βιδέας
και άλλα ουρανιακά.
Τη γλώσσα που και διδάχτηκα
αυτή μιλάω
κι είναι για τούτο που δεν καταλαβαίνεις.
Έξοχη νύχτα,
κι εγώ ποτισμένος στην Άνοιξη
κόπομαι εδώ
στην άκρη τούτου του δικού μου φαγγαριού
και λήγω τρελλός τον αγέρα.
Άλλο να σου πω - δεν έχω,
μόνο κλάιω την πάρτα
ή γόρνα σελίδα.

ΤΑΚΗΣ Χ' ΓΕΩΡΓΙΟΥ

• Στο πτόδι	2
• Κατεδουλέτο η παλιά ορχηστρακόπη: Ζ. Σιερεπεκλή	5
• Λαϊκή Αγορά Μπιστοραγορά ρηγοράς: Αντρούλλο Πασά	6
• Πεζογράφηση της Αισχύρου ρηγοράς: Γιώργος Θεοδούλου	8
• Επιστολή: Φρόσκα	11
• Ταβέρνα και Φιλόσοφος Λεωνίδα Θεοφάνους	12
• Αναφορά στη γλώσσα Ζήνωνα Σιερεπεκλή	13
• Λαϊκό Πανεπιστήμιο: γλωσσικό ζήτημα: Απόφες του Λέσκου Ζαφειρίου	14
• Ήθος και Έθνος	15
• Η Διόγκωσι στο χρόνο της Τουρκοκρατίας: τα μέτρα της ημερίας του Κ. Κόρη στο Λαϊκό Πανεπιστήμιο	16
• Αδελφοσύνη: Πρωτοβουλία Ουαίτη Ρουσόδη	20
• Ακαμάς μια κληρονομιά Α. Δημητριάδου Μ. Πολεμοεισοφού	22
• Η Αναστροφή των Βούλων των και μεταβυζαντινών μουσειών στη Θεσσαλονίκη Βιβλιοσπουδασία Ζ. Σιερεπεκλή	25
• Παιήματα - ποιήματα κι ένα σύντομο βιογραφικό του Μπόρχε Χάρι Κωνσταντόπου	26
• Συνέντευξη της μητρες Θ. Καταλίου	27
• Πως γεννιέται μια γυναίκα διήγημα της Άννας Τεσέλη	30
• Τα κρυφά όνειρα ενός κομοκιού Β. Αρνερού	33
• Χωρισμός	34
• Μίσσημα	35
• Συνέντευξη με τον Α. Κωνσταντινίδη πρόεδρο της Κιν. Λέσχης	36
• Απριλίου σπου: Κινηματογραφικός συνδυασμός	37
• Απριλίου στη Πύλη Αρμενίας του	38
• Κατοχωρήσεις	39

κριτική & πεζοδρομοί

Στο μικρό τούτο νησί, ακριβώς επειδή είναι μικρό, όλοι εξηγούμαστε και παρεξηγούμαστε κατά ένα τρόπο περιέργως κυκλοθυμικό. Οι παρεξηγήσεις που συχνά συνοδεύουν οποιαδήποτε κριτική στάση πάνω στα διάφορα δρώμενα, λειτουργούν συνήθως κάτω από την φόρτιση ενός πληθωρικού συναισθηματισμού που υποβιβάζει τις πιο πολλές φορές την κριτική στο επίπεδο του προσωπικού. Έτσι πολλές φορές παρεξηγείται ακόμα και η κριτική υποστήριξη, δηλ. οι περιπτώσεις στις οποίες η κριτική γίνεται με βάση την κατ' αρχήν αποδοχή και υπεράσπιση μιας ιδέας ή ενός πράγματος.

Το σχήμα που παρουσιάζεται είναι περίπου αυτό στο οποίο το άτομο του οποίου το έργο ή το πόνημα ή το προϊόν κριτικάρεται, ταυτίζει την «ατομικότητα» ή την «προσωπικότητα» του με το συγκεκριμένο ζήτημα για το οποίο γίνεται η κριτική.

Η ταύτιση αυτή, που συνοδεύεται πάντοτε σχεδόν με μια μη ορθολογιστική προσέγγιση, οδηγεί όχι λίγες φορές σ' ένα φαύλο διαπροσωπικό κύκλο. Κύριο χαρακτηριστικό του οποίου είναι η αδυναμία επικοινωνιακής επικοινωνίας. Η κατάληξη είναι είτε η ιδεολογική περιχαρακωση εκείνου στον οποίο ασκήθηκε η κριτική, είτε η απογοήτευση ή ακόμα - που είναι και το χειρότερο - η αλαζωνική σκλήρυνση εκείνου που άσκησε την κριτική.

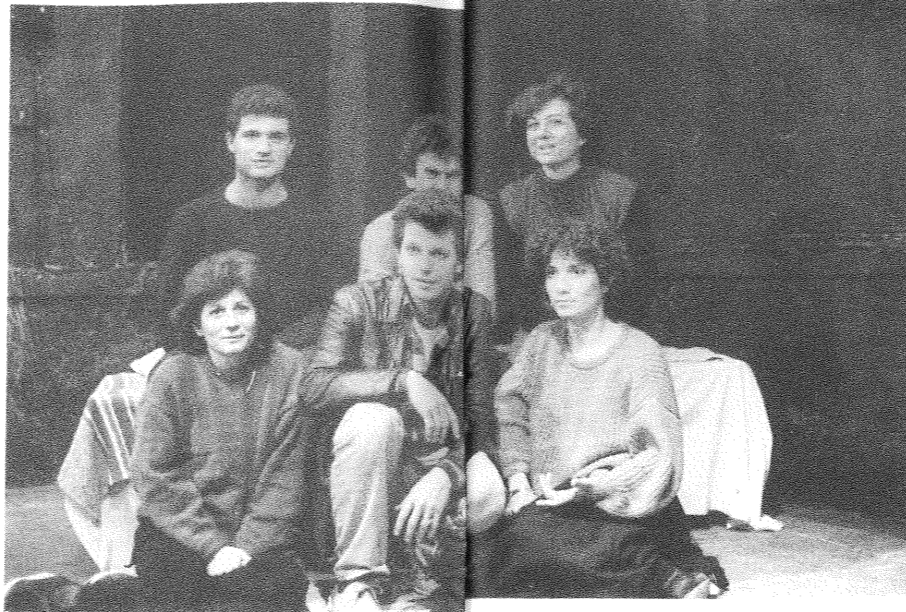
Στη χειρότερη περίπτωση, πράγμα που έγινε πρόσφατα σε συγκεκριμένη περίπτωση, ο ασκήσας την κριτική δυνατόν να αντιμετωπίσει διοικητικού ή κι δεοντολογικού τύπου καταγγελίες και να χρειαστεί να εμπλακεί σε δικαστικές και νομοθετικές διαδικασίες.

Μα ας πιάσουμε ένα συγκεκριμένο παράδειγμα στο οποίο εμπλέκεται άμεσα το ΕΝΤΟΣ. Υποστηρίξαμε από την αρχή σαν περιοδικό την ιδέα για την πεζοδρομολογία μέρους του οδικού δικτύου στην παλιά πόλη. Αυτό στα γενικότερα πλαίσια της πολιτικής μας για αναβάθμιση της παλιάς Λευκωσίας. Κάποια στιγμή θεωρήσαμε πως κάποιες λεπτομέρειες, ιδιαίτερα στην διαδικασία εφαρμογής, θα έπρεπε να κριτικαριστούν από την γραμμή υποστήριξης, θα έπρεπε (από την στιγμή που εκφράστηκαν) να δημοσιευτούν.

Την στάση αυτή του περιοδικού, πολλοί φίλοι που συμβαίνει να έχουν σχέση με τον σχεδιασμό και την κατασκευή των πεζοδρόμων, την ερμήνευσαν (και την «εσωτερικεύσαν») σαν αρνητική και επικίνδυνη για την όλη προσπάθεια. Μια αδικαιολόγητη εντελώς ανησυχία που όμως εμάς μας προβληματίζει και γιαυτό γράφουμε τούτες τις γραμμές. Τον ίδιο προβληματισμό θα απαιτούσαμε και από τους φίλους μας στην «αντίπερα όχθη»

(του ίδιου ποταμού εννοείται).

Δεν είναι επιδίωξη μας να ανατρέψουμε καμιά θέση επί του προκειμένου. Μόνη μας προσπάθεια να εξορκίσουμε την κριτική από τον κακό δαίμονα των κακών νοο. ενων σκοπιμοτήτων, που συχνά επισ. ρατεύονται για να καλύψουν την συναισθηματική συνήθως στάση απέναντι στην κριτική. Και για να τελειώσουμε. Στο θέμα των πεζοδρόμων το ΕΝΤΟΣ ούτε στιγμή δεν ταλαντεύτηκε ως προς την αναγκαιότητα τους. Όμως με κάναμε τρόπο δεν πρέπει να θεωρηθεί ότι η υποστήριξη μιας ιδέας ή μιας πολιτικής απαγορεύει αυτόματα την κριτική. Αντίθετα πιστεύουμε πως για να λειτουργήσει σωστά ο ορθός λόγος δηλ. η διαδικασία αναζήτησης της αλήθειας, αυτή πρέπει να συνοδεύεται από την κριτική, την μόνη σε τελευταία ανάλυση διεργασία, που μπορεί να αποτρέψει είτε τον δογματισμό, είτε την αυθεντία, είτε τέλος την αυθαιρεσία και την μυθοποίηση της «αλήθειας».

λαϊκή σκηνή κυπρου

Η Λαϊκή σκηνή Κύπρου μετά από μακρά περίοδο απουσίας από την ενεργό καλλιτεχνική δραστηριότητα επαναδραστηριοποιείται και συνεχίζει τη προσπάθειά της στο ερασιτεχνικό θέατρο ανεβάζοντας ένα σπονδυλωτό έργο που αποτελείται από τα εξής μέρη:

- α) Μαρία η Μαγδαληνή (Γιουρσενάρ)
- β) Το Πασίπινο (Τασόπουλος)
- γ) Ο Φώντας (Ευθυμιάδη)
- δ) Το Γκαράζ (Μανιώτη)

Οι παραστάσεις άρχισαν στις 24/3/86 και θα συνεχίζονται κάθε Δευτέρα και Πέμπτη στις 8.30 μ.μ. στο θεατράκι της οδού Μακαρίου Γ' 96 στο Καϊμακλί.

Την ομάδα αποτελούν οι Παντελής Άντωνας, Χρυσάλλα Γιάλλουρου, Μάρω Χριστοδούλου, Μάριος Φωτίου και Ανδρούλα Ξύστρα. Το έργο ανεβίστηκε με τη σκηνοθετική βοήθεια του ηθοποιού Βαρνάβα Κυριαζή.

Η Λαϊκή σκηνή Κύπρου δημιουργήθηκε αμέσως μετά τα γεγονότα του 1974 (πραξικόπημα, εισβολή) από μια ομάδα νέων παιδιών που είχαν σαν κύριο στόχο, μέσα από το θέατρο, να απευθύνουν κάποια μηνύματα και να προβληματίσουν τους ανθρώπους πάνω στα γεγονότα της εποχής εκείνης. Γι' αυτό τα πρώτα έργα που ανεβίστηκαν ήταν έργα ντοκουμέντα παρμένα από τη κυπριακή τραγωδία («Χρονικό», «Φάκελος της Κύπρου», «Πάλη του λαού»).

Στη συνέχεια η Λαϊκή Σκηνή ανέβασε έργα πλατύτερου περιεχομένου, αντλούμενα όμως πάντα από τη κυπριακή πραγματικότητα. Τέτοια ήταν η «Αροδαφνούσα», «Οι Κυπριακές εικόνες», «Επιβατικό Λόλα», «Γάμος ή Ο Βιασμός της γυναίκας». Τα έργα αυτά έβγαζαν από τα βιώματα και τις εμπειρίες της ομάδας, με σκηνοθετική καθοδήγηση του Κώστα Χαραλαμπίδη.

ποιό το μέλλον του μελκονιαν;

Στο περασμένο τεύχος δημοσιεύσαμε ήδη ένα μικρό κείμενο σε σχέση με την επικείμενη κατεδάφιση του Μελκονιαν. Δυστυχώς δε μπορέσαμε να ετοιμάσουμε ακόμα μια ολοκληρωμένη έρευνα για το ζήτημα. Όμως φαίνεται ότι η πληροφορία ευσταθεί. Όπως γράψαμε ένα σημαντικό κομμάτι της δενδροφυτευμένης έκτασης που περιβάλλει το αρμενικό σχολείο δεν υπάρχει πια.

Αρκετές φορές είδαμε τους συνδέσμου που ασχολούνται με τη προστασία του περιβάλλοντος να κινητοποιούνται για να εμποδίσουν την αποκοπή λίγων δένδρων ή τη διατήρηση κάποιου μικρότερης σημασίας χτισμάτος. Η σιωπή τους στο συγκεκριμένο ζήτημα είναι ανεξήγητη: ιδιαίτερα του Φιλολογικού Ομίλου Αγγλάντζιας που ως τώρα έχει να επιδείξει μια συνεπή στάση στη προστασία των δένδρων του προαστίου αυτού.

Όμως το ζήτημα θα έπρεπε να ενδιαφέρει όλους τους περιβαλλοντικούς συνδέσμους, του Π.Ο.Α.Κ. συμπεριλαμβανομένου διότι το κτίριο του Μελκονιαν έχει ιδιαίτερη αρχιτεκτονική και ιστορική σημασία.

Φυσικά το μεγαλύτερο λόγο έχει η Αρμενική κοινότητα.

Το σχολείο ιδρύθηκε το 1924 με δωρεά των αδελφών Καραπέτ και Κρικόρ Μελκονιαν, κάτω από την αιγίδα της Γενικής Αρμενικής Φιλανθρωπικής Ένωσης. Στην αρχή η σχολή λειτούργησε με τρεις τάξεις σαν σχολή κατώτερης εκπαίδευσης: ύστερα εξελίχθηκε και σε σχολή μέσης παιδείας για αγόρια και κορίτσια. Σήμερα αποτελεί εκπαιδευτικό κέντρο για την αρμενική διασπορά της ανατολικής Μεσογείου κι' είναι το μεγαλύτερο αρμενικό σχολείο στο κόσμο.

η εκθεση φωτογραφίας της αντιγόνης δρουσιώτου

Ύστερα από το καταλάγιασμα των κάθελος πυροτεχνημάτων δημοσιότητα που κατακλύζουν τον Τύπο και τα μέσα μαζικής επικοινωνίας, όπου η ουσία φαίνεται να χάνεται και να επικρατούν όλα τα στοιχεία μιας άσχετης περιφέρειας της φωτογραφικής τέχνης, έρχεται δειλά να αναφερθεί ακόμα μια έκθεση. Είναι αυτή της Αντιγόνης Δρουσιώτου που στην τελευταία τουλάχιστο δεκαετία υπηρέτησε με συνέπεια αυτή τη δύσμοιρη τέχνη που εύκολα και χωρίς αιδώ κακοποιείται από πολλούς. Υπήρχαν εποχές και χώροι όπου αυτοί που ήταν αληθινά καλλιτέχνες παρουσιάζαν τη δουλειά τους με δέος και με πλήθος αμφιβολιών για την αξία και το επίπεδο της και περίμεναν με αγωνία τους άλλους να δουν και να κρίνουν τη δουλειά τους. Κι' ήταν η χαρά τους μεγάλη όταν κάποιος επαίρων αναφερόταν σ' αυτή και την επαινούσε. Πόσο όμως άλλαξαν τα πράγματα σήμερα όπου πολλοί δηλώνουν μεγάλοι καλλιτέχνες, οικειοποιούνται τίτλους και κάνουν το κάθε τι για δημοσιότητα ασυνήθιστα μεγαλύτερη από την ποιότητα της δουλειάς τους.

Από την άλλη μεριά αυτοί που συμμετέχουν σε διαγωνισμούς κι εκθέσεις στέλλουν συμμετοχές αβασάνιστα, χωρίς καμιά αυτοκριτική και έχουν πάντοτε μεγάλες απαιτήσεις.

Με δέος και αμφιβολίες μου πρωτόδειξε τη δουλειά της η Αντιγόνη Δρουσιώτου. Δούλεψε για δύο τουλάχιστον χρόνια μαζεύοντας εικόνα με εικόνα το υλικό που μας παρουσιάζει. Όλες οι φωτογραφίες είναι ασπρόμαυρες, μια επιστροφή στις ρίζες της φωτογραφίας,

που μερικοί υποστηρίζουν ότι είναι και η πιο ωραία μορφή της. Θέμα της, άνθρωπος στην καθημερινότητά του, σε κίνηση μέσα στους δρόμους, σε ανέμελο περιδιάβασμα στο Δημόσιο κήπο ή στο χαρακτηριστικό πηγαδάκι που κάνουν οι νεαροί στα γνωστά τους στέκια. Καμιά φωτογραφία δεν είναι στημένη, όλες αποτελούν «ενσταντανέ» γι' αυτό και σε αρκετές υπάρχουν σημάδια κίνησης που παρουσιάζονται με τη χαρακτηριστική ασάφεια του μέρους που κινείται. Οι φωτογραφίες που πάρθηκαν με ή χωρίς ανθρώπους αποτελούν μια αντίθεση στις προηγούμενες. Σ' αυτές ο χρόνος φαίνεται απρόσποπος και κατά κάποιο τρόπο απένταρος. Κύριο χαρακτηριστικό τους μια αίσθηση μοναξιάς, ιδιαίτερα αυτής των γερωντέρων που αφήνονται στο κρεβάτι χωρίς νεύρο.

Στην αναζήτησή της η Δρουσιώτου φαίνεται πως βρίσκεται σε πιο οικείο χώρο όταν θέμα της είναι η γυναικεία φιγούρα. Την καταγράφει με ιδιαίτερη δεξιοτεχνία, είτε αυτή είναι σεβάσμια γριά ή κοριτσόπουλο ανάμεσα στις συντροφίες της. Στις φωτογραφίες με τις γυναικείες φιγούρες διαισθάνομαι μια προσπάθεια κοινωνικού σχολίου, μια τάση φεμινιστική, που τη βρίσκω σωστή και καλά δοσμένη.

Η φωτογραφία της Δρουσιώτου μπορεί να χαρακτηριστεί περισσότερο σαν ντοκουμέντο που όμως διαθέτει τρυφερότητα κι ευαισθησία. Μια ευαισθησία που δεν πέφτει σε γλυκερότητες, ούτε σε άσκοπους χιλιοειπωμένους ρομαντισμούς.

ΑΝΔΡΕΑΣ ΜΑΛΕΚΟΣ

Μεγάλη γιορτή που λέτε. Την γιορτάσαμε λαμπρότατα. Αφού μια φορά το χρόνο και μια μόνο μέρα διαρκεί γιατί να πάει χαμένη μια τέτοια ευκαιρία. Του δώσαμε λοιπόν και άναψε, που λένε. Να φανταστείς ούτε ένα νυκτερινό κέντρο διασκέδασης δεν έμεινε άδειο.

Το οργανώσαμε καλά, να φανταστείς βάλουμε και φρουρούς, αλλά τι φρουρούς, ΓΥΝΑΙΚΕΣ! Εμ, λοιπόν τι νομίσατε; Θ' αφήναμε να περάσει έστω και αντρική κάλτσα στα πόδια μας; Μια φορά το χρόνο και μια μέρα μόνο είναι αυτό. Να πάει χαμένο;

Να 'βλεπες αγαπητή μου τα μανουλομ'νούλα στη πίστα πως ξέδιναν με το χορό και να 'λεγες αυτό είναι λευτεριά. Και στο σπίτι, τα χαράματα. Που απ' τις δέκα, έντεκα, το πολύ! ΧΑΡΑΜΑΤΑ σου λέω. Η γυναίκα παιδί μου ξέρει να γιορτάζει τη μέρα της και τη λευτεριά της.

Κάτω το σώβρακο!!
Στη Χιλή στις 8 του Μάη, γυναίκες οργάνωσαν πορεία διαμαρτυρίας εναντίον του δικτάτορα Πινοσέτ με ευκαιρία την ημέρα της γυναίκας.

Μάνος

η γυναίκα του χθες και του σημερα

Ουφ ουφ ουφ... Πως δεν κύραζονται να λένε αυτά τα αισιόδοξα και πληκτικά πράγματα για τη γυναίκα και την ισότητα της...

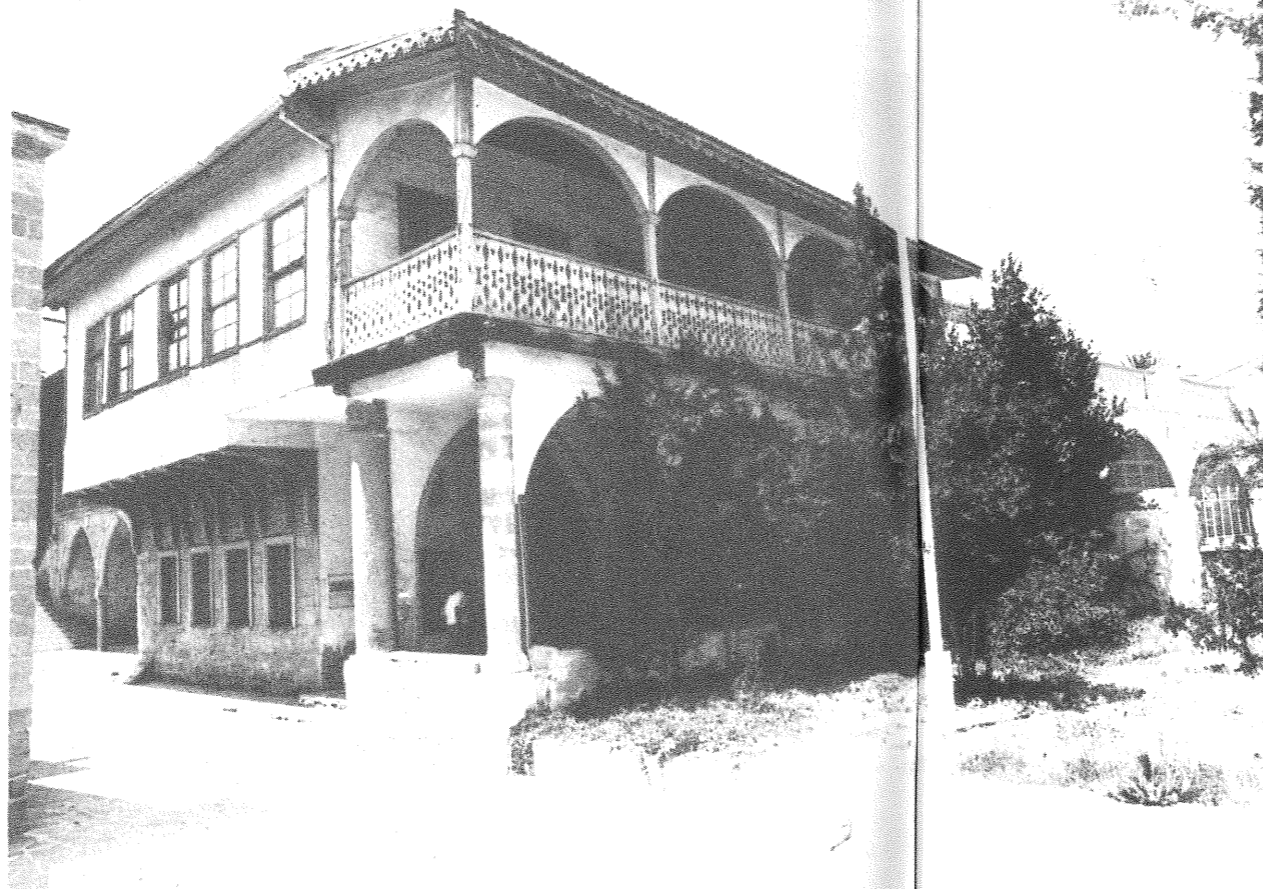
Κανένα πρόβλημα, κανένα αδιέξοδο, όλα κυλάνε ομαλά, η γυναίκα τα τελευταία χρόνια έχει γίνει ίση. Απόδειξη σου λένε η Σουλιώτη (Α ρε Σουλιώτη τι μας έκαμες) Δηλ. ακόμα μερικές γυναίκες βουλευτίνες και υπουργούς και το θέμα θάχει λήξει και όσοι θα μιλάνε γι' αυτό θάναι από νοσταλγία για το παρελθόν και προσκόλληση...

... Οι εργάτριες είναι ικανοποιημένες στα εργοστάσια και μάλλον οι άντρες πρέπει νάχαν παράπονα γιατί δεν έχουν την ευκαιρία να μεγαλώσουν τα παιδιά... Αν δεν υπήρχε η πρώτη δικηγόρος δεν θα υπήρχαν γυναίκες δικηγόροι και στην πολιτική η γυναίκα δεν συγχίζεται και δεν τάχασε καθόλου...

Αυτά τα ωραία τα υπερήφανα και καθαρία ακουστήκαν σε συζήτηση για την γυναίκα του χθες και του σήμερα.

Αυτά ακούνε από γυναίκες τα φεμινιστικά κινήματα στον κόσμο και τα πάνει απελπισία και απογοήτευση για το αν μπορεί ν' αλλάξει αυτός ο κόσμος ή μέχρις ότου αλλάξει ο κόσμος οι γυναίκες θάχαν ήδη αλλάξει και δε θάχαν πια τίποτε το γυναικείο, το διαφορετικό και το πραγματικό αισιόδοξο να πουν...

Θεοδώρα Παυλίδη

κατεδαφίζεται η παλια αρχιεπισκοπη

Διασταυρωμένες πληροφορίες από λαϊκές και κληρικές πηγές φέρουν τον Αρχιεπίσκοπο να έχει αποφασίσει από την 1ην 4ου 1985 να κατεδαφίσει την παλιά Αρχιεπισκοπή και να αντικαταστήσει το καμπαναριό του Αγίου Ιωάννη με καινούργιο από μεταλλικό δικτύωμα, γιατί οι δυο αυτές αρχιτεκτονικές εξάρσεις:

1ον εμποδίζουν την θέα προς τα νέα φαραωνικά αρχιτεκτονήματα που βρίσκονται νοτιοδυτικά της παλιάς Αρχιεπισκοπής.

2ον δεν συνάδουν προς το νέο περιβάλλον

3ον γιατί ειδικά το κτίριο της Αρχιεπισκοπής (πάντα για την παλιά ομιλούντες) βάζει νερά τον χειμώνα! και έχει πολύ υγρασία.

4ον γιατί στη θέση της, μπορεί να ανεγερθεί σύγχρονο κτίριο με μεγαλύτερη ωφέλιμη επιφάνεια που συν τοις άλλοις θα εναρμονίζεται με το περιβάλλον.

Οι ίδιες πληροφορίες επιβεβαιωμένες και από πηγές της Αστυνομίας, της πυροσβεστικής και των μπουλτοζοϊδιοκτητών αναφέρουν πως το σχέδιο κατεδάφισης περιλαμβάνει τις εξής φάσεις:

Σε πρώτο στάδιο θα επιχειρηθεί η κατεδάφιση με μπουλτότζες, τρεις τον αριθμό. Η μία θα κτυπήσει την πρόσοψη της παλιάς Αρχιεπισκοπής και στην περίπτωση που θα γίνει αντιληπτή από πιθανούς πράκτορες του ΕΝΤΟΣ ΤΩΝ ΤΕΙΧΩΝ, οι άλλες δύο που θα είναι κρυμμένες με προτεραιότητα επέμβασης από τα Νότια, θα εξορμήσουν καθ' ον χρόνον ο οδηγός της πρώτης μπουλτότζας θα απασχολεί τους διαμαρτυρόμενους οπαδούς της συντήρησης που τελευταίως στεγάζονται στα περίχωρα των κάτω γειτονιών. Η επιχείρηση αποφασίστηκε να γίνει μέρα μεσημέρι καθημερινής για λόγους αφηνιδιασμού, μια και οι αντιφρονούντες πήραν χαμπάρι πως

η συνήθης ώρα των κατεδαφίσεων είναι κάπου στα ξημερώματα των Κυριακών.

Το σχέδιο περιλαμβάνει και έκτακτη δυνατότητα επέμβασης σε περίπτωση που η πρώτη προσπάθεια αποτύχει. Στο στάδιο αυτό προβλέπεται η πυροδότηση δεκατριών εμπυστικών μηχανισμών (οι οποίοι μετά την εκκένωση της ενέργειας τους αυτοαφανίζονται χωρίς να αφήνουν το παραμικρό ίχνος) σε ισάριθμα σημεία του κτιρίου. Από τις πληροφορίες που έγινε μπορετό να συγκεντρώσουμε φαίνεται πως πιθανός αυτοοργός θα είναι ειδικά εκπαιδευμένος καντυλανάφτης για την ταυτότητα του οποίου επικρατεί προς το παρόν πλήρης μυστήριο. Ερμητικά κλειστή παραμένει η πόρτα που θα οδηγούσε στην διαπίστωση της ώρας και ημέρας για την απόπειρα εμπυρσμού. Ανεπιβεβαιωτες πληροφορίες δημιουργούν υποψίες πως το όλο εγχείρημα θα πραγματοποιηθεί την ώρα που θα κάγεται ο Ιούδας ο Ισκαριώτης. Τη άποψη αυτή ενισχύει και το γεγονός πως η Ιερά Σύνοδος σκέφτεται να αναβιώσει φέτος με τον πιο λαμπρό τρόπο το έθιμο καψίματος του Ιούδα.

Από αξιωματούχο του Ιδρύματος Παλιάς Λευκωσίας με τον οποίο επικοινωνήσαμε αργά χθες το βράδυ, μάθαμε πως το Ι.Π.Λ. πληροφορήθηκε τις σχετικές σκέψεις του Αρχιεπισκόπου από την δεύτερη κιόλας μέρα του περασμένου Απριλίου, αλλά επειδή δεν κατέστη ακόμα δυνα-

τόν να συγκεντρωθεί η ολομέλεια του Συμβουλίου του, το Ι.Π.Λ. παραμένει χωρίς άποψη για το ζήτημα.

Ο ΠΟΑΚ που έμαθε τα σχετικά από το τυπογραφείο στο οποίο εκδίδεται το ΕΝΤΟΣ, αποφάσισε να δει τον Υπουργό (μας είναι άγνωστο ποιον απ' όλους) μετά την κατεδάφιση της Παλιάς Αρχιεπισκοπής και αφού προηγουμένως αποπερατωθούν όλες οι εργασίες για την ανέγερση του Ταχτακαλά. Υ.Γ.

Λίγα λεπτά πριν το πιεστήριο, πήραμε κοινοποιητική επιστολή του Συλλόγου Αρχιτεκτόνων Κύπρου της οποίας το περιεχόμενο δημοσιεύουμε πιο κάτω: «Μακαριώτατε

Πληροφορίες για σκέψεις κατεδάφισης Παλιάς Αρχιεπισκοπής μας βρίσκουν διαφωνούντες. Στο βαθμό όμως που το εγχείρημα θα πραγματοποιηθεί και που Ιερά Αρχιεπισκοπή προτίθεται να αναγύρει νέο κτίριο στην θέση του παλιού, ο ΣΑΚ πιστεύει ακράδαντα πως το νέο κτίσμα πρέπει να προκύψει κατόπιν αρχιτεκτονικού διαγωνισμού. Σας εσωκλείουμε για τον σκοπό αυτό «όρους προκήρυξης» αρχιτεκτονικών διαγωνισμών με την ελπίδα πως αυτοί θα σας φανούν χρήσιμοι.

Απόντος της προέδρου του ΣΑΚ
ο γραμματέας
Ζ. Σιερεπεκλής

1η Απριλίου 1986

λαϊκή αγορά μπαϊραχταρη

το αθανάτο πράμα βρίσκεται στις λαϊκές αγορές χωρίς να λείπουν οι φωνές οι διαξιφισμοί και οι παρεξηγήσεις

Ο παντζουρλισμός στη «Λαϊκή Αγορά» αρχίζει με το χάραμα της Τετάρτης όταν χοντρέμποροι, μπακάληδες και παραγωγοί προσπαθούν να πιάσουν μια θέση στο χώρο του Μπαϊρακτάρη κοντά στην πλατεία του «Όχι» στη Λευκωσία.

Η «Λαϊκή Αγορά» συνεχίζεται κατά τη διάρκεια της μέρας με ανταγωνισμούς, πάρε-δώσε εμπορευμάτων χρωμάτων και φωνών. Το αποκορύφωμα φθάνει το απόγευμα όταν φρούτα και λαχανικά δίνονται όσα-όσα. Τότε είναι η ευκαιρία για τον αγοραστή να εξασφαλίσει τα ψώνια του φθηνά και για τον φθαρτέμπορο ν' απαλλαγεί τη «ζημιιά» του.

Παραπονεμένοι, ταλαιπωρημένοι οι φθαρτέμποροι με τα προϊόντα τους παραμένουν στην πλατεία του Μπαϊρακτάρη περισσότερο από δώδεκα ώρες είτε σε κρύο είτε σε λιοπύρι. Για την προστασία τους φτιάχνουν οι ίδιοι υποστατικά με σακούλες, κουβέρτες και πλαστικά.

Οι παραπονεμένοι και οι

περισσότερο ταλαιπωρημένοι στη «Λαϊκή» είναι οι παραγωγοί οι οποίοι καταφθάνουν από τα χωριά τους για να πωλήσουν τα προϊόντα τους αλλά δυσανασχετούν με τους χοντρέμπορους και μπακάληδες γιατί είναι οργανωμένοι και τους φαίνονται ασυναγώνιστοι.

Παραγωγός από το Παλιομέτοχο διαμαρτύρεται λέγοντας ότι δεν είναι ευχαριστημένος γιατί οι μπακάληδες «βγαίνουν» από τα μαγαζιά τους και πηγαίνουν στη «Λαϊκή».

Άλλος παραγωγός έλεγε: «Το πρωί μαλλώνουμε ποιος ν' αρπάξει τόπο. Οι χοντρέμποροι πίνουν πιο καλά πόστα και δεν τους φτάνει ένα. Μπορεί να θέλουν τρία μέτρα χώρο, πίνουν δώδεκα».

Ο Γρηγόρης Κρίγκου πρόσφυγας από την Κοντέα, μένει τώρα στο Γέρι και κάνει τον φθαρτέμπορο τα τελευταία τρία χρόνια. Στην ερώτηση εάν είναι δική του η παραγωγή είπε: «**Δυστυχώς τα γοράζω, από την χοντρική.**

Κάποτε είχαμε δικά μας».

Κατά πόσο τους συμφέρει όταν πωλούν τα φθαρτά φθηνότερα απάντησαν οι περισσότεροι ότι αγοράζουν μεγάλες ποσότητες τις οποίες ξεοδεύουν κι έτσι έχουν κέρδος.

Ο παραγωγός Ιωνάς Μαύρος έρχεται από την Πάφο για να πωλήσει τα πορτοκάλια του στη Λαϊκή. Είπε: «Πουλιούνται φθηνά γιατί είναι όσα μεινίσκουν. Εμένα συμφέρει μου γιατί πουλώ τζιαι στους χοντρέμπορους».

Τραγουδιστά διαλαλούν

τα εμπορεύματα

Αλλεπάλληλες οι φωνές που ακούονται στη «Λαϊκή» και μερικές φορές με τραγουδιστικό τόνο, όταν οι φθαρτέμποροι διαλαλούν τα εμπορεύματά τους για να κερδίσουν το αγοραστικό κοινό. Ακούονται:

«**Το αθάνατο πράμα**»
«**Έχω αχλάδι φθηνό**»,
«**Γεμάτο το κουτσί σήμερα**»,
«**3 σελίνια σέλινου**»,
«**Έλα μισή τιμή τώρα**»,
«**Ότι πάρεις 4 σελίνια**».

Για τις πωλήσεις τους είπε: «**Ε! Καλά. Δεν θα φκούμε ζημιιά τούτη τη φορά**».

Η Χρυσταλλού Χατζηαραλάμπους φέρνει από το περιβόλι της στην Κοκκινότρεμιθιά κάθε Τετάρτη και Σάββατο στη Λευκωσία που γίνονται «Λαϊκές Αγορές» κιτρόμηλα και λεμόνια. Είπε: «**Δεν πουλώ πολλά. Βαρέθηκε ο κόσμος και δεν κάθεται να κάμει γλυκά. Λαλούν ακόμα πως πασιηνίσκουν τζιαι πως πίνουν ζάχαρη**».

νεα ποικιλία πορτοκαλίων

Πιο κάτω κάποιοι πουλάνε πορτοκάλια της ποικιλίας βαλέτσια για γιαφίτικα. Ο ίδιος εξηγεί: «Αφού ο κόσμος δεν καταλαμβάνει λαλώ τους τζιαι εγώ ψέματα γιατί εν καλά πορτοκάλια. Γλυτζιά τζιαι πασιόφυλλα σαν τα γιαφίτικα».

Λαλώ τους ότι ενί νεα ποικιλία, μαζί βαλέτσια τζιαι γιαφίτικα».

Όπως εξηγούσε τα κόλπα του συνέχισε να διαλαλεί τη μικτή ποικιλία του.

Κάποια γυναίκα πλησιάζει και αρχίζει να διαλέγει πορ-

τοκάλια. Ζητά ν' αγοράσει ενάμιση οκκά, αλλά ξαφνιάστηκε η καύμένη στην απάντησή του.

«**Όι εν σου διώ. Να πιάσεις δκυο ή τρεις οκκάδες γιατί βαρκούμε το μισό σελίνι ρέστα που εν να σου δώσω**».

Εκνευρισμένη η γυναίκα αφήνει τα πορτοκάλια που κρατούσε λέγοντας:

«**Εν πιάνω τίποτε. Να με μπορούμε να γοράσουμε όσα θέλουμε**».

Η απάντηση του ήρθε και πάλι κατηγορηματική...

«**Όι, εν όσα θέλω εγώ**».

Τότε γύρισε για να του εξηγήσει:

«**Κακοφάνησά την αλλά εν να ξανάρτει να γοράσει που μένω**».

Απομακρύνθηκα χωρίς να ξέρω εάν πράγματι έτσι έγινε και η γυναίκα αγόρασε ή όχι από την περιβόητη νεα ποικιλία.

Μετά τη διάλυση της «Λαϊκής Αγοράς», ο Δήμος Λευκωσίας αναλαμβάνει το έργο του καθαρισμού.

Καθαριστές με αυτοκίνητα με νερό και λάστιχα, πλένουν και σκουπίζουν τις πλατείες.

Εκτός από την Τετάρτη στην πλατεία Μπαϊρακτάρη, «Λαϊκή Αγορά» γίνεται την Παρασκευή στο Παλιό Δη-

μαρχείο και το Σάββατο έξω από το παντοπωλείο του Αγίου Αντωνίου.

Για το ρόλο του Δήμου Λευκωσίας όσον αφορά τις «Λαϊκές Αγορές» μας μίλησε ο υπεύθυνος γι' αυτές και οικονομικός διευθυντής κ. Γιώργος Ττοφαρίδης.

Σε ερώτηση για ποιους γίνεται η «Λαϊκή Αγορά» ο κ. Ττοφαρίδης είπε ότι όλοι δικαιούνται να συμμετέχουν αλλά μετά από συζητήσεις με τους πωλητών και μεταπωλητών για καλύτερη εξυπηρέτηση των Δημοτικών.

Επίσης παρατήρησε ότι επανειλημμένα τέθηκε το θέμα να μη επιτρέπεται συμμετοχή εκτός από παραγωγούς αλλά μετά από συζητήσεις που έγιναν αποφασίστηκε ότι τα προϊόντα δεν παύουν να είναι κάποιου παραγωγού ο οποίος ίσως να δυσκολεύεται να τα πωλήσει στη Λαϊκή γιατί βρίσκεται σε μακρινό χωριό που του είναι δύσκολο να πάει.

Επίσης είπε ο κ. Ττοφαρίδης ότι σύμφωνα με την εμπειρία που υπάρχει στις «Λαϊκές Αγορές» οι τιμές εάν εξαρτάτο μόνο από τους παραγωγούς θα ήταν ψηλότερες.

Για το χώρο είπε ότι υπάρχει αρκετός για όλους αλλά

οι διαφορές που υπάρχουν μεταξύ των φθαρτέμπορων βρίσκονται στη διεκδίκηση της καλύτερης θέσης.

Ο κ. Ττοφαρίδης είπε ακόμα ότι γίνονται μελέτες για το χώρο ώστε να βρεθεί ο κατάλληλος για καλύτερη εξυπηρέτηση του κοινού και για αναζωογόνηση της εντός των τειχών πόλης.

Επίσης είπε ότι γίνονται σοβαρότατες σκέψεις για μεταφορά της «Λαϊκής Αγοράς» σε άλλους χώρους δίχως να δημιουργηθούν περισσότερα προβλήματα.

Ο κ. Ττοφαρίδης είπε ότι δεν είναι απαραίτητο να μεταφερθεί η Λαϊκή στο Παλιό Δημαρχείο όπως ψιθυρίζεται ότι προγραμματίζεται.

Τόνισε ότι σκέψεις και μελέτες γίνονται πολλές.

Όσον αφορά τον οικονομικό τομέα είπε ότι για το Δήμο είναι ζημιιά οι «Λαϊκές Αγορές» γιατί πληρώνονται ποσά υπό μορφή υπερωριών αφού είναι εκτός ωραρίου που γίνεται ο καθαρισμός μετά τη λήξη των «Λαϊκών».

Στη συνέχεια τόνισε ότι ο Δήμος παρ' όλο που ζημιώνει δεν θα εγκαταλείψει αυτό το πανάρχαιο θεσμό αλλά καταβάλλει προσπάθειες για καλύτερη εξυπηρέτηση των Δημοτών.

πεζοδρομοποίηση

γράφει ο
γιώργος θεοδούλου

της αισχύλου...

Αισχύλου! Ο δρόμος που ξεκινά από την Παλαιολόγου, στο ύψος της βιβλιοθήκης του Υπουργείου Παιδείας, και φτάνει ως την πράσινη γραμμή. Το κομμάτι της που γλύφει την Λαϊκή Γειτονιά πεζοδρομοποιήθηκε εδώ και δυο χρόνια. Κάποιες φήμες για επέκταση του πεζοδρομου σ' ένα μεγάλο μέρος της Αισχύλου, μέχρι τον Άγιο Σάββα, προκάλεσε αντιδράσεις. Αντιδράσεις όχι μόνο εμπορικής χροιάς, μα και συναισθηματικής. Σ' αυτό το δρόμο είναι γραμμένες χιλιάδες αναμνήσεις Αισχυλόβιων που τις «διηγούνται χωρίς να κλαίνε».

Αντιδράσεις που υπέβαλαν στο «ΕΝΤΟΣ» σαν περιοδικό της παλιάς Λευκωσίας να διενεργήσει ένα ρεπορτάζ. Να κάνει γνωστές στο πλατύ κοινό και στον Δήμο ακόμα, τις διαφωνίες των μελών του Αισχυλομαχαλά. Να προκαλέσει προβληματισμό για το θεσμό των πεζοδρόμων που φαίνεται να ξεχύνεται με ορμή από τη Λαϊκή Γειτονιά.

Σ' αυτό το σύντομο ρεπορτάζ, δεν καυχόμαστε πως κάναμε μια επιστημονική μελέτη κι έρευνα των επιπτώσεων, θετικών ή αρνητικών από την τυχόν πεζοδρομοποίηση. Απλώς ακούσαμε τις γνώμες από καμιά εικοσαριά ιδιοκτήτες μαγαζιών κι εργαζομένους στην Αισχύλου. Τις μεταφέρουμε χωρίς το δικό μας προβληματισμό στο θέμα. Επιφυλασσόμαστε γι' άλλο τεύχος, αφού ακούσουμε κι άλλες απόψεις κι ιδιαίτερα του δήμου.

Χαρακτηριστικό των ανθρώπων του παζαρκού της Αισχύλου είναι η ντοπροσύνη. Όσους ρωτήσαμε μας απάντησαν χωρίς «μα» και «ίσως».

«Θα νεκρώσει η Αισχύλου»

Στη γωνία Ιπποκράτους κι Αισχύλου εκεί που τελειώνουν οι πεζοδρόμοι είναι το εμπορικό κατάστημα ρούχων του Αντωνάκη Πισσαρίδη. Ο ιδιοκτήτης του υποστηρίζει ανεπιφύλακτα την πεζοδρομοποίηση της Αισχύλου. Ενώ ο Σαββάκης ο υπάλληλος του βάζει λίγο νερό στο κρασί του:

«Έχει και υπέρ και κατά ο πεζοδρόμος. Αν γίνει μόνο ο δρόμος μας θα 'χουμε πρόβλημα. Θα νεκρώσει η Αισχύλου».

Μπαίνοντας στην Αισχύλου από την Ιπποκράτους στα δεξιά μας είναι ένα χωράφι-πάρκινγκ των 20 σεντ. Ο γέρος που το προσέχει δεν αφήνει κουνούπι να παρκάρει στο πάρκινγκ χωρίς money. Σαν κάτι νέο μας είπε πως ο ιδιοκτήτης του χωραφιού θα χτίσει πολυκατοικία. Ούτε μάγος δεν θα το πρόβλεπε!

«Έτσι κι αλλιώς δεν παρκάρουν».

Στο 25 βρίσκουμε τον ράφτη Άγγελο Κορνιώτη. Για 17 χρόνια ντύνει αρκετούς Λευκωσιώτες. Τελευταία περνά κάποια κρίση όπως μας είπε κι ο πεζοδρόμος ίσως τον βοηθήσει να ανοίξει άλλη δουλειά.

Η μαζική παραγωγή με την εκβιομηχοποίηση δεν ξέχασε τους ράφτες:

«Όσοι αντιδρούν στον πεζοδρόμο το κάνουν διότι φοβούνται πως δεν θα βρίσκουν τόπο οι πελάτες να παρκάρουν. Κάνουν λάθος όμως διότι και τώρα δεν βρίσκουν τόπο να παρκάρουν και κτυπούν γυρούς μισήν ώρα. Ενώ άμα ξερουν ότι είναι πεζοδρόμος θα παρκαρίσκουν στην τάφρο και θάρχονται με τα πόδια. Αφού για να καταλάβεις πολλοί πελάτες τηλεφωνούν μου πριν έρτουν για να ρωτήσουν αν έχει τόπον να παρκάρουν. Κι άμα δεν έχει αναγκάζομαι και πάω στις δουλειές τους να τους κάνω πρόβα».

«Να ράφκουμε στο δρόμο»

Παρόμοια γνώμη έχει κι ο υπάλληλος του Κορνιώτη, ο Αβραάμ Χριστοφόρου:

«Θα παίρνουν τ' αυτοκίνητά τους οι πελάτες απ' ευθείας στην τάφρο, με τον πεζοδρόμο θα 'μαστε πιο οργανωμένοι στη δουλειά μας, θα βγαίνουμε στο δρόμο να ράφκουμε να μας θωρούν και οι ξένοι».

«Ναι, αν θα γίνουν παντού»

Δίπλα από τον Άγγελο τον ράφτη είναι ο Ανδρέας Ρώσσοσ με τα στρατιωτικά είδη:

«Δεν μας συμφέρει να γίνει ο δρό-

μος μας πεζοδρόμος. Εκτός κι αν γίνουν μαζί όλοι οι δρόμοι της περιοχής πεζοδρόμοι. Άμα γίνει μόνον ο δικός μας, οι πελάτες θα πηγαίνουν σε μαγαζιά που μπορούν να παν με το αυτοκίνητό τους. Ο Κυπραίος εν μαθημένος να σταματά αν είναι δυνατό μες το μαγαζί σου. Άλλος τρόπος είναι να απαγορέψουν την κυκλοφορία αυτοκινήτων σ' όλη την παλιά Λευκωσία. Έτσι θα είμαστε όλα τα μαγαζιά στην ίδια μοίρα, αλλιώς εμείς θα χαθούμε».

«Θα τους εμποδίσουμε»

ΚαΒανθούλα Κατείφη που έχει με τον άνδρα της το απέναντι εμπορικό ρούχων μόλις άκουσε την γνώμη του Ρώσσοσ αντέδρασε:

«Να μάθουν να παρπατούν. Στην αρχή μπορεί να μας βλάψει αλλά μετά θα συνηθισούν οι πελάτες να παρκάρουν μακριά και να 'ρχονται με τα πόδια. Βέβαια αν γίνουν όλοι οι γύρω δρόμοι συγχρόνως πεζοδρόμοι θα 'ταν πολύ καλύτερα».

Κι ο Ρώσσοσ ακούοντας την Βανθούλα ξεσπάθνει με οργή μέτρα:

«Ας έρτουν να κάμουν πεζοδρόμο. Εν θα τους αφήσουμε, θα τους εμποδίσουμε. Θα αντισταθούμε».

Και μετά την αγωνιστική επέμβαση του Ρώσσοσ η Βανθούλα συμπλήρωσε την άποψή της:

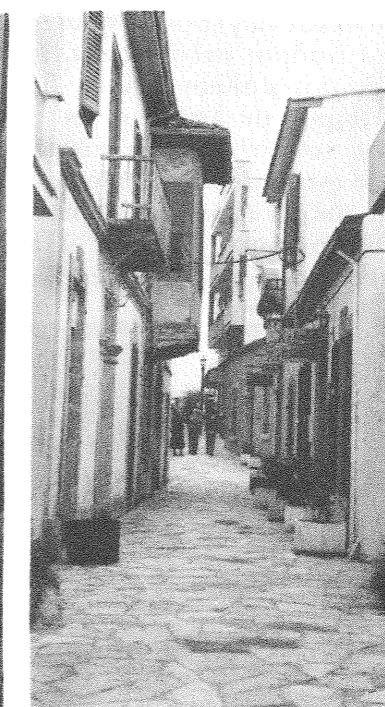
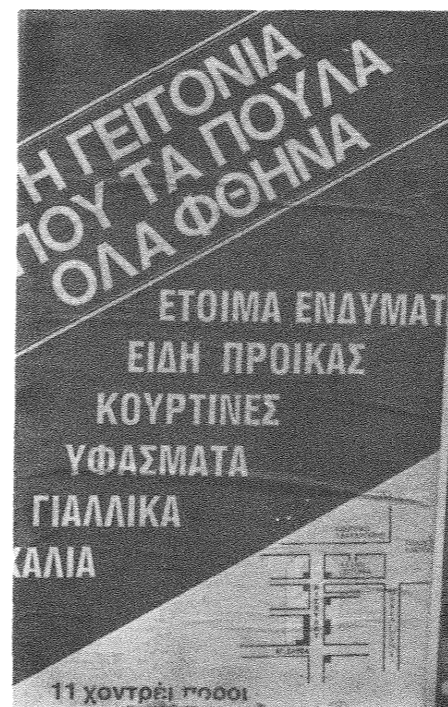
«Δεν θα μας βολεύει ο πεζοδρόμος, ούτε στη χοντρική ούτε στη λιανική. Ενώ άμα γίνουν όλοι οι δρόμοι και κυρίως η Λήδρας κι Ονασαγόρου που έχουν κυκλοφοριακή παραφόρτωση δεν θα 'χουμε πρόβλημα. Οι «πράκτες» από τα χωριά δεν θα ψωνίζουν από μας άμα γίνει μόνο ο δρόμος μας, θα πηγαίνουν σ' άλλους δρόμους».

Κι ένας «πράκτης»

Κατά σύμπτωση μπαίνει ένας «πράκτης» στο μαγαζί. Ο Δημήτρης Παπαλούκας από τα Λύμπια. Έχει μαγαζί στο χωριό του, αλλά ζει από τους γυρούς που κάνει με το βαν-πραματευτάδικο του στα διάφορα χωριά:

«Άμα δεν παρκάρω το βαν κοντά στο μαγαζί θα ψουμνίζω πιο λίγα πράγματα για να μπορώ να τα κουβαλώ, ή θα πηγαίνω σ' άλλα μαγαζιά που θα παρκάρω κοντά».

Δίπλα απ' τον Κατείφη είναι ο Γιώργος ο Χρυσόχορς:

εστιατόριο - ταβέρνα το αρχοντικό

Λαϊκή γειτονιά - τηλ. 450080

- Τα μεσημέρια προσφέρουμε πρότυπη παραδοσιακή κουζίνα σε τιμές μαγειριού.
- Το βράδυ μπορείτε ν' απολαύσετε όλη τη σειρά κυπριακών μεζεδών (ΜΕΦΡΕΣΚΟ κρέας) σ' ένα ήσυχο περιβάλλον. Τιμή £3.00 το άτομο.

Μπυραρία το «καπηλειό»

Λαϊκή γειτονιά - τηλ. 450080

- Ζεστό περιβάλλον κοντά στη παραδοσιακή τσιμνιά.
- Ζωντανή μουσική με το Ττόμη στο μπουζούκι και τον Άντρο στη κιθάρα
- Διαλεγμένοι μεζέδες καπηλειού.
- Οι πιο χαμηλές τιμές μπυραρίας χωρίς καμιά υπερτίμηση για τη μουσική.

ΕΣΤΙΑΤΟΡΙΟ ΣΑΒΒΑ

σολωνος 65 - τηλ. 463444

- Μπορείτε να γευθείτε τη μεγαλύτερη ποικιλία φαγητών
- Ολόφρεσκα κρέατα και χαλλουμοτές της ώρας
- Το εστιατόριο ανοίγει στις 7 το πρωί και μένει ανοιχτό μέχρι τις 10 μ.μ.
- Το εστιατόριο κλείνει μόνο τις Κυριακές

«Αν θα γίνουν παντού πεζόδρομοι εντάξει, αλλιώς εκαήκαμεν».

«Εν να τον κάμνουν τη μέρα τζιαι να τον χαλώ τη νύχτα»

Ανεβαίνοντας την Αισχύλου στο 22 βρίσκουμε μια ομάδα εργατών να ξεφορτώνουν γυαλιά από φορτηγό. Ένας από τους ξεφορτωτές είναι ο Γιώργος Σιάτης ιδιοκτήτης του ομώνυμου μαγαζιού με τα οικοδομικά - διακοσμητικά υλικά.

Ο μαστρογάτης Σιάτης μόλις άκουσε τον σκοπό του ρεπορτάζ, αν και κρατούσε ένα τεράστιο γυαλί, «πάρκαρε» στη μέση του δρόμου και μας δήλωσε ντόπρα και χωρίς φόβο και πάθος: «Ας κάμουν πεζόδρομο. Εν να τα βάλουν τη μέρα, τζιαι να τα σηκώνω τη νύχτα. Εν θα μπόρω να δουλεύω με πεζόδρομο. Τζι ούτε ξεσηκώνουμε για τρίτη φορά. Τώρα εν τζιαι δικό μου το μαγαζί (το κτίριο). Ας βάλουν παρκόμετρα για να μεν κάθονται τα ίδια αυτοκίνητα ούλη μέρα στο δρόμο μας. Αλλά οί να μεν μπόρω να ξεφορτώνω τζιαι να πουλώ. Τζι ορισμένες ώρες να βάλουν για τα φορτηγά, εν θα μας βολεύκει πάλαι γιατί η δουλειά μας εν έχει πρόγραμμα».

«Χίλιες φορές πεζόδρομος»

Κι ένας υπάλληλος του Σιάτη που διαφωνεί με τον μάστορο του:

«Χίλιες φορές να γίνει πεζόδρομος αφού θάχει ώρες για ξεφόρτωμα».

Αντιπεζοδρομικοί οι γιατροί

Πιο κάτω, κοντά στον Άγιο Σάββα, οι γιατροί αντιδρούν στην πεζοδρομοποίη-

ση τόσο για λόγους παρκαρίσματος των πελατών που ίσως σαν ασθενείς να μην μπορούν να περπατήσουν πολύ ή να μεταφέρουν το παιδί τους στον παιδίατρο. Αλλά και για συναισθηματικούς λόγους. Προβληματίζονται για την αλλοίωση που θα φέρει ο πεζόδρομος στον μαχαλά με τα ρομαντικά και παραδοσιακά ανθρώπινα στοιχεία του.

Τέτοια άποψη εξέφρασε και η παιδίατρος Βάσω Παπαβασιλείου - Δημητρίου στο προηγούμενο μας τεύχος.

ο δημοσ να «μιλήσει» με τους δημοτες

Κάνοντας μια σούμα των απόψεων των ανθρώπων που επιρεάζονται άμεσα από την πεζοδρομοποίηση της Αισχύλου βλέπουμε την πλειοψηφία ν' αντιδρά. Και μάλιστα χωρίς συζήτηση. Θα δεχόντουσαν πιο ανώδυνα την «απομηχανοποίηση» του δρόμου τους αν γίνονταν συγχρόνως όλοι οι γύρω δρόμοι πεζόδρομοι. Πράγμα που μάλλον δεν σχεδιάζει ο δήμος αν λάβουμε υπ' όψη μας το πολυόροφο πάρκινγκ που ετοιμάζει στη Σόλωνος και τα μικρά Λεωφορεία που θα κυκλοφορούν στην Παλιά Λευκωσία.

Ήδη η περιοχή αυτή της αγοράς αντιμετωπίζει πρόβλημα εμπορικής επιβίωσης, γι' αυτό 11 χονδρέμποροι δημιούργησαν κίνηση για να προωθήσουν τις πωλήσεις τους με το σύνθημα «Η ΓΕΙΤΟΝΙΑ ΠΟΥ ΤΑ ΠΟΥΛΑ ΟΛΑ ΦΘΗΝΑ».

Τέτοιες κινήσεις αλλά και οι αντιδράσεις των καταστηματαρχών έπρεπε να ερεθίσουν λίγο το δήμο για να ερευνησει το θέμα, να συζητήσει μαζί τους, να τους εξηγήσει και μετά να προχωρήσει.

Ας μη προτρέχουμε όμως. Ίσως το κάνει πριν είναι αργά. Το εμπορικό συμφέρον ίσως βολεύεται με κάποια ανταλλάγματα, μα οι αναμνήσεις μιας ολόκληρης ζωής στην Αισχύλου δεν βολεύονται εύκολα. Γι' αυτά επιβάλλεται ο σεβασμός σ' αυτές, με μια ανθρώπινη επαφή δήμου - καταστηματαρχών κατοίκων για κάποιες εξηγήσεις πριν μολύνουν τις σχέσεις τους οι παρεξηγήσεις.

Στο επόμενο ΕΝΤΟΣ θά 'χουμε τις απόψεις του δήμου τόσο για τις φήμες που φέρουν την Αισχύλου να γίνεται σύντομα πεζόδρομος, όσο και για τις αντιδράσεις των Αισχυλόβιων.

ΜΑ ΕΙΝΑΙ
ΑΡΙΣΤΟΥΡΓΗΜΑ
ΕΧΕΙ ΜΙΑ
ΑΜΕΣΟΤΗΤΑ
ΜΟΝΑΔΙΚΗ!

Ε ΛΟΙΠΟΝ
ΑΥΤΟΣ Ο ΠΙΝΑΚΑΣ
ΕΧΕΙ ΚΑΤΙ ΤΟ
ΕΛΚΥΣΤΙΚΟ

ΑΝΑΣΤΑΤΩΝΕΙ
ΤΟ ΝΟΥ...ΤΗ ΨΥΧΗ
ΦΟΝΑΖΕΙ

ΝΑΙ ΦΟΝΑΖΕΙ
ΤΟΝ ΑΚΟΥΟ

ΤΣΙΡΙΖΕΙ! ΜΑΤΙ ΛΕΣ
ΚΡΑΥΓΑΖΕΙ

ΣΙΓΟΥΡΑ. ΝΑΙ. ΚΡΑΥΓΑΖΕΙ
ΑΑΑΑΑ
ΒΟΗΘΕΙΑ!

ΑΥΤΟΣ Ο ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΡΕΠΕΙ
ΝΑ ΜΕΙΝΕΙ ΚΡΥΦΟΣ ΑΠΟ
ΤΟΝ ΑΝΑΓΝΩΣΤΗ

ΓΙΑΤΙ ΕΙΝΑΙ
ΕΠΙΚΙΝΔΥΝΟΣ

Trias

Ivan Steiger

μου φτάνει η αγάπη

«... τι κι' αν δε διορίστηκα ακόμα, τι κι' αν δε διοριστώ ποτέ, τι με νοιάζει. Μου φτάνει η αγάπη του άνδρα μου και τα δυο μου αγγελούδια. Σ' ευχαριστώ θεέ μου!»

Μ' αυτά τα λόγια κλείνει το μονόλογο της μια γυναίκα φωνή στη ραδιοφωνική εκπομπή «Η ώρα της γυναίκας» που μεταδόθηκε στις 11/3/86 (ειδικό αφιέρωμα φαντάζομαι, με ευκαιρία την ημέρα της γυναίκας).

Αυτή η γυναίκα φωνή στο μονόλογο τούτο αναφέρεται στα φοιτητικά της χρόνια, ξαναθυμάται τις χαρές, τις λύπες, τις αγωνίες που πέρασε μέχρι να τελειώσει το πανεπιστήμιο. Μετά παντρεύεται, κάνει δυο δίδυμα, αλλά είναι άνεργη. Όμως αφού σαν γυναίκα εκπληρεί το σκοπό της ύπαρξης της στη γη (άνδρα, παιδιά) στο διάολο τόσα χρόνια σπουδές, στο διάολο οι αγωνίες και τα ξενύχτια, στο διάολο τα διπλώματα.

Διερωτούμαι λοιπόν που το πάει το Ρ.Ι.Κ. Προς τι αποσκοπεί αυτή η συνειδητή συγκεκριμένη πολιτική. Και λέω συνειδητή γιατί αν θεωρήσουμε ότι είναι από λάθος που περνούν τέτοια μηνύματα τότε ακόμα χειρότερα για το Ραδιοφωνικό Ίδρυμα Κύπρου.

νεκατωμενοι αερηδες...

Αναντίλεχτα ο Λιασιδης είναι ο λαϊκός βάρδος του τόπου μας. Ο θάνατος του σηματοδοτεί ίσως και το χαμό της διαλεκτικής λαϊκής μας ποίησης. Όμως η οποιαδήποτε μυθοποιητική αναφορά στο ποιητή εμπεριέχει το σφάλμα της οποιασδήποτε μυθοποίησης. Ειδικά όταν παρουσιάζεται ο Λιασιδης σ' ένα γυναικείο προοδευτικό περιοδικό πιστεύω ότι είναι λάθος να μην αναφερθεί η ποιητική σχέση του Λιασιδη με το γυναικείο φύλο χωρίς φυσικά να παραγνωρίζεται η σχέση του με το λαϊκό κίνημα. Δίνω ενδειχτικά ένα ποίημα του Λιασιδη, από την συλλογή «Νεκατωμένοι αερηδες».

Όσον τζι αν μάχονται να κάμουν την
νεναϊκαν
όπως τον άδρωπον, με νουν πολλύν

γερνν,
ούλα που ντύννουν με γρουσάφιν μίαν
τίνεξκαν
πόννά ξηφτίσει, να φανεί με τον τζιαϊρόν!

Ο ουρανός πάντα 'να φαίνεται που
πάνω,
αμμά γιατί; Γιατί έσσει αξιαν παραπάνω.

«αναφορά στην γλώσσα»

Όταν γράφω στο δον τεύχος πως «ανυπομονούμε να παρακολουθήσουμε τις διαλέξεις (του Λαϊκού Πανεπιστημίου για την γλώσσα) με την ελπίδα πως αυτές δεν θα περιοριστούν στις γνωστές περιγραφές και εξιστορήσεις, αλλά θα επιδειώξουν μια σε βάθος κριτική τοποθέτηση» δεν υποψιάζομασταν πως το ζήτημα θα προκαλούσε τόσο πολύ ενδιαφέρον αλλά και τόσο μεγάλη αναστάτωση στα λιμνάζοντα πνευματικά νερά της Κύπρου.

Το σημείωμα τούτο γράφεται λίγες μέρες μετά τις διαλέξεις των Χρ. Γιανναρά, Διον. Σαββόπουλου και Γ. Μπαμπινιώτη, δηλ. αρκετά πριν το τέλος του κύκλου για την γλώσσα. Για τούτο οι παρατηρήσεις περιορίζονται σε ότι αφορά τις πρώτες αυτές εκδηλώσεις. Μία συνολική στάση απέναντι στο ζήτημα θα επιχειρηθεί γύρω στο Ιούνιο, όταν πια θα έχουν ολοκληρωθεί όλες οι συζητήσεις.

Η πρώτη διαπίστωση από τις τρεις διαλέξεις-συζητήσεις, είναι μια δικαίωση της θέσης που εξέφρασε ο Χρ. Γιανναράς, πως «ο λόγος είναι η φανέρωση των πραγμάτων και ο τρόπος συσχετίσεως των πραγμάτων».

Αν ο λόγος στην Πόρτα της Αμμοχώστου φανέρωσε κάτι, αυτό το κάτι συσχετίζεται ακριβώς με την υπεροχή της στάσης εκείνης που αντιλαμβάνεται τον λόγο σαν λειτουργία επικοινωνίας των ανθρώπων και όχι σαν την ικανότητα του ατόμου να κατανοεί την θέση των πραγμάτων.

Βέβαια παράλληλα ο λόγος στην «Πόρτα» φανέρωσε και πολλά άλλα πράγματα όπως λ.χ. την σύγχυση που εξακολουθεί να υπάρχει για το μέγα θέμα της γλώσσας μας, την ιδεολογική φόρτιση με την οποία πολλοί πραγματεύονται το θέμα, την άγνοια τέλος τέλος βασικών παραμέτρων του γλωσσικού μας ζητήματος. Αυτό φάνηκε κυρίως σχετικά με την μουσικότητα της Ελληνικής, την ιστορική της εξέλιξη, αλλά κυρίως ανα-

φορικά με τις ιδιαιτερότητες που την διαφοροποιούν από τις υπόλοιπες γλώσσες.

Έγινε επίσης φανερό αυτό που κρυβόταν «εφησυχασμένο» στην «ατομική» συνείδηση του καθενός, δηλ. το γεγονός πως το γλωσσικό μας πρόβλημα εξακολουθεί να υπάρχει βασανιστικό, έστω και αν κάποιες νεόκοπες διοικητικές αποφάσεις φιλοδοξήσαν να το «λύσουν».

Και υπάρχει βεβαίως όχι μόνο σχετικά με τις αντιθέσεις: καθαρεύουσα - δημοτική, μονοτονικό - πολυτονικό (ο περιορισμός στις διαστάσεις αυτές είναι το ολιγώτερο αποπροσανατολιστικό) αλλά κυρίως σε σχέση με την ζωή, δηλ. με τις διαδικασίες εκείνες που κάνουν αποδεκτές ή αποκλείουν επιλογές που αφορούν βασικά τον τρόπο του βίου, την ποιότητα της ζωής.

Η διαπίστωση που αφορά την σύγχυση σχετικά με τα πιο πάνω και που ήταν δηλωτική από πολλούς, υπήρξε το πιο απογοητευτικό συμπέρασμα σε όλες τις συζητήσεις, από την Λευκωσία μέχρι την Λάρνακα και Πάφο. Και αυτό γιατί ακριβώς η γλώσσα είναι «η πρακτική, πραγματική συνείδηση των ανθρώπων» αν χρησιμοποιήσουμε τα λόγια του Μάρξ. Η γλώσσα δεν είναι ένα χρηστικό εργαλείο, ούτε ένα μέσο. Είναι κάτι πολύ περισσότερο: Είναι βασικά μια μοναδική αξία χρήσης και στον ίδιο βαθμό που συνδέεται με την συνείδηση, συνδέεται και με την ιστορία, έτσι που να γίνεται άμεσα φανερό πως η γλώσσα είναι η ίδια η ζωή και το πολιτιστικό είναι των ανθρώπων. Απ' αυτή την άποψη, η ελληνική γλώσσα εμπεριέχει κατά τρόπο αυθεντικό όλα τα στοιχεία και τους χαρακτηρισμούς που την κάνουν λόγο κοινωνίας, λόγο βιοματικών σχέσεων και ενεργού συμετοχής.

Όσοι μέσα από την σύγχυση, ή και την αλλοτρίωση που καλλιεργούν οι επίτεδοι καιροί που διανύουμε, υποβιβάζοντας την γλώσσα σ' ένα μηχανιστικό σηματοδοτή με στενή χρηστική σημασία,

υποστηρίζουν λίγο ή πολύ την τάση για συνεχή απλοποίηση της ελληνικής, προφέρουν ολέθρια συνταγή όχι τόσο και μόνο για την γλώσσα, παρά για την ίδια την ιστορική μας συνείδηση. Και για να προληφθούν παρεξηγήσεις άσχετες με το νόημα των πιο πάνω, όταν λέμε ιστορική συνείδηση δεν εννοούμε εθνική, αλλά πολιτισμική. Εννοούμε την διαδικασία-διεργασία της ιστορικής μνήμης που συντηρεί μια συνέχεια και που αναπαράγει τους όρους για την συνέχιση αυτής της συνέχειας.

Η στάση για την απλούστευση πολυσημαντων και πολύπλοκων φαινομένων και πραγματικοτήτων, μια στάση που στο θέμα της γλώσσας μόνο σε πτώχευση, μαρασμό και ακρήστευση μπορεί να οδηγήσει, αντλεί ουσιαστικά τα επιχειρήματα της από δυτικά πρότυπα και έχει σαν κύρια αφετηρία την εμπορευματική αντίληψη για την ζωή, μια χρησιμοθηρική δηλ. επιλογή, όπου το κάθε τι μετριέται μόνο σε σχέση με την αποδοτικότητα - αποτελεσματικότητά.

Το θλιβερό είναι που πολλοί από τους φορείς αυτών των αντιλήψεων ανήκουν στο κόσμο των εκπαιδευτικών, δηλ. στους ανθρώπους από τους οποίους θα περιμενε και θα απαιτούσε κανείς να προωθούν την ακριβώς αντίθετη άποψη πως η γλώσσα είναι αξία χρήσης και όχι ανταλλακτική αξία για διευκόλυνση των διαδικασιών παραγωγής και κατανώσεως, την άποψη πως η γλώσσα είναι το πιο ζωντανό και αυθεντικό εν ενεργεία ιστορικό «μνημείο» του πολιτισμού μας και σαν τέτοιο πρέπει να προστατεύεται. Να προστατεύεται σαν αξία μαζί με τις άλλες υπέρτατες αξίες που πρέπει να προστατεύουμε, όπως ο μη αλλοτριωμένος έρωτας, η αγάπη, η δημιουργική φαντασία, το παιγνίδι, ο ελεύθερος χρόνος, με λίγα λόγια η ανθρωπιά.

ζ. σιερεπεκκη

ΓΡΑΦΤΕΙΤΕ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΕΣ

ονομα _____
 Διευθυνση _____
 τηλ: _____

12

€10 για 12 τεύχη

ΚΟΧΛΙΑΣ

σας συστήνει απο τις τελευταίες του παραλαβές

Άγιας Έλένης 8,

Λευκωσία

— Τηλ. 021-61766

Νίκου Χουλιάρη: ΖΩΗ ΤΗΝ ΑΛΛΗ ΦΟΡΑ
 Γιώργου Ιωάννου: Ο ΤΗΣ ΦΥΣΕΩΣ ΕΡΩΣ
 Οδυσσέα Ελύτη: Ο ΜΙΚΡΟΣ ΝΑΥΤΙΛΟΣ
 Μαρκερίτ Ντυράς: ΟΔΥΝΗ
 Νατάσα Χατζιδάκι: ΙΒΙΣΚΟΙ, ΝΑΡΚΙΣΣΟΙ
 Νίκου Κάσδαγλη: Η ΝΕΥΡΗ
 Αλέξη Πανσεληνου: ΙΣΤΟΡΙΕΣ ΜΕ ΣΚΥΛΟΥΣ
 Ιερομόναχου Συμεών Γρηγοριάτη: ΝΕΦΑΛΙΟΣ ΜΕΘΗ
 Γιώργου Σεφέρη: ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ Β' ΤΟΜΟΣ
 ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ ΚΥΠΡΙΑΚΗΣ ΠΟΙΗΣΗΣ

Επίσης τα τελευταία τεύχη των περιοδικών: ΛΕΞΗ, ΔΙΑΒΑΖΩ, ΝΕΑ ΠΑΙΔΕΙΑ, ΕΝΤΟΣ ΤΩΝ ΤΕΙΧΩΝ, ΧΑΡΤΗΣ, ΕΙΚΑΣΤΙΚΑ, κ.ά.

13

γλωσσικό ζήτημα

απο το λευκίο ζαφειρίου ζητήσαμε τις αποψεις του για τη σειρά διαλεξεων του λαϊκού πανεπιστημίου με θέμα το γλωσσικό ζήτημα. μας τις έδωσε γραμμένες στο ποδι λίγο πριν τελειώσουμε τη φωτοσυνθεση.

1. Η επιλογή των ομιλητών από την επιτροπή του Δήμου Λευκωσίας αντανακλά μια οδυνηρή πραγματικότητα: η διαδικασία επιλογής είναι μονόδρομη και εμπεριέχει τον κίνδυνο «αναστολής» της ελεύθερης σκέψης.

Το πρόσφατο παράδειγμα μας οδήγησε από ένα πρόβλημα ουσίας (το γλωσσικό) σε μια ρηχή πολυτονική υστερία. Και ακριβώς εδώ εντοπίζεται και η ουσία της διαδικασίας επιλογής των ομιλητών. Κάποιος αποφασίζει ότι πρέπει να γνωστοποιηθούν και εδώ οι γλωσσικές απόψεις του Διονυσίου Σαββόπουλου (καμιά σχέση με τον Διονύση Σαββόπουλο της Συννεφούλας).

Έτσι μέσα σ' ένα πολυτονικό υτελίριο, προεξαρχούσης της περισπωμένης ή σέροντας τον καλαματιανό η δασεία σύσσωμοι σχεδόν οι Έλληνες που είχαμε κατακλείσει το πολιτιστικό κέντρο της Πύλης Αμμοχώστου, ψάχναμε με φανούς θυέλλης να βρούμε τις ρίζες μας στα βάθη των αιώνων: επιστροφή στο πολυτονικό, επιστροφή στην καθαρεύουσα, στην αττική και τέλος στη συλλαβική Γραμμική Β (για και το αλφάβητο το πήραμε από τους Φοινίκες), γράφοντας από τα δεξιά προς τα αριστερά, μπας και προλάβουμε και σωθούμε από τον μπαμπούλα - το λατινικό αλφάβητο.

Ο καθένας έχει το δικαίωμα να εκφράσει τις απόψεις του. Του Σαββόπουλου ήταν ένα «ατυχές καλαμπούρι».

2. Το κυπριακό κοινό διχάστηκε, διχοτομήθηκε και μεταξύ αστέιου και σοβαρού μοιράστηκε στα δυο όπως η Κύπρος. Παρατηρήθηκε οιστρηλασία με εμφανή συμπτώματα υποχονδρίας. Αναφέρουμε στο μεγαλύτερο μέρος του κοινού που με τα παλμώδη παλαμάκια του υποδέχτηκε τη γλωσσική μηλόπιττα του παλμογράφου

ως να επρόκειτο να ασχοληθεί με την οστεοκομική να του επιδοθεί πατέντα.

Ακόμη και τα όσα ανέφερε ο Ελλάδιος Χανδριώτης για τη γλώσσα πήγαν του βρόντου. Ήταν εμφανής η κουλτουριάρικη πιτυρίαση μέσα στην αίθουσα. Οι επώνυμες παρεμβάσεις του Κώστα Κύρρη, του Μιχάλη Πασιαρδή, της Ελένης Νικοδήμου, του Γιώργου Προδρόμου και άλλων, έριξαν τους προβολείς πάνω στη φαλακρή επικράτεια της πνευματικής μας ζωής. Ροδαλά πρόσωπα, φλας ν' αναβοσβήνουν και η εφεύρεση με τον παλμογράφο ξεσήκωσε ακόμη και τους φυσιολογικούς της οδού Σούτσου. Ακόμη λίγο και θα «ανακηρύσσαμε» το φοινίκουρο (= το πουλί κοκκινόκωλο) εκφωνητή στο ΡΙΚ για το δελτίο ειδήσεων στην κυπριακή διάλεκτο.

3. Αθρόα προσέλευση παρατηρήθηκε μόνο στους Γιανναρά και Σαββόπουλο. Στις εισηγήσεις των Μπαμπινιώτη και Κριαρά η προσέλευση του κοινού έπεσε κατακόρυφα.

Είναι ενδεικτικό της νοοτροπίας μας. Ζούμε σε μια κοινωνία που αρέκεται στα νταβαντούρια ντόρος και πάλι ντόρος και τα ντέρτια μας να βρίσκουν διέξοδο. Η κυπριακή κοινωνία, παρά τον «εκμοντερνισμό» της, παραμένει στεγανά κλειστή. Ας μη ξεχνούμε πως με την ανεξαρτησία έχουν αναρριχηθεί και λυμαίνονται την «επικράτεια» κομπογιαννίτες, ερασιτέχνες της πολιτικής και κάθε λογής παράσιτα - «εθνικόφρονες» και μη. Δε φτάσαμε τυχαία στο σημερινό χάλι.

Από την άλλη υπάρχει ένα συλλογικό απωθημένο (κατοχή - μόνιμη αμφισβήτηση της παρουσίας μας στην Κύπρο). Νομίζω με το τελευταίο εξηγείται και η τάση μας για δονκιχωτισμό (συμβολικές πορείες προς την Αμμόχω-

στο, ποθοπλανταγμένοι για τους τόνους και τα πνεύματα κ.ά.).

Υπάρχει μια σύγχυση που μας «επιτρέπει» να ρομαντάρουμε σε ροδότοπους όπου πρώτα και κύρια ανθεί το εμπόριο λευκής σαρκός (μπορεί να το επιβεβαιώσει το Κέντρο Αλλοδαπών διατας καλλιτέχνιδας εκ φιλιππινών). Μια σύγχυση ρομβοειδής, χτικιάρια και κοντόμερη. Μια σύγχυση με μπερντέ που κρύβει τη νωχέλια μας, τα εθνικά και κοινωνικά αδιέξοδά μας μας ξαλαφρώνει και μας βολεύει μέσα στην άπνοια των ημερών μας με την παράτολμη ευδαιμονία. Μια σύγχυση με εντεραλγία, εξάεδρη, πολυτονική, εξηταπεντάρα και οπαδός του Ισλάμ. Έτοιμη να δεχτεί τον δια της περισπωμένης βιασμό της γυναίκας. Χρειάζονται όμως μια σουφραζέτα να πετάξει πίσω στον Σαββόπουλο την περισπωμένη δεμένη με μώβ κορδελάκι. Αλλά όπως λέει ο Λεφτέρης Πούλιος: Άσχημοι καιροί, καιροί του χαμένου θάρρους.

4. Οι απόψεις του Γιανναρά σε αρκετά σημεία είναι αποδεκτές. Από και και πέρα όμως αρχίζει το χάσμα. Θεολογίζει νεωτερικά ανάγοντας τη γλώσσα σε μια σφαίρα ιδεατή. Είναι ένας στοχαστής, φιλοσοφεί γύρω από τη γλώσσα, εκφράζει απόψεις με το κύρος του καθηγητή. (την επομένη της διάλεξης του Σαββόπουλου, στο «Αιγαίο» υποστηρίζει πράγματα και θαύματα για τον Θεοτοκά και τον Τερζάκη - το 1938 και οι δύο ήταν στην επιτροπή της Εταιρείας Ελλήνων Λογοτεχνών για την εφαρμογή του μονοτονικού, γεγονός το οποίο αμφισβήτηση και σε ερώτηση αν ψευδονται ο μακαρίτης ο Ανδριώτης και ο Κριαράς απάντησε καταφατικά).

Αντίθετα ο Μπαμπινιώτης στη διάλεξη του δημιούργησε

ένα διαφορετικό κλίμα και άφησε τις καλύτερες εντυπώσεις σε όσους παρακολούθησαν τη διάλεξη του. Παρόλα αυτά οι θέσεις του για τη γλώσσα μας σήμερα (διατήρηση της δασείας κ.α.) δε βρίσκουν σύμφωνους άλλους γλωσσολόγους. Τέλος ο Κριαράς, παρά την ηλικία του, μας έδωσε με πειστικότητα την ιστορική εξέλιξη της ελληνικής γλώσσας.

Πρέπει να αναφερθεί η παρέμβαση του Θεόδωρου Παπαδόπουλου ύστερα από την εισήγηση του Κριαρά. Όσα ανέφερε αποτελούν συνονθύλευμα και γλωσσική σύγχυση. Ακόμη λογοτεχνικό απόπημα. Ο Καβάφης μας είπε πως έγραψε στην καθαρεύουσα. Προς θεού κύριε Παπαδόπουλε. Η γλώσσα του Καβάφη είναι η δημοτική με τύπους παροικίας της Αλεξάνδρειας, η δημοτική με τύπους λόγιους και κωνσταντινοπολίτικους. Με όλη την εκτίμηση προς τον κ. Παπαδόπουλο, αλλά τέτοια πράγματα δε λέγονται δημόσια.

Το ίδιο βράδυ ο Κλειτός Ιωαννίδης, αφού έκανε στροφή σχεδόν εκατόν ογδόντα μοιρών - προηγήθηκε και η σαφής θέση του Μπαμπινιώτη, απάντησε σε δική του ερώτηση, ότι για ερείσματα - εγκοπώθηκε το κήρυγμα του υπερρεαλισμού μέσω Ανδρέα Εμπειρικού στα 1986!

Επίσης στο «Αιγαίο» ο Κώστας Ζουραρής μας είπε εκείνο το αμίμητο. Να περιμένουμε τρακόσια χρόνια, σιγά τα ώα και τα συναφή κούνια που τον κούναγε. Ο Ζουράρης επέστρεψε οίκαδε. Αν προελάσουν τα τάνκς του Αττίλα το πολύ πολύ να υπογράψει κανένα κείμενο διαμαρτυρίας. Την κοτσάνα για τα τρακόσια χρόνια ούτε που την πέταξε. Ρωμιούση να σου λάχει...

λ. ζαφειρίου

ήχος - έννοια - εικόνα

Από το περιοδικό Επιστημονική Σκέψη αναδημοσιεύουμε μια συνέντευξη του Δρ. των φιλολογικών επιστημών, Α.Π. Ζουραβλιόφ στη συνεργατιδα του περιοδικού αυτού. Η ερευνητική εργασία του Δρ. Ζουραβλιόφ αναφέρεται σε γλωσσικά πειράματα που τεκμηριώνουν τη σχέση ήχου και έννοιας στη γλώσσα.

Η έρευνα αυτή εκδόθηκε πριν μερικά χρόνια σε βιβλίο στη Σοβιετική Ένωση με τίτλο Ήχος και Έννοια.

1. Αλεξάντρ Πάβλοβιτς στο βιβλίο σας μας κίνησαν την προσοχή τα όσα αναφέρονται στον Πλάτωνα: Ότι δηλαδή ο ήχος του λόγου προξενεί σε μας συγκεκριμένες εντυπώσεις και ότι οι λέξεις σχηματίζονται κατά τέτοιο τρόπο ώστε ο ήχος να αντιστοιχεί στη σημασία τους. Εσείς αναπτύσσετε ή διαψεύδετε την ιδέα αυτή του Πλάτωνα;

Η πιο γνωστή και μακρόχρονη αναμφίβολα φιλολογική διαμάχη, η οποία ξέσπασε στην αρχαία Ελλάδα κατά τον 5ο ή 4ο π.Χ. αιώνα συνεχίζεται μέχρι σήμερα. Για να μιλήσουμε με τη γλώσσα του σήμερα, γίνεται λόγος για διαλεκτική αλληλοεξάρτηση μεταξύ περιεχομένου και μορφής των λέξεων. Είναι άραγε τυχαίο το γεγονός ότι κάποια ηχητική μορφή έχει αυτή ακριβώς και όχι άλλη σημασία; Όπως δείχνουν οι σύγχρονες πειραματικές έρευνες, ο Πλάτωνας είχε δίκιο θεωρώντας τη σχέση ήχου και έννοιας μη τυχαία. Μόνο που στην εποχή του δεν μπορούσε να παραθέσει σοβαρά επιχειρήματα υπέρ της άποψής του.

2. Τι επιχειρήματα παραθέτει η σύγχρονη επιστήμη;

Φαίνεται ότι μπορούμε, όχι μόνο να αποδείξουμε ότι οι ήχοι του λόγου δεν είναι αδιάφοροι για μας, ότι μεταξύ τους υπάρχουν σκληροί και μαλακοί, φωτεινοί και σκοτεινοί, μεγάλοι και μικροί, γρήγοροι και αργοί, ακόμα θερμοί και κρύοι, αλλά μπορούμε και να μετρήσουμε επακριβώς κατά πόσο κάθε ήχος είναι μαλακός ή σκληρός, μεγάλος ή μικρός. Γι' αυτό το σκοπό γίνονται ψυχογλωσσικά πειράματα με πολλά άτομα, οι απαντήσεις των οποίων καταγράφονται και τα αποτελέσματα κωδικοποιούνται αριθμητικά.

3. Αυτό βέβαια είναι ενδιαφέρον και έχω την εντύπωση ότι είναι ουσιαστικό το πώς συσχετίζονται αυτές οι «ηχητικές σημασίες» με τη σημασία των λέξεων.

Ακριβώς. Και εδώ είναι που μας βοηθάνε οι αριθμοί. Δίνουμε τις ανθρώπινες εκτιμήσεις των ήχων στον υπολογιστή και αυτός υπολογίζει τις πιθανές σημασίες των διαφόρων ηχητικών συνδυασμών. Κατόπιν βλέπουμε αν συσχετίζονται τα χαρακτηριστικά του υπολογιστή με τη σημασία των λέξεων.

4. Και ποια είναι τα αποτελέσματα;

Τα αποτελέσματα παρουσιάζουν μεγάλο ενδιαφέρον. Φανταστείτε ότι αναλύοντας μόνο τον ήχο των λέξεων ο υπολογιστής τους δίνει τέτοιους χαρακτηρισμούς που μας καταπλήσσουν με τη ακρίβεια και τη λογική τους. Αν π.χ. δόσουμε στον υπολογιστή τη λέξη σβητ (φως), αυτός απαντά ότι πρόκειται για κάτι το φωτεινό, τμα (σκοτός), για κάτι το σκοτεινό, μόρε (θάλασσα) για τον υπολογιστή είναι κάτι το μεγάλο και δυνατό, ούζας (φρίκη), κάτι το φοβερό. Όμως, αφού ο υπολογιστής δεν καταλαβαίνει την έννοια των λέξεων, από που προέρχονται τέτοιοι χαρακτηρισμοί; Το συμπέρασμα είναι ένα: Ο ήχος των λέξεων τις περισσότερες φορές και με καταπληκτική ακρίβεια αντιστοιχεί ακριβώς στην έννοια.

5. Πάντα; Για οποιαδήποτε λέξη;

Όχι. Είπα τις περισσότερες φορές. Όμως η γλώσσα εξελίσσεται. Συμβαίνει πολλές φορές η σημασία της λέξης να αλλάζει, όμως η παλιά μορφή παραμένει η ίδια για μεγάλο διάστημα. Εμφανίζεται δυσαρμονία περιεχομένου και μορφής. Όμως μια τέτοια λέξη θα αλλοιωθεί, επέρχονται αλλαγές στο περιεχόμενο ή στη μορφή, για να επιτευχθεί αρμονία: π.χ. η λέξη γιούνασα (νέος). Ο υπολογιστής τη θεωρεί θηλυκού γένους, γιατί ηχεί πολύ γλυκά. Αλλά τι συνέβηκε στη ρωσική γλώσσα; Η λέξη αυτή σχεδόν εξαφανίστηκε και το περιεχόμενο της εκφράζεται με άλλη λέξη, η οποία έχει ανδρική μορφή: μαλαντόι τσελαβέκ (νεαρός άνδρας).

6. Ελέγξατε πολλές λέξεις σ' ό,τι αφορά την αρμονία ήχου και έννοιας;

Υπάρχουν ήδη εκτιμήσεις του υπολογιστή για μερικές χιλιάδες διαφορετικές λέξεις. Ήδη γράφουμε ειδικό λεξικό και, όταν θα είναι έτοιμο, θα μπορούμε να έχουμε τον χαρακτηρισμό ήχου οποιασδήποτε λέξης μας ενδιαφέρει.

7. Έχω την εντύπωση ότι την ιδιότητα αυτή της γλώσσας θα πρέπει να την αισθάνονται οι ποιητές, αφού γι' αυτούς η μουσική του ήχου είναι πολύ σημαντική.

Έτσι έχουν τα πράγματα. Αν βάλουμε στον υπολογιστή για ανάλυση όχι λέξη, αλλά ένα ολόκληρο ποίημα, τότε αυτός θα δώσει το χαρακτηρισμό του ήχου του και πολύ συχνά ο χαρακτηρισμός αυτός αντιστοιχεί με εκπληκτική ακρίβεια στο συναισθηματικό και παραστατικό περιεχόμενο του έργου. Στο ποίημα του Πούσκιν π.χ. Χειμωνιάτικο πρωινό, «Πάγος και στη ήλιος. Θαυμάσια μέρα...» κατά τη «γνώμη» που του υπολογιστή αναφέρεται κάτι το φωτεινό και χαρούμενο και στο ποίημα Χειμωνιάτικη βραδιά, «Η θύελλα με καταχνιά τον ουρανό σκεπάζει...» κάτι το σκοτεινό και καταθλιπτικό.

Και για μερικούς ποιητές οι ήχοι του λόγου δεν έχουν μόνο έννοια, αλλά και χρώμα, χρωματισμό. Στο εξώφυλλο του βιβλίου μου υπάρχει ένας έγχρωμος πίνακας. Κατά τον υπολογιστή είναι χρωματικά απεικονισμένοι οι ήχοι από το ποίημα του Εσέιν Σταμάτησε να μιλάει το δασάκι το χρυσό. Βλέπουμε ότι τα χρώματα στον πίνακα επαναλαμβάνουν με ακρίβεια τις χρωματικές παραστάσεις που αναφέρονται στους στίχους.

Τώρα είναι σαφές ότι στη λέξη και στο κείμενο οι ηχητικές σημασίες παίζουν βασικό ρόλο. Μπορούμε να πούμε ότι ανακαλύφθηκε, έγινε φανερό και μάλιστα μετρήθηκε ένα νέο λεπτό, αλλά ισχυρό εκφραστικό - απεικονιστικό μέσο της γλώσσας, στο οποίο οι φιλόλογοι μέχρι σήμερα δεν έδιναν μεγάλη σημασία.

8. Από ώρα έχω στο νου μια ερώτηση: Θα 'θελα να ρωτήσω αν σ' όλες τις γλώσσες οι ήχοι έχουν την ίδια έννοια.

Εδώ δεν μπορούμε να απαντήσουμε ταυτόσημα. Κάποτε οι χαρακτηρισμοί των ήχων έχουν γενική ισχύ για οποιαδήποτε γλώσσα, σε άλλες όμως περιπτώσεις είναι καταφανείς οι εθνικές ιδιομορφίες της γλώσσας. Οι Πολωνοί, για παράδειγμα, εκτιμούν τα συριστικά πολύ καλύτερα από τους Ρώσους. Αυτές τις λεπτομέρειες θα πρέπει να τις γνωρίζουν οι μεταφραστές, ώστε στα έργα των ποιητών αν μεταφράζονται όχι μόνο οι έννοιες των λέξεων, αλλά και οι έννοιες των ήχων.

9. Και για την ελληνική γλώσσα υπάρχουν δεδομένα;

Δυστυχώς όχι. Θα ήταν πολύ ενδιαφέρον να υπήρχαν και για ένα λόγο παραπάνω γιατί με αυτές τις ιδιότητες των ήχων ασχολήθηκε ο μεγάλος Έλληνας φιλόσοφος Πλάτωνας.

λαϊκό πανεπιστήμιο:

Στό προηγούμενο τεύχος είχαμε δημοσιεύσει ένα μικρό ρεπορτάζ με τίτλο «Λύκοι Βορώτατοι» που αναφερόταν στη διάλεξη του δρ. Κ. Κύρρη που έγινε στα πλαίσια του λαϊκού πανεπιστημίου. Ο κ. Κύρρης μας έστειλε διαμαρτυρόμενος την επιστολή που δημοσιεύουμε παραπλεύρως.

Σ' αυτό το τεύχος δημοσιεύουμε απομαγνητοφώνηση του πρώτου μέρους της ομιλίας του. Στο επόμενο θα δημοσιεύσουμε το δεύτερο μέρος μαζί με την απάντησή μας.

Ας σημειωθεί ότι ο κ. Κύρρης όπως πάντα μιλούσε εκ του προχείρου.

Σε μερικά σημεία η απομαγνητοφώνηση ήταν αδύνατη, γι' αυτό και αντικαταστήσαμε ή παραλείψαμε τελείως ορισμένες λέξεις ανάλογα με το νόημα της εκάστοτε πρότασης.

διευκρίνιση

Αναφορικά με δημοσιεύματα στον τύπο σχετικά με την διάλεξή μου στο Λαϊκό Πανεπιστήμιο για την διχόνοια στην Κύπρο επί Τουρκοκρατίας (Κήρυκας 16/2/86 και 2/3/86, Η Ελληνική Σάββατο 22/2/86, Μεσημβρινή 18/2/86, Εντός των τειχών, Τεύχος 9ο, Μάρτης 1986 και Χαραυγή.....), επιθυμώ να διευκρινίσω ότι:

(α) Πουθενά στην διάλεξή μου δεν ανέφερα ούτε κατ' όνομα τον Γρηγόριο Ε', Οικουμενικό Πατριάρχη, ούτε χαρακτήρισα τον Εθνομάρτυρα Κυπριανό ως «Τουρκολάτρη» ή οτιδήποτε άλλο. Επομένως όλο το σχετικό σχόλιο της Ελληνικής γράφτηκε επί ματαίω. Έκαμα αναφορά στις ιστορικές σχέσεις του Κυπριανού, του Χρυσάνθου και άλλων με το τότε ιστορικών πραγματικότητων. Αυτό είναι κατά παρασάγγας διαφορετικό από οιονδήποτε χαρακτηρισμό του Κυπριανού, που καθόλου δεν έγινε. Όμοια και για τους άλλους ήρωες της διχόνοιας επί Τουρκοκρατίας αναφέρθηκαν τα σχετικά γεγονότα, αλλά δεν έγινε από μένα κανένας χαρακτηρισμός: πάντοτε αφέθησαν να ομιλούν οι πηγές, ευνοϊκές, ουδέτερες ή εχθρικές, κριτικά και συνθετικά συμπαραβαλλόμενες και συντελεζαζόμενες όσο ήτο δυνατόν στα πλαίσια μιας σύντομης επιστημονικής διαλέξεως. Πάντως το θέμα μου δεν ήταν η εκκλησία αλλά η διχόνοια.

(β) Γενικά η διάλεξή μου ήταν ψυχρή επιστημονική απειρίτηση και ανάλυση γεγονότων χωρίς τον ελάχιστο χαρακτηρισμό ιστορικών προσώπων από εμένα. Στηριζόταν αυστηρά στις πηγές και δεν είχε σκοπό ούτε να επαινέσει ούτε να ψέξει κανέναν. Η ιστορική επιστήμη ουδέποτε ψέγει ή επαινεί. Τα ζεύγη άσπρο-μαύρο, καλός-κακός, δεν ανήκουν στην επιστημονική ιστορική ορολογία αλλά στην εκάστοτε πολιτική ή άλλη προπαγάνδα. Ούτε το ελάχιστο ίχνος προκα-

ταλήψεως δεν μπορεί να υπάρχει στις επιστημονικές αναλύσεις. Στη διάλεξή μου ανέφερα κατά το δυνατόν όλες τις ιστορικά σημαντικές πτυχές της δράσεως των προσώπων που με απασχόλησαν, «θετικές» και «αρνητικές», ώστε να σχηματισθεί κατά το δυνατόν πλήρης εικόνα. Δεν ευθύνονται όμως για το τι αντελήφθησαν ή τονίζουν ή απομονώνουν οι ακροατές από όσα σύνθετα και πολύπλοκα στην σύλληψη και διατύπωση τους είπα, ή άκουσαν ότι είπα, ή υποθέτουν ότι είπα. Το κείμενο θα δημοσιευθεί πλήρες και τότε θα τεθεί υπό την κρίση κάθε αρμοδίου ειδικού στα θέματα αυτά. Στο μεταξύ κάθε πρόχειρη και αναρμόδια κρίση περιττεύει.

(γ) Πρέπει να μάθουμε να σεβώμεθα την επιστημονική έρευνα και να μη την αντιμετωπίζουμε σύγχρονη μικροπολιτική αντιδικία ή αντιπαράθεση άσπρου-μαύρου. Χωρίς ελευθερία και απροκατάληπτη επιστημονική έρευνα δεν ημπορεί να ελπίζει ένας λαός ότι θα επιβιώσει. Ούτε άργησα, όπως έγραψαν κάποιοι, ούτε βιάστηκα στην διατύπωση των στοιχείων και των γεγονότων που εξέθεσα στη διάλεξή μου. Απλώς έδωσα διάλεξη σ' ένα θέμα, την διχόνοια επί Τουρκοκρατίας, που μου εξητήθη, όταν μου εξητήθη, και δεν εδιάλεξα εγώ το θέμα. Πολλά απ' όσα είπα είναι ήδη γνωστά στην επιστήμη και έχουν εκδοθεί σε τόμους εγγράφων και ερευνηθεί ή μελετηθεί από πολλούς ειδικούς, Κυπρίους, Ελλαδίτες και ξένους. Απλούστατα μερικοί ακροατές μου εντυπωσιάστηκαν από μερικά από τα στοιχεία αυτά, διότι δεν είναι ενήμεροι των σχετικών επιστημονικών εργασιών. Όλα αυτά αποτελούν σήμερα κοινό τόπο στην επιστήμη.

ΚΩΣΤΑΣ Π. ΚΥΡΡΗΣ

Λευκωσία 10 Μαρτίου 1986

η διχονοια στα χρονια της τουρκοκρατίας 1571 - 1878

κωστας κυρρης

Κυρίες και Κύριοι,

Όταν στις 29 του Μάη του 1453 ο Μωάμεθ ο κατακτητής κατέλαβε την Κωνσταντινούπολη διέτυπωσε μια ιστορική κρίση σημαντική και καιρία: «Μπήκαμε τώρα από τον εύκολο πόλεμο στο δύσκολο πόλεμο». Εννοούσε την τεράστια δυσκολία στην αντιμετώπιση των ιστορικών προβλημάτων ενός κράτους, της αυτοκρατορίας, σε σχέση με τα προβλήματα, τους πολέμους και τις συγκρούσεις που τις θεωρούσε σχετικά εύκολες. Πραγματικά οι εσωτερικές σχέσεις ανάμεσα στα μέλη των κοινωνιών και των κρατών είναι πάρα πολύ δύσκολες ίσως δυσκολότερες από τις ολοκληρωμένες μορφές που έχουν οι εξωτερικές σχέσεις και συγκρούσεις.

Η ρευστότης των θεσμών και των παραγόντων μιάς κοινωνίας είναι σημαντικότερα παράγων που δημιουργεί προβλήματα μεγάλα στο χειρισμό των οποίων τα κράτη είναι δύσκολο να εύρουν λύσεις. Οι εσωτερικές συγκρούσεις εκφράζονται ως διχόνοια στο συναισθηματικό πεδίο, αλλά έχουν βέβαια αιτίες βαθύτερες, δεν είναι καθαρώς και μόνο ψυχολογικές, δραματικές προσωπικές αλλά είναι και αυτό. Βασίζονται σε κοινωνικές, εθνολογικές, πολιτιστικές κι άλλες ρίζες.

Θα προσπαθήσουμε τώρα εδώ να δούμε σύντομα τις βασικές φάσεις αυτής της ιστορικής συγκρούσεως της κυπριακής κοινωνίας, επί τουρκοκρατίας. Θα ξεκινήσουμε από τη διαμόρφωση του Οθωμανικού καθεστώτος. 1570 αρχάς Ιουνίου, όταν οι Τούρκοι άρχισαν την εκστρατεία στην Κύπρο είχαν μαζί τους τους δουλοπαροίκους, οι οποίοι ελπίζοντας σε καλύτερη μεταχείριση τους είχαν προσκαλέσει να κάμουν την εκστρατεία την απελευθερωτική, όπως πίστευαν οι δουλοπαροίκοι - να τους απελευθερώσουν από τους Ενε-

τους. Στη διάρκεια του πολέμου όμως, της εκστρατείας, που κράτησε ένα χρόνο περίπου διεξήχθη εδώ στην Κύπρο ένας σκληρός ταξικός πόλεμος μεταξύ των δουλοπαροίκων και των ευγενών των αρχουσών τάξεων οι οποίες αρνήθηκαν την τελευταία στιγμή να δώσουν στους δουλοπαροίκους την ελευθερία τους, όπως είχε ζητήσει το συμβούλιο των «δέκα». Κι' έτσι το μέρος ξέσπασε άγριο εναντίον τους. Οι δουλοπαροίκοι οι Έλληνες, δέχθηκαν τους Τούρκους τους βοήθησαν όσο μπορούσαν έως ότου οι ενετικές άρχουσες τάξεις αντελήφθησαν ότι χάνουν το παιχνίδι παρά τα πολλά αμυντικά μέτρα που είχαν λάβει και το 1570 Σεπτέμβρη αρχίζουν ν' ακολουθούν μια νέα πολιτική προσαρμογής με τους κατακτητές: παραδίδονται και δέχονται κι' οι ευγενείς να συνεργαστούν μαζί τους. Η συνεργασία αυτή λαμβάνει πολλές μορφές και οργανώνεται μέχρι του τέλους της εκστρατείας οπότε όσοι γλυτώνουν από τις σφαγές, Βενετοί ευγενείς, είτε φεύγουν από την Κύπρο είτε προτιμούν να συνεργαστούν εμφανιζόμενοι ως Έλληνες ή ως Τούρκοι. Αυτό είναι θεμελιώδες γεγονός της κοινωνικής εξελίξεως βάσει του φημανιού του 1571 που ο μέγας βεζύρης Ριχάτ Σοχόλοβιτς, πασάς, έδωσε στους Αγκοστινούς. Απηγορεύεται στην Κύπρο η παρουσία καθολικών. Επετρέπετο μόνο η παρουσία Ορθόδοξων και Μουσουλμάνων. Όχι Ελλήνων και Τούρκων, Ορθόδοξων και μουσουλμάνων. Έτσι είχαν να διαλέξουν όσοι Φράγκοι απέμειναν ακολουθώντας την πολιτική που είχαν αρχίσει από την πτώση της Λευκωσίας. Με τον τρόπο αυτό προσπαθούν κι' επιτυγχάνουν, με πολλές δυσκολίες φυσικά, ν' αναρριχηθούν στις καιρίες διοικητικές θέσεις του τόπου, στο νέο καθεστώς που διμορφώθη κατά και μετά την εκστρατεία. Τους βρίσκουμε συνεχώς μέχρι τέλους του 17ου αιώνα με ονόματα αρχικώς αλλαγμένα, τροποποιημένα και στο τέλος με τα πραγματικά τους ονόματα, επί το ελληνικότερο ή το τουρκικότερο, να κατέχουν καιρίες θέσεις και να συνεργάζονται μεταξύ τους οι εξελληνισμένοι και οι εκτουρκισμένοι στη διαχείριση των κοινών.

Οι δουλοπαροίκοι Έλληνες δέχθηκαν τους Τούρκους και τους βοήθησαν όσο μπορούσαν έως ότου οι ενετικές άρχουσες τάξεις αντελήφθησαν ότι χάνουν το παιχνίδι.

Ο παροικιακός πληθυσμός βλέποντας αυτή την εγκατάλειψη του από τους «ελευθερωτές», την προσχώρησή τους ελευθερωτών τούρκων, εΐς την παλαιά άρχουσα τάξη, όση απέμεινε εδώ, φυσικά ταχέως απαγοητεύθηκε κι' άρχισαν τα παράπονα και οι δυσσάρεσκείες του λαού με το νέο καθεστώς. Αλλά οι δαιμόνιοι φράγκοι που

εξελληνίσθηκαν ή εκτουρκίσθηκαν προσπαθούν και επιτυγχάνουν με διάφορους τρόπους μέχρι το 1669 να υποκινήσουν τον παροικιακό πληθυσμό κι' ιδιαίτερα τον στρατιωτικό πληθυσμό της βόρειας Κύπρου, των οροσειρών, σε σειρά αντιτουρκικών εξεγέρσεων με κοινό στόχο όλων των χριστιανών να επανέλθει μια Χριστιανική εξουσία που απεδείχθη πλέον ότι θα ήταν ενεργητικότερη για όλους παρά η σκληρή Οθωμανική εξουσία. Όμως πρέπει να τονίσουμε ότι σ' αυτή τη σκληρή Οθωμανική εξουσία είχαν το χέρι τους και αυτοί που επιβίωσαν με Ελληνικά ή Τουρκικά ονόματα. Αυτοί διέτηρησαν παρά τις αλλαγές του Λαλά Μουσταφά του αρχιστρατήγου μερικούς θεσμούς φεουδαλικούς όπως η αγγαρεία εις την επισκευή των τειχών κι' ακόμη σε γεωργικές απασχολήσεις, διότι αισθάνονταν ακόμα αν και τώρα Τούρκοι ευγενείς, Τούρκοι φεουδάρχες, αισθάνονταν μέσα τους τις παλαιές αντιλήψεις του Φράγκου φεουδάρχη, και τις συνέχιζαν υπό το νέο ένδυμα τους.

Οι επίσκοποι της Κύπρου χαρακτηρίζονται ως λύκοι βορώτατοι. Αυτό το μοτίβο επανέρχεται ώστε νομίζει κανείς ότι είναι ένα καθημερινό σχόλιο των ανθρώπων αυτού του τόπου.

Βεβαίως ταχύτατα αυτοί οι άνθρωποι αφομοιώθηκαν από τις κοινότητες στις οποίες προσχώρησαν, ταχύτατα εννοώ... μέχρι το 1700 έχουμε αφομοίωση. Αλλά τα ίχνη τους είναι σαφέστατα και οι παλιές προσωπικότητες, η παλιά κουλτούρα, η παλιές συνήθειες, οι παλιές συμπεριφορές επανέρχονται και παίζουν σημαντικό ρόλο εις τους ιστορικούς αγώνες και συγκρούσεις μεταξύ τους και με τις κοινωνικές τάξεις. Υπάρχουν συγκρούσεις σε δύο επίπεδα: μεταξύ τους και με τις κοινωνικές τάξεις.

Το κυριώτερο μοτίβο βρίσκουμε στα πατριαρχικά έγγραφα της περιόδου, τέλος 16ου ως τέλος 17ου αιώνας όταν το πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως κι' άλλα γειτονικά πατριαρχεία επεμβαίνουν για να λύσουν τις διαφορές των επισκόπων της Κύπρου μεταξύ τους. Το βασικό σημείο που βρίσκουμε είναι ότι χαρακτηρίζονται ως αιμοβόροι λύκοι, «λύκοι βορώτατοι». Αυτό το μοτίβο επανέρχεται αρκετές φορές ώστε νομίζει κανείς ότι είναι ένα καθημερινό σχόλιο των ανθρώπων του τόπου αυτού. Αυτοί που ανέλαβαν την εξουσία στην εκκλησία έχουν μέσα τους τα κατάλοιπα της παλαιάς συμπεριφοράς του Ενετού και Φράγκου καταπιεστού φεουδάρχη και δεν αισθάνονται καμιά σχέση προς το λαό, που έρχονται να ποιμάνουν ως Ορθόδοξοι επίσκοποι. Αυτό είναι πραγματικότες ιστορικοί που δε μπορούμε με κανένα τρόπο να την αρνηθούμε. Αρκεί να τονίσω ότι όταν το 1571 απεκατεστάθη η Ορθόδοξος εκκλησία, με την Οθωμανική βέβαια ευλογία, και ο πρώτος αρχιεπίσκοπος

που ήρθε στην Κύπρο για τρεις μήνες ήταν Σέρβος κι' ύστερα ένας Φράγκος ο Τιμόθεος Ντακ, εξελληνισμένος πρώην πρωτοσύγκελλος του Κύκκου, κι' ύστερα του οικουμενικού πατριαρχείου, τότε η αποκατάσταση της Ορθοδοξίας της εκκλησίας της Κύπρου εις τους θεσμούς, όπως το οικουμενικό πατριαρχείο και τ' άλλα ορθόδοξα πατριαρχεία στηρίχτηκε σε δύο κείμενα αμφιβόλου δογματικής γνησιότητας και καθαρότητας.

1) Στο κείμενο περί μυστηρίων του Γεωργίου Λαπίθη 1750 περίπου γράφτηκε, στο οποίο γίνεται μια ερμηνεία των μυστηρίων η οποία δογματικώς λατινίζει. Σ' αυτό το κείμενο θεωρηθέν ως γνήσιο, στηρίχθηκε η αποκατάσταση της Ορθοδοξίας της Κυπριακής εκκλησίας.

2) Επίσης σ' ένα άλλο κείμενο, του Ιωσήφ Ρηνίου 1406 ως 12 που είχε σταλεί στην Κύπρο από το οικουμενικό πατριαρχείο για να μελετηθεί, τότε, τρόπους ενώσεως της Ορθόδοξου εκκλησίας της Κύπρου, (που εθεωρείτο, διεθνώς ότι ελατινίζει) με το οικουμενικό Ορθόδοξο πατριαρχείο, τότε ο Ιωσήφ ο Ρηνίος κατηγορήσε την εκκλησία μας ότι διεφθάρει, και λατινίζει. Το κείμενο αυτό εθεωρήθη ως αιτιολογία επιπρόσθετη για να γίνει η ένωση. Μ' αυτό έθλω να πω ότι κι' αυτή η αποκατάσταση της Ορθοδοξίας εδώ είχε μέσα της τα στοιχεία της συνεχίσεως του παλαιού καθεστώτος, του προοθωμανικού.

Τα τέλη του 16 αιώνας μέχρι το 1668 διεξάγονται μια σειρά από επαναστατικές εξεγέρσεις στην Κύπρο εναντίον των Τούρκων.

Τα τέλη του 16ου αιώνας μέχρι το 1668 διεξάγεται μια σειρά από επαναστατικές εξεγέρσεις στην Κύπρο εναντίον του Τούρκου τις οποίες διοργανώνουν οι επίσκοποι κι' αρχιεπίσκοποι Βενιαμίν Χριστόδουλος ο Νικηφόρος μαζί με τους εξιλαμισθέντες Φράγκους που κατέχουν καιρία πόστα, οι οποίοι μυστικά συνεργάζονται μαζί τους, Μέμι, Μουσταφά και άλλοι. Αρκεί να σας πω ότι ο αρχιεπίσκοπος Χριστόδουλος 1607-1641 είχε συγγενή του, γαμπρό του πασά της Κύπρου που είχε εκτουρκισθεί. Ένας άλλος, Λοκατέλλι, ανεψιός του, απόγονος των Λουζινιάν, έμπορος είχε στενούς δεσμούς με το παλάτι στην Κωνσταντινούπολη. Έχουν διασυνδέσεις πολλαπλές, ταυτοχρόνως όμως κάνουν μυστικές αποστολές στη Δύση: Σαβοΐα, Βενετία, Φλωρεντία, Ισπανία μέχρι την Μόσχα πάνε και επιδιώκουν απελευθέρωση της Κύπρου από τους Τούρκους, ενώ ταυτοχρόνως συνεργάζονται με τους Τούρκους μυστικά ή φανερά αναλόγως των περιστάσεων. Τα κινήματα αυτά συνήθως αποτυγχάνουν. Είναι κάπου 28, από το 1572 ως το 1668.

Τα θύματα είναι οι αγροτικοί και στρατιωτικοί πληθυσμοί της βόρειου οροσειράς οι οποίοι αναγκάζονται μετά την καταστολή του κινήματος τους να εξισλαμισθούν, για ν' αποφύγουν τη σφαγή. Σφάζονται αλλά πάρα πολλοί

από αυτούς εξισο-αμίζονται κι' απ' αυτούς προέκυψε σταδιακά η λεγομένη Τουρκοκυπριακή κοινότητα. Αυτή η εξαθλίωση του λαού ο οποίος εγκαταλείπεται στη μοίρα του από τους επισκόπους οι οποίοι τον ιθύνουν σε εξεγέρσεις (φυσικά δεν μπορούν να κάνουν κι' αυτοί τίποτα περισσότερο, είναι γεγονός) αλλά από την άλλη μεριά συνεχίζουν τις δικές τους εσωτερικές έριδες που είναι φοβερές και απίθανες, συντελούν εις τον εξισλαμισμό πέραν της καταστολής των εξεγέρσεων. **Δηλαδή η καταστολή των εξεγέρσεων μαζί με τις φορολογικές πιέσεις που οι ίδιοι οι επίσκοποι με τους δραγομάνους ασκούν επί του λαού, συντελούν ουσιαστικά εις τον σταδιακόν εξισλαμισμό του λαού αυτού,** για να αποφύγει το ασημαντό για μας αλλά σημαντικό τότε χαράτσι του ενός ή δύο γροσιών. Τότε ήταν τεράστιο ποσό για τον φτωχόν πληθυσμό ο οποίος είχε ν' αντιμετωπίσει ακρίδες, ανομβρίες, αρρώστιες (πανώλης) και άλλα κακά πέραν της αρπαχτικότητας των Τούρκων διοικήτων, πασάδων, αγάδων, γεννιτσάρων, σπαχίδων και των εξισλαμισθέντων Χριστιανών, που ήσαν όλοι μαζί τους.

Μεταξύ του 1638 και του 1641 διεξάγεται ένας φοβερός εσωτερικός πόλεμος στους κόλπους της εκκλησίας της Κύπρου ο οποίος έχει αντικείμενο δογματικό. Ο αρχιεπίσκοπος Χριστόδουλος καταγωγής Λουζιανών, λατινίζει και μυστικά το 1640 είχε υπογράψει την «ομολογίαν πίστεως» που είχε συντάξει η προπαγάνδα της καθολικής εκκλησίας που ήταν καθαρά ομολογία πίστεως στο καθολικό δόγμα. Αυτό έγινε μυστικά και την έστειλε με πολλή καθυστέρηση και προσπάθεια να την αποκρύψει και να φτάσει πιο αργά στον Πάπα, αλλά την υπέγραψε αν και δεν εσώθηκε. Σ' ότι όμως η επιστολή του και οι επιστολές άλλων αποστόλων της «Προπαγάνδας» στην Κύπρο αναφέρουν υπάρχουν ρητές μαρτυρίες. Πρέπει κάπου να καταχωριάστηκε η ομολογία απεκρύβει (ίσως) σ' ένα απόκρυφο δωμάτιο του Βατικανού κι' ακόμα δεν έχει βρεθεί. Πάντως υπάρχουν δύο έγγραφα που το αναφέρουν ρητώς καθώς και το περιεχόμενο της και ποιος το σύνταξε, ο γιατρός του

Αρχιεπισκόπου από την Κυθρέα, παλιός ευγενής κι' αυτός δήθεν Ορθόδοξος. Λοιπόν πλάι στον λατινίζοντα αρχιεπίσκοπο Χριστόδουλο έχουμε τον καλβινίζοντα Κύπριο μοναχό κι' υποψήφιο αρχιεπίσκοπο Πάολο Παρτένιο, μαθητή του Θεοφίλου Κορυδαλλεύς, δασκάλου του Αριστοτελισμού τότε, (ο Κορυδαλλεύς ήταν εισηγητής μιας νέας επαναστατικής θεωρίας εις την νεοελληνική πνευματική εξέλιξη η οποία αποσκοπούσε στο να σπάσει τα δεσμά των μεσαιωνικών κλειστών παραδόσεων και αντιλήψεων περί φύσεως και περί ζωής. Μεταξύ άλλων ο Κορυδαλλεύς κάνοντας μια ενδιαφέρουσα ερμηνεία του Αριστοτέλη, ίσως πιο ελεύθερη, υποστηρίζει ότι όπως είναι το σώμα θνητό είναι και η ψυχή θνητή). Αυτά υποστηρίζει κι' ο Πάολο Παρτένιο ο οποίος έρχεται μέσω Ζακύνθου, Κρήτης για να διεκδικήσει τον αρχιεπισκοπικό θώκο.

Στην Κρήτη φτάνει τον Ιούλιο του 1638 ακολουθούμενος συστηματικά από τους πράχτορες της καθολικής προπαγάνδας. 25 Ιουνίου είχε στραγγαλιστεί στην Πόλη ο Πατριάρχης Κύριλλος Λουκάκης, μεγάλη μορφή της Ανατολικής Ορθοδοξίας εισηγητής της τυπογραφικής τέχνης στο Πατριαρχείο, εισηγητής νέων προσεγγίσεων στα κοινωνικά θέματα, στα θέματα θρησκείας και πολλά άλλα θέματα. Αυτός εστραγγαλίσθη από τους οπαδούς της Προπαγάνδας, τους δικούς μας βέβαια. Στην Κρήτη λοιπόν ο Πάολο Παρτένιο προσεγγίζεται στενά από αντιπροσώπους της «Προπαγάνδα» και ειδικά από ένα Ορθόδοξο μοναχό πράχτορα της Προπαγάνδα ο οποίος τον απειλεί «**ή υπογράψεις την ομολογία πίστεως στον καθολικισμό ή θα υποστείς την τύχη του Κυρίλλου Λουκάκω, και υπογράφει την ομολογία αλλά σπεύδει στην Κύπρο να γίνει αρχιεπίσκοπος, Παρά ταύτα για να υποστηρίξει στην Κύπρο τις Καλβινιστικές ιδέες.** Έρχεται στην Κύπρο αρχάς του 39, βρίσκει ενωρίς υποστήριξη από τον αδελφό του που ζει εδώ και άλλους συγγενείς και βρίσκει εδώ ένα κόμμα αντίπαλο προς τον γέροντα Χριστόδουλο. Μια ομάδα ευγενών, της αρχούσης τάξεως και λαϊκών οι οποίοι είναι δυσαρεστημένοι με την μακροζωία του γέροντος Χρι-

στοδούλου και με τις διάφορες ενέργειες του σε πολλά θέματα, φαίνεται η διαχείριση δεν ήταν πάρα πολύ έντιμος των εκκλησιαστικών περιουσιακών στοιχείων, φαίνεται ότι δυσαρέτησε μερικούς άλλους που τα εποφθαλιούσαν... συγκρούσεις των οποίων το περιεχόμενο δεν ήταν πάρα πολύ σαφές... λοιπόν ο Παρθένιος προσαρτίζεται αυτήν την ομάδα και μ' αυτούς κατορθώνει ν' αναρριχηθεί αρχιεπίσκοπος Κύπρου αφού παύσει τον Χριστόδουλο τα μέσα του 1639. Όμως η ομάδα η οποία ανέβασε τον Παρθένιο στο θρόνο δυσαρτεείται μαζί του. Προφανέστατα ο Παρθένιος διακηρύσσει τις καλβινιστικές αντιλήψεις περί θνησιμότητας της ψυχής, και άλλες αντιλήψεις για την μετουσίωση του οίνου σε αίμα και του άρτου σε σώμα, τα οποία απορρίπτει.

Οι ιδέες αυτές δεν γίνονται δεκτές από τη συντηρητική λευκωσιάτικη αριστοκρατία, εκκλησιαστική και πολιτική και πολύ γρήγορα αποφασίζονται να τον καθαιρέσουν. Η καθαιρέση είναι πολύπλοκο ζήτημα, κρύπτεται ο Παρθένιος σε διάφορα μέρη της Κύπρου για 5 μήνες και φεύγει τον Αύγουστο του 1940, πάει στην Κωνσταντινούπολη κι από εκεί πάει πού: Στη Μόσχα! Να διεκδικήσει εκεί τα δίκαια του. Μένει είκοσι χρόνια εκεί, πεθαίνει εκεί. Αργότερα και μάλιστα μερικοί φίλοι του, δανειστές, ο Νικόλαος Καλημέρης, από τους υποστηρικτές και προστατευτές στις ενέργειες του για να πάρει το θρόνο περιμένουν να πάρουν από τη Μόσχα τα δανεισθέντα περιουσιακά του στοιχεία, τους ηθασαρούς που του είχαν δανείσει. Φυσικά εις μάτην. Ο Καλημέρης είναι ένας άλλος Κύπριος ευγενής που εξελληνίσθηκε το 1570. Λοιπόν... ο Παρθένιος πεθαίνει στη Μόσχα, αλλά στην Κύπρο παραμένει το κόμμα του. Οι φίλοι του, ο αδελφός του ο οποίος όταν ξεθάβεται το 1642 για να ταφεί κι' ένας άλλος του συγγενής στον ίδιο τάφο βρίσκεται να μην έχει αποσυνθεθεί. Και λέει τότε ο καθολικός «προπαγανδιστής». **«Το σώμα του βρέθηκε σκληρό σαν σίδερο διότι τον καταράστηκε ο αρχιεπίσκοπος Χριστόδουλος να μη λυώσει γιατί του πήρε το θρόνο».** Θέλω να πω ότι οι συγκρούσεις φτάνουν μέχρι τέτοιων βαναύσων και χυδαίων κατηγοριών, μεθόδων, της κατά-

ρας η οποία είναι λαογραφικόν φαινόμενον αλλά έχει και την κοινωνική του σημασία.

Ταχέως όμως ο Χριστόδουλος θα αντικατασταθεί από τον αρχιεπίσκοπο Νικηφόρο κι' αυτόν παρομοίως καταγωγής, μάλλον θα ήταν μάλιστα συγγενής του Χριστόδουλου και σύμβουλος του για ένα διάστημα.

Η τοπική εξουσία είχε δυο σκέλη. Το ένα ήταν ο αρχιεπίσκοπος και το άλλο, το λαϊκό, ο δραγομάνος.

Το 1641 με 48 διεξάγεται πάλι στην Κύπρο ένας άλλος ιστορικός αγώνας μεταξύ του δραγομάνου Φρεντερικού Βελαράτσι που είναι ιταλικής καταγωγής, εξελληνισμένος, του μεγάλου δραγομάνου που αποτελεί το άλλο σκέλος της τοπικής εξουσίας των αρχουσών τάξεων. Το ένα είναι ο αρχιεπίσκοπος, εθνάρχης που εισπράττει τους φόρους και μαζί του είναι ο δραγομάνος το λαϊκό σκέλος της αρχούσης τάξεως. Ο Βελαράτσι συγκρούεται με τον πασά και τελικά δολοφονείται και αυτός και ο πασάς από τους γεννιτσάρους επειδή αδυνατούν να πληρώσουν τους... τους οποίους περιμέναν οι γεννιτσάρου, το 1648. Στη σύγκρουση αυτή φαίνεται είχε το χέρι του και ο Νικηφόρος. Δεν ξέρω όμως πολλές λεπτομέρειες για το ποιος ήταν ο πραγματικός του ρόλος.

Αλλά το 1668, επί Νικηφόρου, ο Ιλαρίων Κιγάλας, μεγάλη οικογένεια, παλαιά, της Κύπρου ιταλική που εξελληνίσθηκε το 1571 άλλος κλάδος της εκτουρκιστικής κι' έχουμε Κιγάλα ναύαρχο της Οθωμανικής αυτοκρατορίας, λοιπόν... ο Ιλαρίων Κιγάλας, πράχτορας της «προπαγάνδας» που εμφανίζεται ως Ορθόδοξος, υπογράφει δύο φορές «ομολογίες πίστεως» στην ορθοδοξία ενώ συγχρόνως έχει μυστικές επαφές με το Βατικανό, ο Ιλαρίων Κιγάλας λοιπόν είναι η ψυχή μιας συνόδου στην Λευκωσία, (στη μονή Αρχαγγέλου έξω από τη Λευκωσία), αντικαλβινιστικής συνόδου την οποία οργάνωσε αποστολή της, την «προπαγάνδα», φραγκισκανών μισοσναρίων με σκοπό ν' αποτρέψει την ολονέν αυξανόμενη ροπή αρκετών Ορθοδόξων ιεραρχών και λαϊκών προς τον εθνισμό, από δυσαρτέσκεια προς την καθολική εκκλησία και τον καθολικό γενικώς κόσμο, λόγω της αποδειχθείσης αδυναμίας των καθολικών δυνάμεων της δύσεως να βοηθήσουν στην απελευθέρωση της Κύπρου από τους Τούρκους. **Είδαμε 28 επαναστάσεις από το 1572 ως το 1668 να αποτυγχάνουν και για ιστορικούς λόγους αλλά και λόγω ανεπαρκούς βοήθειας της Ισπανίας, της Σαβοΐας, της Βενετίας, Φλωρεντίας, Γαλλίας. Η διδόμενη βοήθεια είναι πάντα ανεπαρκής και πληρώνει τα σπασμένα ο λαός ο οποίος σφάζεται ή εκτουρκίζεται για να επιζήσει.**

Λοιπόν... για να εμποδίσει το ρεύμα αυτό το αντικαθολικό και το φιλοκαλβανιστικό ρεύμα η καθολική «προπαγάνδα» υποχρεώνει το σύμβουλο του αρχιεπισκόπου Νικηφόρου, Ιλαρίων Κιγάλα, πράχτορα της να οργανώσει το 1668 στη Λευκωσία την αντικαλβινιστική σύνοδο της οποίας τα πρακτικά συντάσσει ο ίδιος ο Ιλαρίων Κιγάλας. Το έργο έχει σωθεί ως σήμερα στη δική του γραφίδα. Αυτή είναι η τελευταία προσπάθεια των Ελλήνων της Κύπρου, ν' απελευθερωθούν από τους Φράγκους, η οποία καταλήγει τελικά εις μια πνευματική υποδούλωση, με την υπογραφή των πρακτικών αυτής της συνόδου και τη μυστική επαφή με την καθολική εκκλησία.

—Είχαμε 28 επαναστάσεις μεταξύ 1572 και 1668.

Αλλά το 1669—1675 έχουμε άλλη φοβερή εσωτερική σύγκρουση, των δραγομάνων. Ο δραγομάνος Μαρκουλλής κι ο δραγομάνος Γεωργής. Ο Μαρκουλλής, καταγωγής ιταλικής κι' αυτός, με τη βοήθεια του προηγούμενου δραγομάνου που ήταν κι' αυτός ιταλός εξελληνισμένος αναλαμβάνει από σαράφης και εισπράχτορας, τη δραγομανία. (Με τη βοήθεια επίσης των αγάδων και του αρχιεπισκόπου Νικηφόρου).

Αλλά πολύ γρήγορα οι καταπιεστικές μέθοδοι οι τόσον σκληρές και εξαντλητικές μπορεί να πω, που δεν ήταν απλώς το χαράτσι, ώστε αναγκάστηκε ο ίδιος ο Νικηφόρος επ' ευκαιρία της μεταβάσεως του στην Κωνσταντινούπολη για κάποιο άλλο λόγο (ο λόγος ήταν δογματικός εκκλησιαστικός, είχε δώσει σε κάποιο έκπτωτο πατριάρχη που ήρθε στην Κύπρο το δικαίωμα να ιεουργεί παρά την επιθυμία του νέου πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως) πάει λοιπόν εκεί με τον ηγούμενο Κύκκο και άλλους και με ευκαιρία καταγγέλλει τον φίλο του Μαρκουλλή, που αυτός ανέβασε στην εξουσία, στον πατριάρχη και στους εκεί Κύπριους παράγοντες Έλληνες και Τούρκους παράγοντες, εγκατεστημένους Τούρκους Κύπριους που ζουν εκεί. Ζητεί την αντικατάσταση του με άλλο νέο δραγομάνο πιο ικανό, πιο αντικειμενικό. Υποδουκνείουν όλοι εκεί τον έμπορον υφασμάτων, Γεωργή γαμβρό κάποιου Λευκαρίτη, πιθανώς κι' αυτός Λευκαρίτης, ο οποίος είχε αφήσει τη δουλειά του στην Κύπρο και έκανε εμπόριο τόσος και άλλων υφασμάτων από Βενετία, Πόλη και Ανατολή. Είχε όμως την έδρα του εμπορικού του κέντρου στην Πόλη. Ο Γεωργής διατάζει, τελικά όμως πιέθει από τον Νικηφόρο, έρχεται στην Κύπρο κι εδώ ξεσπά η σύγκρουση αυτού και του αρνούμενου να παραδώσει την εξουσία δραγομάνου Μαρκουλλή. Η σύγκρουση αυτή κρατάει 4 περίπου χρόνια. Έχει περιγραφεί σ' ένα από τα σημαντικότερα τεκμήρια της κυπριακής ποιητικής τέχνης και κοινωνικής αναλύσεως. Το ποίημα του δραγομάνου Μαρκουλλή, γραμμένο από

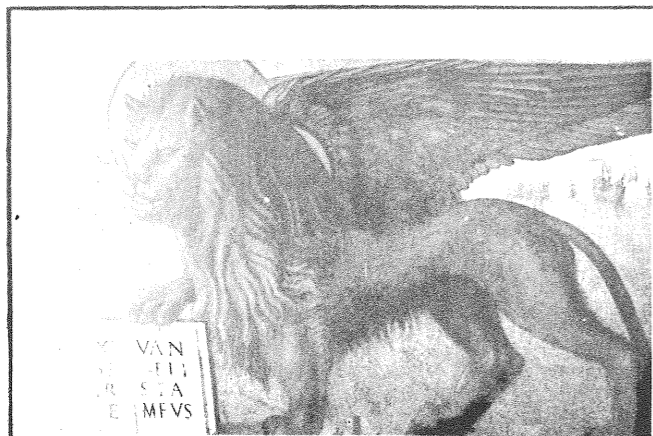
τον Κωνσταντίνο Επισκοπότη γνήσιο υιόν Νικολάου ιερέως από την Επισκοπή. Τόγραψε λίγα χρόνια μετά το 1680. Ήταν αυτόπτης μάρτυρας αυτών των συγκρούσεων, και δίδει γνήσιες αυθεντικές πληροφορίες. Ο Κωνσταντίνος ο ποιητής είναι ένας τυπικός ποιητάρης μη λόγιος της εποχής. Πρέπει να προέρχεται από τις κατώτερες τάξεις του κυπριακού κλήρου, τις φτωχές τάξεις που περίπου βρίσκονταν στο ίδιο καζάνι με το δουλοπαροικικό λαό, των αγροτών. Τρέφει βαθύτατο μίσος για τους αρχιεπισκόπους, και φαίνεται ούτε μια ούτε δύο φορές, στο φοβερό αυτό ποίημα, το μεγάλο αυτό τεκμήριο της κυπριακής ιστορίας. Κατηγορεί ότι αυτοί το 1641 με 46 κατάφεραν να ελαττώσουν τους τρεις πασάδες της Κύπρου σ' ένα και έτσι να αυξήσουν τη δύναμη τους. (Εδώ τελείωσε η μια πλευρά της κασέτας).

(Περίληπτικά αναφέρεται εδώ ότι κάποιος Αλεξανδρινός που έγραψε για τους αρχιεπισκόπους της Κύπρου το 1598-1606 λέει ότι είναι «λυκοί βορωτατο»).

— «Εις βασιλέων εμπροσθεν ποτέ ουκ αισχυνόμην να ψάλλω τα γενόμενα».

...Τα ίδια ακριβώς λέει τώρα και ο ποιητάρης της Κύπρου ο Κωνσταντίνος Επισκοπότης και εξηγεί το λόγο. **«Είναι σκληροί, αυθενδικοί απέναντι στον κόσμο. Αυτοί κατάργησαν της Κύπρου πασιαλλίκην. Επίσκοποι δεν είναι μόνο καθάριοι λύκοι».** Λέει «Τους σσιύλους» όπως και άλλες παρόμοιες εκφράσεις που δείχνουν το βαθύ μίσος του εναντίον τους, και τους βρεθεί αιτίους των κοινωνικών καταστροφών της Κύπρου. Ο ποιητάρης αυτός μας δίνει το στίγμα της δικής του κοινωνικής συνειδήσεως. Είμαι ποιητάρης λέει, δασκαλοποιητής. **«Εις βασιλέων εμπροσθεν ποτέ ουκ αισχυνόμην να ψάλλω τα γινόμενα».** Ποτέ δεν ντρεπόμουν, εδίσταζα ούτε διατάζω, όπως όλοι οι άλλοι συνάδελφοί μου δασκαλοποιητές, ποιητάρηδες να τραγουδώ μπροστά σε βασιλιάδες που σημαίνει άρχοντες, ανώτερα στρώματα. Να φανταστούμε εδώ όχι μόνο ποιητάρηδες που τραγουδούν στα πανηγύρια ιστορίες κοινωνικές, εγκλήματα και διάφορα σημαντικά γεγονότα του τόπου αλλά και μπροστά στις ανώτερες τάξεις, στα παλάτια των αρχόντων στα οποία συχνάζουν και τους τέρπουν αλλά δεν διστάζουν να τους πουν στα ποιήματα τους την πραγματική τους ευθύνη. Είναι δείγμα υπάρξεως μιας κοινωνικής διαμαρτυρίας, μιας τόλμης σ' ορισμένους ανθρώπους την εποχή αυτή. Και της υπάρξεως εσωτερικής συγκρούσεως η οποία διατυπώται στο ποίημα χωρίς κανένα δισταγμό. Αυτό σημαίνει ότι κάποια ελευθερία εκφράσεως υπήρχε, ή δεν μπορούσε να παρεμποδιστεί από τους εκκλησιαστικούς ηγέτες και τους Τούρκους συνεργάτες τους.

η συνέχεια στο επόμενο

... 'Αλλ' οίμοι, όπου καννίζει, ψωμί πάντοτε δεν μυρίζει. 'Ελπίδες, υποσχέσεις από τον πτερωτόν Λέοντα, αλλά κενά! 'Αλλ' εάν και κατά μέρος πλήρεις, αλλ' άργαλεία και λίαν. ή Νήσος διότι και μακράν της Βενετίας ως δύο χιλιάδες μίλια, και εν μέσω των 'Επαρχιών του έχθρου κειμένη, και ή Λευκωσία μέσω της αυτής θεμελιωμένη, δεν ήταν άρκετή ούτε λά λάβη ούτε να δώσει καμμίαν βοήθειαν. 'Εθεμελιούτο ή διαφύλαξις της επάνω εις τας μεγάλας, και 'Αδράς προσφοράς της Αθηνείας, εις την αυτής άγρυπνον προστασίαν, και εις τας νουνεχείς, και έλληθοφόρους συμβουλάς της, ή όποια ότε εκτίετο το νέον τειχόκαστρον της Λευκωσίας, λαβούσα ύποψίαν, έστειλεν εύθις μίαν άρκετήν φύλαξιν, αλλ' ως προς τον έχθρον αυτή, ήτον Κώνουω προς Λέοντα. Κηρυχθέντος δε του Πολέμου, και του ισχυρού έχθρου προς την θήραν όντος, έλλίετο και τονούλάτιστον μία βοήθεια στρατιωτών ως δέκα χιλιάδας. 'Ιεζυρε καλώτατα ή Αθηνεία, πως ό λαός της Κύπρου σκλάβος υπό την τυραννίαν των 'Αρχόντων, και Εύγενών, ήτον άπρακτος εις άρματα παντάπαι. Το τειχόκαστρον μετά βίας έτελείωσε, και χωρίς τά άναγκαία παραπετάσματα με ένδεκα επιτειρήματα ναί, ή προμάχους, Μπαλονόρδα 'Ιταλιστή, αλλά χωρίς της χρειαζομένης φρουράς σχεδόν άχρηστα. Το όλώτερον έχρειάζετο από πεντακοσίους σολδάτους τό καθ' ένα διά μίαν ούδέ τόσον άρκετήν διαυθέντευσιν...

αθλητισμος και πρωταθλητισμος

μια ακομα προσεγγιση

Δημοσιεύτηκαν στα προηγούμενα δύο τεύχη (Φεβρουαρίου-Μαρτίου) οι απόψεις του Γ. Θεοδούλου και του Ν. Μεγάλεμου απ' αφορμή την εφαρμογή και τον τρόπο λειτουργίας του προγράμματος «αθλητισμός για όλους». Οι δύο αθρογράφοι παρουσίασαν ο πρώτος με αναλυτικό, εντυπωσιαστικό τρόπο τα αρνητικά κυρίως του αθλητισμού, ενώ ο δεύτερος με κάπως οργίλο ύφος και μαγνητική διάθεση τα θετικά του αθλητικού ιδεώδους. Πιστεύω πως και οι δύο προσεγγίσεις ήταν κάπως μονόπλευρες. Το άρθρο αυτό αποτελεί μια προσπάθεια να δοθεί στο θέμα μια κάπως πιο εξισορροπημένη προοπτική που να συμβάλει στην εποικοδομητική αλλαγή απόψεων και την κριτική σκέψη πάνω σ' ένα θέμα που φαίνεται να παρουσιάζει κάποιο ενδιαφέρον.

Είναι πιστεύω χρήσιμο να γίνει μια διάκριση μεταξύ αθλητισμού, πρωταθλητισμού και επαγγελματικού σπόρ.

Ο αθλητισμός στο βαθμό που εκφράζει την ελεύθερη επιλογή του ατόμου για κάποιας μορφής άσκηση είναι θετικός αφού με μέτρο υποβοηθά στη σωματική και ψυχική αποτοξίνωση, στην κάποια τόνωση του νευρικού συστήματος και στην αφύπνιση.

Το θετικό του προγράμματος «αθλητισμός για όλους» - που ελπίζουμε να επιβιώσει του στοιχείου της μόδας και του καινούργιου - είναι ότι είναι δωρεάν και ότι δίνει τη δυνατότητα για μιας μορφής κοινωνικοποίηση στον αθλητικό χώρο. Τελικά δίνεται η δικαιολογία στον Κύπριο πολίτη να συνηθίσει στην όποια μορφής άσκηση, απελευθερώνοντας τον αυτό του από τις κακές συνήθειες της ακινησίας και της πολυφαγίας που τον

διακρίνουν.

Η βασική επιφύλαξη του Γ. Θεοδούλου πιστεύω πως είναι όχι στο πρόγραμμα αυτό καθαυτό αλλά στον τρόπο με τον οποίο εφαρμόστηκε σε μια συγκεκριμένη περίπτωση. Δηλαδή η μετατροπή με την παρουσία ενός γυμναστή του κλίματος ανεμελιάς και του ξέγνοιαστου σε μια ατμόσφαιρα κανόνων και εντολών. Ιδανικά σ' ένα τέτοιο πρόγραμμα όπου ο κόσμος πάει να παίξει και όχι να συναγωνιστεί ο καταλληλότερος προπονητής/γυμναστής είναι αυτός που μπορεί με την παρουσία του να εμπνεύσει και να μεταδίδει με τη ζωντάνια του την αγάπη για το παιχνίδι. Διαφορετικά οι περισσότεροι θα εγκαταλείψουν πρόωρα την έστω υποτυπώδη αθλητική τους δραστηριότητα όπως συμβαίνει με τους περισσότερους θαμνές των ινστιτούτων γυμναστικής που εισαγόμενοι απότομα στην εντατική άσκηση κουράζονται εύκολα και απαγορεύονται.

Ο Πρωταθλητισμός στον οποίο δόθηκαν διαμετρικά αντίθετες προεκτάσεις από το Γιώργο (θεωρητικές/ψυχαναλυτικές) που τον συνταύτισε μάλλον με το επαγγελματικό σπόρ και από το Νίκο (εμπειρικές, ενός πρόσφατα «αφυπηρετήσαντα» πρωταθλητή) που είδε κατ' εξοχή τα θετικά του, είναι κάπως διαφορετικός από τον αθλητισμό. Είναι μια διαδικασία που έχει ένα απώτερο σκοπό, - τη νίκη σε αγώνες και όχι την απλή ευχαρίστηση - και που εξυπακούει περισσότερη αφοσίωση, οργάνωση, συστηματική προεργασία περιέχοντας αναπόφευκτα κάποιο στοιχείο υπερβολής. Στο βαθμό που ο πρωταθλητής θέλει να είναι καλός πρέπει να διατηρεί αυξημένες απαιτήσεις από τον εαυτό του. Επομένως η παρατήρηση του Γιώργου πως ο πρωταθλητισμός αφαιρεί χρόνο και ενέργεια είναι

σωστός. Ωστόσο είναι υπεραπλούστευση να λέμε ότι ο πρωταθλητής σταματώντας την άσκηση θα μπορούσε να διχοθετήσει αποτελεσματικά την ενεργητικότητα του στον κοινωνικό αγώνα γιατί μια τέτοια συμμετοχή προϋποθέτει διαφορετικής μορφής ικανότητες και ένα εύφορο κλίμα για συνεργασία.

Μιλούμε για τη σημερινή Κύπρο με τε εντεινόμενο πνεύμα ανταγωνισμού που τη χαρακτηρίζει και μια σχεδόν ανύπαρκτη διάθεση για συλλογικότητα. Σίγουρα χρειαζόμαστε περισσότερη ενότητα και συνεργασία. Αλλά για την απουσία τους ο πρωταθλητισμός σίγουρα δεν είναι το αίτιο. Άλλωστε στην Κύπρο με εξαίρεση το ποδόσφαιρο που απέκτησε μια φάλτσα χροιά λόγω κομματικοποίησης δεν μπορούμε να μιλούμε για υπερβολικό ή αθέμιτο ανταγωνισμό στον αθλητικό αγώνα.

Το επαγγελματικό σπόρ είναι ο πρωταθλητισμός σαν πρωταρχική απασχόληση με σκοπό την αμοιβή και το κέρδος. Και είναι αυτός ο συγκερασμός της υπερβολικής προσπάθειας με το κέρδος και η δημοσιότητα που έδωσαν στην αθλητική επιτυχία η τηλεόραση και το ραδιόφωνο που συντέμνουν στην αλλοτρίωση του αθλητισμού σαν ιδέας ή ιδεολογίας. Η αλλοτρίωση αυτή είναι λιγώτερο έντονη στην Κύπρο λόγω κλίμακας και κατά συνέπεια των λιγότερων ευκαιριών να γίνει το σπόρ προσοδοφόρο επάγγελμα από μόνο του.

Η διαστρέβλωση του αθλητισμού σαν μορφής ενασχόλησης και έκφρασης συμπίπτει ιστορικά με την άκρα εξειδίκευση, προτυποποίηση και εμπορικοποίηση των πάντων από τη μια και τη ραγδαία τεχνολογική εξέλιξη στα μέσα μαζικής επικοινωνίας από την άλλη.

Μέσα στο θέατρο του επαγγελματικού σπόρ όπως διαμορφώνεται σήμερα ο αγωνιζόμενος αθλητής παίζει μόνο ένα από τους ρόλους, αρκετές φορές όχι το σημαντικότερο. Από την Αμερική όπου η μέση διάρκεια της ζωής των Αμερικανών ποδοσφαιριστών είναι 45-50 χρόνια μέχρι τις Ανατολικές χώρες όπου η φαρμακοθεραπεία αύξησε την απόδοση αλλά ανέβασε ταυτόχρονα και τις πιθανότητες παθήσεων, παρενεργειών και πρόωγων θανάτων ο αγωνιζόμενος αθλητής είναι αρκετές φορές το θύμα. Λίγοι είναι οι εκατομμυριούχοι τύπου Μαραντόνα ή Μακ Ενρώ που κατορθώνουν να εισπράττουν χωρίς κάποια μακροχρόνια φθορά τις σωματικές τους υγιείς.

Αυτοί που επωμίζονται λιγώτερες θυσίες είναι το κράτος, το κοινό, τα μέσα μαζικής ενημέρωσης και η επιχείρηση που περιμένουν με τη σιερά τους να καρπωθούν τα αποτελέσματα της επιτυχίας.

— Το κράτος σπρώχνει για ψηλά αποτελέσματα από ενδιαφέρον για ένα προσωπείο επιτυχιών και αναζωογόνηση της εθνικής περηφάνειας.

— Η επιχείρηση χρησιμοποιεί τη φήμη του αθλητή για να ανεβάσει τις πωλήσεις των προϊόντων της.

— Το κοινό με την απώλεια της ικανοποίησης και της χαράς στην τυποποιημένη του δουλειά στρέφει έντονα την προσοχή του στην αθλητική επιτυχία για να ξεφύγει από τη ρουτίνα και τη βαρυστημάρα.

Τα μέσα μαζικής επικοινωνίας (κυρίως η Τηλεόραση) άρχισαν στο εξωτερικό να διαμορφώνουν τα ίδια τον τρόπο διεξαγωγής των αθλημάτων αναγκάζοντας τους αγωνιζόμενους να συμμετέχουν ανεξάρτητα με το εάν οι καιρικές συνθήκες το επιτρέπουν και να προσδίδουν σ' αυτούς, με την τεχνική της επιλογής και της συμπίεσης, τη μορφή ενός ακόμα ψυχαγωγικού θεάματος όπου η ευχαρίστηση του αθλητή υποτάσσεται στις ανάγκες του θεατή για κάποια έκσταση.

Η λειτουργία της αθλητικής εκδήλωσης σαν όπιοι για ένα δυσαρεστημένο από τη ζωή κοινό έχει ενταθεί και στην Κύπρο - απόδειξη και ο αυξανόμενος αριθμός σελίδων που αφιερώνονται από τις εφημερίδες για αθλητικά γεγονότα.

Από τη μια η προσήλωση του κοινού σε αθλήματα που προσφέρουν όχι μόνο θέαμα αλλά και έξαρση (όπως το ποδόσφαιρο), από την άλλη τα οικονομικά κριτήρια που ωθούν στην αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου από τα παιδιά όχι τόσο για άθληση (ή για κοινές προσπάθειες), όσο για μελλοντική αποκατάσταση συρρικνώνουν την ποικιλία και την ποιότητα των αθλητικών εκδηλώσεων που δεν προσφέρουν κέρδος έντονη συζήτηση και εύκολη συνταύτιση με μια πολιτική ιδεολογία (όπως ο κλασικός αθλητισμός, το βόλλευ ή το μπάσκετ), αντικατοπτρίζοντας μια γενικότερη τάση για μονοδιάστατη εξέλιξη με γνώμονα τον ωφελισμό.

Ρωσσίδης

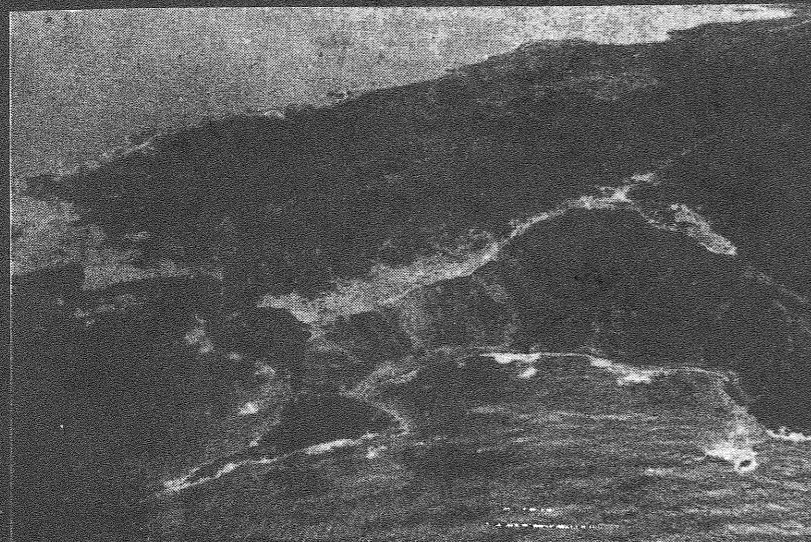

Αποκριτικός χορός τους Εντός:
• Το τυχερό λαχείο του χορού είναι το 13
• Έχασαν όσοι δεν ήρθαν στο χορό

ακάμας

- μια κληρονομιά

απο α. δημητροπουλο
μ. χατζηχριστοφορου

Η χερσονήσος του Ακάμα ευρίσκεται στο πιο ακραίο βορειοδυτικό μέρος της Κύπρου και είναι ο πιο εκτενής φυσικός βιότοπος που παρέμεινε στην Κύπρο. Η αισθητική ποιότητα του τοπίου είναι εμφανής με την πρώτη επαφή και αφήνει στον παρατηρητή μια ανεξίτηλη εντύπωση.

Η περιοχή του Ακάμα στην παρούσα της παρθένα κατάσταση χρειάζεται να διατηρηθεί και να προστατευτεί ειδικά, σαν θέμα προτεραιότητας. Μεγάλες περιοχές της Κύπρου έχουν ήδη υποστεί εκτεταμένες αλλαγές και πολλές φορές αν επανόρθωτες ζημιές σαν αποτέλεσμα της επέμβασης του ανθρώπου.

Ο Ακάμας καλύπτει μια έκταση 100 τετρ. χιλιομέτρων και προς την πλευρά της θάλασσας καταλήγει σε μια ακτή αμμώδη εναλλασσόμενη με βραχώδη που εκτείνεται από το Ακρωτήριο Αρναούτι προς τον κόλπο της Χρυσοχούς στα βορειοανατολικά και στα νότια εκτείνεται μέσω της χερσονήσου της Λάρας προς το Ακρωτήριο Δρέπανο. Εσωτερικά η περιοχή του Ακάμα συνορεύει με γεωργική γη γύρω από την Πόλη και τη Δρούσια.

Η οροσειρά του Ακάμα κυμαίνεται μεταξύ 300-400 μέτρα πάνω από το επίπεδο της θάλασσας κι εκτείνεται και χωρίζει την περιοχή του Ακάμα σε δύο: η μια που βλέπει προς τη Δύση και η άλλη προς την Ανατολή. Το μεγαλύτερο υψόμετρο είναι 428 μέτρα. Η γεωλογία της περιοχής δημιουργεί ένα πολύπλοκο μωσαϊκό που έχει αντικτύπο στη μορφολογία του εδάφους καθώς και στη χλωρίδα και πανίδα.

Δεν υπάρχει σύγχρονο οδικό δίκτυο που να δίνει διόδο στην περιοχή πράγμα που βοήθησε πολύ στη διατήρηση του φυσικού του χαρακτήρα.

Όσον αφορά τη χλωρίδα του Ακάμα η ποικιλία και η ιδιαιτερότητα είναι το χαρακτηριστικό της.

Οι ομάδες βλάστησης που βρίσκονται σε αφθονία στον Ακάμα παρουσιάζουν στενή σχέση μεταξύ των ειδών που συναντώνται του υψόμετρου και της πολύπλοκης γεωλογίας του εδάφους της περιοχής.

Ο Ακάμας αποτελεί ένα από τα πιο χαρακτηριστικά είδη Μεσογειακού δάσους του γνωστού σαν μακί (maqui) δηλ. δάσους που αποτελείται από χαμηλή βλάστηση (όπως ο αόρατος κλπ) που παρέμεινε σχετικά ανέπαφο και παρθένο.

Τα είδη δε φυτών που επικρατούν είναι: το Pinus brutia (ο κοινός πεύκος), το Juniperus phoenicea (αόρατος), είδη Cistus (ξυσταριά) και ένας αριθμός από μοναδικά ενδημικά είδη. Είδη δηλαδή που μόνο στην Κύπρο βρίσκονται. Πολλά μόνο στον Ακάμα.

Στον Ακάμα βρίσκεται π.χ. το ενδημικό φυτό Alyssum akamasikum. Είναι η μοναδική περιοχή σ' ολόκληρο τον κόσμο που έχει αυτό το φυτό και το οποίο βρίσκεται σε μεγάλο αριθμό πράγμα πολύ παράξενο.

Άλλα ενδημικά φυτά που συναντώνται στον Ακάμα είναι:

Amaranthaceae Borea cypria
Phlomis cypria
Ballota integrifolia
Helianthemum obtusifolium
Thymus integer
Salvia cypria

Επίσης μεγάλη ποικιλία orchιδέων συναντάται στον Ακάμα. Μεταξύ αυτών είναι το είδος Orchis punctulata πολύ σπάνιο στην Κύπρο και σπανιότατο σ' όλη την Ευ-

ρώπη και το Orchis laxiflora σπάνιο στην Κύπρο. Η Κυπριακή τουλίπα Tulipa cypria είναι ενδημικό της Κύπρου (δεν βρίσκεται πουθενά αλλού) και βρίσκεται μόνο στον Ακάμα και στη Μύρτου στη κατεχόμενη Κύπρο.

Επιπλέον ο Ακάμας είναι η μόνη περιοχή της Κύπρου που είναι προικισμένη με εκτεταμένη και πλήρη πεδινή βλάστηση σε συνδυασμό με την δασική βλάστηση. Αν και η αρχική βλάστηση (original vegetation) έχει μεταβληθεί από την ανθρώπινη και ζωογενή επίδραση καθ' όλη την ιστορία του, δικαιολογείται ακόμη να μιλούμε, αν και με επιφύλαξη, ότι ο Ακάμας παρέμεινε πολύ κοντά στην παρθένα του κατάσταση. Αυτό ενισχύεται και από το ότι μόνο ο Ακάμας έχει δάσος που συνορεύει με την ακτή σε σύγκριση με τις υπόλοιπες περιοχές της Κύπρου που κατά μήκος της ακτής έχουν απογυμνωθεί από δάση.

Εκτός από την χλωρίδα και η πανίδα του Ακάμα παρουσιάζει μεγάλο ενδιαφέρον.

Στην παραλία της Λάρας αναπαράγονται οι θαλάσσιες χελώνες Loggerhead (Caretta caretta) και η Πράσινη χελώνα (Chelonia mydas) σπάνια είδη στην Μεσόγειο. Ειδικά η πράσινη χελώνα σ' ολόκληρη την Μεσόγειο

αναπαράγεται μόνο στις παραλίες της Λάρας και του Ακάμα.

Σε άλλη περιοχή του Ακάμα ζει και αναπαράγεται μια από τις τρεις ομάδες του γύπα (Griffin vulture) που ζουν στη Κύπρο, ένα σπάνιο είδος που κινδυνεύει να εξαφανιστεί και το οποίο προστατεύεται σε όλες σχεδόν τις χώρες και στην Κύπρο φυσικά. Αξίζει να σημειωθεί ότι ο αριθμός του έχει μειωθεί στο ελάχιστο και σήμερα στην Κύπρο υπολογίζεται ότι υπάρχουν μόνο περίπου 20 ζευγάρια από τα οποία 2-3 ζευγάρια ζουν στον Ακάμα.

Ο Ακάμας αποτελούσε το βιότοπο των αγριόχοιρων οι οποίοι τελικά εξαφανίστηκαν λόγω εντατικού κυνηγιού. Οι πληροφορίες που υπάρχουν αναφέρουν ότι πριν 40-50 χρόνια υπήρχαν ακόμη αγριόχοιροι στον Ακάμα.

Επίσης σε πηγές του Ακάμα ζει το σπάνιο καβούρι του γλυκού νερού Potamion rotamios ένα είδος που σχεδόν έχει εκλείψει από άλλες περιοχές του νησιού λόγω χρήσης DDT.

Η απειλή για την χλωρίδα και πανίδα και η μείωση του αριθμού των ειδών των φυτών και των ζώων έχει φθάσει σε ανησυχητικά επίπεδα σε ολόκληρο τον κόσμο. Τόσο πολύ ανησυχητικό είναι, που διεθνείς οργανισμοί

όπως UNEP, IUCN, World Wildlife Fund κλπ. θεωρούν την διατήρηση των ειδών και βιότοπων σαν ένα από τα μεγαλύτερα και πιο πειστικά προβλήματα που έχει να αντιμετωπίσει άμεσα η ανθρωπότητα.

Υπάρχει άμεσος κίνδυνος για μείωση και ολική απώλεια των βιοτόπων και φυτών και των ζώων αυτών από την τουριστική, αστική, γεωργική, δασική και κτηνοτροφική ανάπτυξη.

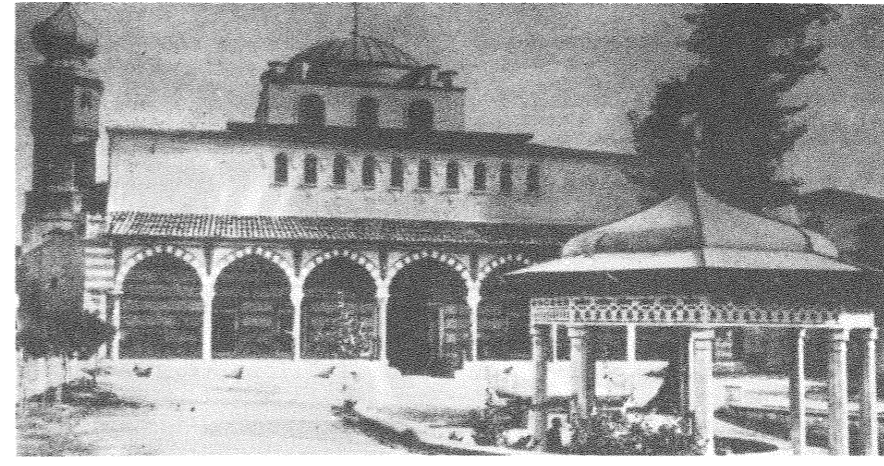
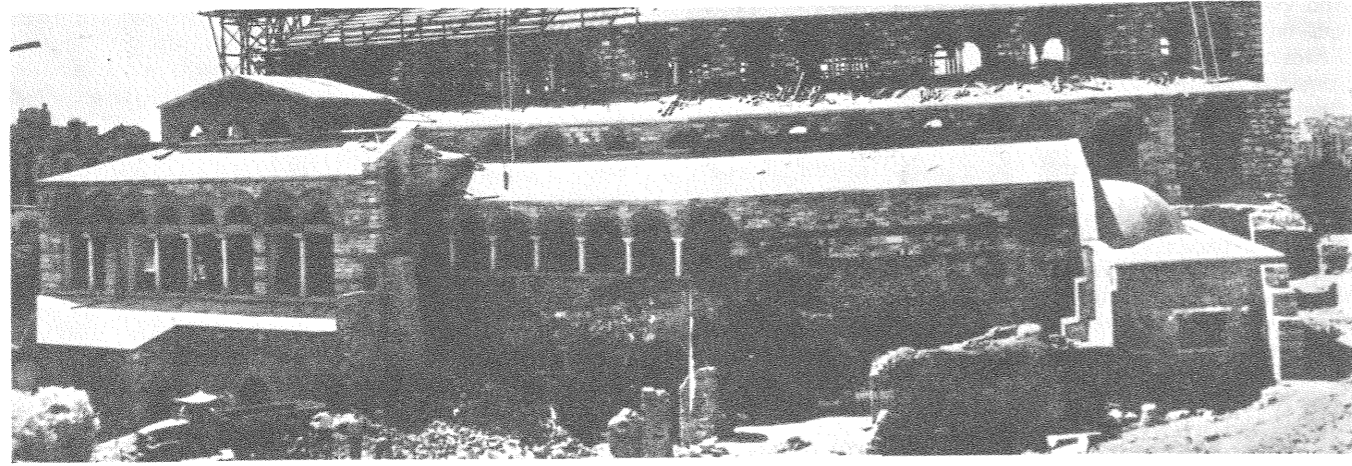
Για να σωθεί αυτή η άγρια και ανεπανόρθωτη ομορφιά του Ακάμα ανέπαφη και παρθένα και για να προληφθεί μια τέτοια καταστροφική ανάπτυξη πρέπει ο Ακάμας να προστατευτεί το συντομότερο. Να κρατηθεί δηλ. μακριά από κάθε ανάπτυξη, όπως είναι σύγχρονοι δρόμοι, ξενοδοχειακές εγκαταστάσεις κλπ.

Μια τέτοια περιοχή αυτού του τύπου θα είναι μοναδική για τα νησιά της Μεσογείου και ως εκ τούτου θα μπορούσε να αποτελέσει πόλο έλξης των ξένων μελετητών και ερευνητών της φύσης, και να συμβάλει στην προβολή της Κύπρου σαν μιας πολιτισμένης χώρας, να διατηρήσει επίσης για τις επόμενες γενιές μια μοναδική κληρονομιά που θα αντικατοπτρίζει την Κυπριακή φύση όπως ήταν πριν την επέμβαση του ανθρώπου.

ΒΙΚΤΟΡΙΑΝΗ ΒΡΑΔΥΑ
ΣΤΟ "ΠΑΛΑΙΟΠΩΛΕΙΟΝ"

Το Σάββατο 5 το 8 Απριλίου
από τις 3 μέχρι τις 10 μ.μ.
θα δίνει Βικτωριανή Βραδυά
στο "ΠΑΛΑΙΟΠΩΛΕΙΟΝ".
Με πολύ δακτικό Βικτωριανή
Σποχώς από διάφορες πόλεις
της Αγγλίας.
Γραμμόφωνα, τηλεεκόπια, κυάλια,
ραδιοφωνα, αέριμμένα και επι-
χρυβα ρολόγια τρέπης, Βαζα,
Τέχνη το 8 Μεθικου καθώς
και ποικιλία κοσμημάτων
από Λονδίνο, Παρίσι, Μεθικό
Περσ, Νεπαλ και Αγγλντο.
* Τιμές λογικές.
* Θα προσφέρουμε κρασί.
* ΘΕΛΛΟΥ 1 (Πλάσιον Πύλμς
Αμ 16του)
* ΤΗΛ: 438059.

«ΤΟ ΠΑΛΑΙΟΠΩΛΕΙΟΝ»
THE OLD CURIOSITY SHOP
* ΘΕΛΛΟΥ 1 Πλάσιον Πύλμς Αμροχώστου
ΤΗΛ. 438052

«το ονομα του ροδου»

συγγραφέας συμπερτο εκο
μετάφραση: εφη καλλιφατιδη
εκδόσεις «γνώση» 1985 - Σελ. 668

η αναστηλωση των βυζαντινων και μεταβυζαντινων μνημειων στη θεσσαλονικη

Η Θεσσαλονίκη γιόρτασε στον χρόνο του μας πέρασε τα 2300 χρόνια της. Μια από τις πολλές εκδηλώσεις της χρονιάς είναι και η έκδοση «Η ΑΝΑΣΤΗΛΩΣΗ ΤΩΝ ΒΥΖΑΝΤΙΝΩΝ ΚΑΙ ΜΕΤΑΒΥΖΑΝΤΙΝΩΝ ΜΝΗΜΕΙΩΝ ΣΤΗ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ» που συνόδευσε την ειδική έκθεση Ανασθηλωτικών Έργων που έγινε από τις 30 Νοεμ. — 31 Δεκ. 1985.

Η έκδοση αποτελείται από δύο ενότητες. Η πρώτη καλύπτει με ένα σύντομο αλλά περιεκτικό ιστορικό την εξέλιξη της ανασθηλωτικής δραστηριότητας για τα μνημεία της Θεσσαλονίκης από τις αρχές του αιώνα έως και την δεκαετία του '60. Το ιστορικό αυτό χωρίζεται στις περιόδους: μέχρι τον πρώτο παγκόσμιο πόλεμο, από τον πρώτο έως το δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο μέχρι τη δεκαετία του '60.

Η δεύτερη ενότητα που αποτελεί και τον κύριο κορμό της έκδοσης, καλύπτει την αναστήλωση των μνημείων μετά τους σεισμούς του 1978.

Καλύπτει συνολικά δεκαοκτώ μνημεία της πόλης. Για κάθε μνημείο καταγράφεται ένα σύντομο ιστορικό, ακολουθεί η περιγραφή του προβλήματος δηλ. μια σύντομη τεκμηρίωση της παθολογίας του μνημείου και μετά τα διάφορα στάδια της μελέτης, καθώς και τα πρώτα σωστικά μέτρα στερέωσης, οι πρώτες δηλ. εργασίες εξασφάλισης και συντήρησης που πάρθηκαν μετά τους σεισμούς.

Το κάθε παράδειγμα διανθίζεται με σχέδια και φωτογραφίες που δείχνουν παραστατικά τόσο το μέγεθος των ζημιών, όσο και τις πρώτες εργασίες στερέωσης.

Από την αναφορά στο πρόγραμμα - οργάνωση, διαβάζει κανείς: «Αντικείμενο του προγράμματος είναι η στερέωση των μνημείων που πλήγηκαν από τους σεισμούς

του 78 και περιλαμβάνει τα πρώτα έργα εξασφάλισης και άρσης της επικινδυνότητας των μνημείων, των μελετών της οριστικής τους στερέωσης και την εκτέλεση των εργασιών επισκευής». Η εκπόνηση των πρώτων μελετών άρχισε στο τέλος της άνοιξης του 1979 κάτω από ένα μεικτό σχήμα συνεργασίας του Υπ. Δημ. Έργων και του Υπ. Πολιτισμού με την καθοδήγηση μιας ομάδας από καθηγητές της Πολυτεχνικής Σχολής του Αριστοτέλειου Παν/μίου Θεσσαλονίκης, ένα καθηγητή της Φιλοσοφικής Σχολής και την 9η εφορία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων του Υπ. Μετά τον Αύγουστο του '80 η ευθύνη μελέτης και εκτέλεσης των έργων μεταβιβάστηκε αποκλειστικά στο Υπ. Πολιτισμού, ή δε οικονομική διαχείριση παρέμενε στο Υπ. Δημ. Έργων.

Κατ' εξαίρεση η στατική μελέτη τριών σημαντικών μνημείων ανατέθηκε εξ' αιτίας της σοβαρότητας του γνωστικού προβλήματος, μετά από προκήρυξη πανελληνίου διαγωνισμού, σε ιδιωτικά γραφεία.

Είναι φανερό πως πρόκειται για ένα δραστικό πρόγραμμα που φαίνεται από τα ήδη πεπραγμένα πως δεν παραμένει στα λόγια αλλά προχωρεί στα έργα.

Το πιο σημαντικό όμως πράγμα που προκύπτει από την ανάγνωση του βιβλίου, είναι η διαπίστωση πως το όλο πρόγραμμα ακολουθεί τις πιο σύγχρονες αρχές και μεθοδολογία προσέγγισης που αφορούν την αναστήλωση. Η αναφορά στην μεθοδολογία διακρίνεται από ένα πνεύμα έντονης προσήλωσης στα επιστημονικά δοσμένα της συντήρησης. Αυτό είναι εξαιρετικά ευχάριστο αν λάβει κανείς υπόψη πως όλες οι προηγούμενες επεμβάσεις στα μνημεία της Θεσσαλονίκης κινήθηκαν στον χώρο του εμπειρισμού και της τάσης για απόδοση της καθαρότητας της αρχικής μορφής, πράγμα που πολύ ζημίωσε τα μνημεία.

Θα παραθέσω το μέρος αυτό του σκε-

φτικού γιατί πιστεύω αξίζει τον κόπο, μια και στην Κύπρο εξακολουθούμε ακόμα να εφαρμόζουμε στις πιο πολλές περιπτώσεις προτόγονες μορφές επέμβασης στα μνημεία.

«Η συντήρηση των μνημείων» αναφέρει η έκδοση «πέρα από την απλή διατήρησή τους, αποσκοπεί στην μελέτη και βαθύτερη γνωριμία τους, γιατί αυτά αποτελούν ανεξάντλητες, άμεσες και συχνά αποκλειστικές πηγές ιστορικής γνώσης σε πάρα πολλούς τομείς, όπως η αρχιτεκτονική, η τέχνη, η τεχνολογία, η δημόσια και καθημερινή ζωή αλλά και η ιδιαίτερη ιστορία κάθε τόπου.

Το γεγονός αυτό, σε συνδυασμό με την αναγνώριση ότι κάθε επέμβαση σ' ένα μνημείο... αφαιρεί αναπόφευκτα ένα μέρος της αυθεντικότητάς του... καθιστά απαραίτητη την λεπτομερή έρευνα και τεκμηρίωση του κτιρίου πριν από τις εργασίες αλλά και κατά την διάρκειά τους.

Παράλληλα, επειδή οι επεμβάσεις στα μνημεία πρέπει να κρατηθούν μόνο στα εντελώς απαραίτητα και απόλυτα αναγκαία επίπεδα, ώστε να τραυματιστεί κατά το λιγότερο δυνατό η αυθεντικότητά τους, απαιτείται μια ακριβής γνώση των προβλημάτων τους και των αιτιών που τα προκάλεσαν, δηλ. μια σωστή διάγνωση...

Οι τελικές λύσεις προκύπτουν σαν αποτέλεσμα του καλύτερου δυνατού συνδυασμού όλων των απαντήσεων και της αξιολόγησης των επιπτώσεων πάνω στις αξίες, ιστορικές, αρχαιολογικές, αισθητικές συναισθηματικές κτλ. που αντιπροσωπεύει το μνημείο, με απώτερο στόχο την ικανοποίηση όλων ή τη θυσία των λιγότερων, εφόσον σε τελική ανάλυση κάθε επέμβαση είναι ένας τραυματισμός της αυθεντικότητας του.

Σε κάθε μελέτη των μνημείων που αναστηλώνονται περιέχονται οι παρακάτω ενότητες:

• **Αρχιτεκτονική τεκμηρίωση:** Αποτε-

λεί την βάση πάνω στην οποία καταγράφονται και οι περισσότερες πληροφορίες των άλλων ενότητων. Η σχεδιαστική τεκμηρίωση συνοδεύεται απαραίτητα από την φωτογραφική... Η αποτύπωση είναι λεπτομερειακή...

• **Διάγνωση των ιστορικών φάσεων και επεμβάσεων.**

Πάνω στα σχέδια της αρχιτεκτονικής τεκμηρίωσης σημειώνονται ή έκταση και τα όρια των διάφορων ιστορικών φάσεων...

• **Γραφικές αποκαταστάσεις...** της αρχικής μορφής και των μεταγενέστερων φάσεων του κτιρίου.

• **Ανασκαφική έρευνα.**

• **Ιστορική έρευνα.**

• **Τεκμηρίωση της παθολογίας των μνημείων.**

Στα πλαίσια της μελέτης στερέωσης αποτυπώνονται λεπτομερειακά όλα τα στοιχεία της παθολογίας του κτιρίου: δομικές ζημιές, ρωγμές και παραμορφώσεις του φορέα, φθορά των υλικών δομής, εμφάνιση υγρασίας κ.ά.

Τα λίγα πιο πάνω αποσπάσματα από το κεφάλαιο «αρχές - μεθοδολογία προσέγγισης» δείχνουν με σαφήνεια την επιστημονική αντίληψη που υπάρχει πίσω από το πρόγραμμα για την αναστήλωση των Βυζαντινών και μεταβυζαντινών μνημείων στη Θεσσαλονίκη όπως αυτό παρουσιάζεται από την επιτυχή σχετική έκδοση.

Είναι φανερό πως οι επιλογές στο επίπεδο μεθοδολογία είναι καθοριστικές για την εφαρμογή των επιλεγμένων λύσεων. Η εξονυχιστική πολυσήμαντη τεκμηρίωση, η καθ' όλα επιστημονική επέμβαση, είναι τα μόνα εχέγγεια ώστε το μνημείο να αποδοθεί στον τελικό του προορισμό που είναι το κοινωνικό σύνολο, με όσο το δυνατό λιγότερα τραύματα και αλλοιώσεις. Άξονας κάθε επέμβασης πρέπει να είναι η εφαρμογή των βασικών αρχών της επιστημονικής συντήρησης,

με λίγα λόγια: ο σεβασμός των μνημείων και όλων των ιστορικών στρωματοποιήσεων του η αποφυγή αποκαταστάσεων -αντικαταστάσεων προ πάντων όταν αυτές βασίζονται σε υποθέσεις, η διαφοροποίηση - διάκριση των νέων επεμβάσεων, η διδακτική παρουσίαση των ευρημάτων, ο περιορισμός των επεμβάσεων στα εντελώς αναγκαία μέτρα για στερέωση, προστασία και συντήρηση.

Όλα αυτά, γιατί στο τέλος-τέλος η επέμβαση δεν αποβλέπει ούτε στην αποκατάσταση της αρχικής μορφής των μνημείων, ούτε στην επαναφορά της «λαμπρότητας» τους υπό την έννοια του «γυαλισμένου» προϊόντος για μουσειακή έκθεση. Το μνημείο πρέπει πάνω απ' όλα, συντηρημένο να «πέιθει» για την αυθεντικότητά του και την διαχρονικότητα. Όχι μόνο αυτό. Το σπουδαιότερο ίσως είναι να μπορεί να ενταχθεί στην σύγχρονη ζωή οργανικά και λειτουργικά.

Η έκδοση: Η ΑΝΑΣΤΗΛΩΣΗ ΤΩΝ ΒΥΖΑΝΤΙΝΩΝ ΚΑΙ ΜΕΤΑΒΥΖΑΝΤΙΝΩΝ ΜΝΗΜΕΙΩΝ ΣΤΗ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ είναι αφιερωμένη στα 2300 χρόνια της Θεσσαλονίκης και πραγματοποιήθηκε με την συμβολή και το ενδιαφέρον Αρχαιολογικών Πόρων και Απαλλοτριώσεων του Υπουργείου Πολιτισμού.

Τελειώνοντας θα έλεγα πως την θαύμασια αυτή πρωτοβουλία θα πρέπει να ακολουθήσουν και άλλες περισσότερο λεπτομερειακές ίσως, ώστε να εμπλουτιστεί και η ελληνόγλωσση βιβλιογραφία με πονήματα σχετικά με τη θεωρία και την πρακτική της αναστήλωσης - συντήρησης.

Είναι φανερό πως δεν μπορούμε να μιλάμε για επιστημονική μεθοδολογία αν εμπειρική διαδικασία δεν συνοδεύεται παράλληλα, με την θεωρητική, απαραίτητη προέκταση της οποίας είναι το βιβλίο.

ζ. σιερεπεκλη - αρχιτεκτονα

νικη μαραγκου

οιδιποδας και το αινιγμα

Τετράπους κατά την αυγή, όρθιος κατά τη μεσημβρία, και με τρία πόδια περιπλανώμενος μέσα στα κενά διαστήματα του απογεύματος. Έτσι οραματιζόταν η αιώνια σφίγγα τον ευμετάβλητο αδελφό της τον άνθρωπο, και με το απόγευμα ήρθε κάποιος που αποκρυπτογράφηκε έντρομος στον καθρέπτη το τερατώδες είδωλον, την αντανάκλαση της παρακμής και του πεπρωμένου του. Είμαστε ο Οιδιποδας, και με κάποιο αιώνιο τρόπο το μακρύ και τριποδικό ζώο επίσης. Αυτό που θα γίνουμε στο μέλλον, ότι υπήρξαμε στο παρελθόν. Θα μας εξόντωνε αν βλέπαμε το τεράστιο σχήμα της ύπαρξής μας. Εύσπλαχνα ο Θεός μας προσφέρει Διαδοχή και Λήθη.

ποιήματα, σκεψεις και ενα συντομο βιογραφικο του χορχε λουϊς μπορχες

«Θεωρώ πρώτιστα τον εαυτό μου σαν αναγνώστη, μετά σαν ποιητή και ύστερα σαν πεζογράφο. Το αρχικό μέρος αυτής της δήλωσης δεν χρειάζεται επεξήγηση. Τα άλλα δυο όμως χρειάζονται. Με αυτά δεν εξυπακούεται, και το τονίζω εμφαντικά, πως αγαπώ περισσότερο τη ποίηση από τη πεζογραφία μου, ούτε και πως κρίνω των πρώτη σαν τεχνικά ανώτερη. Απεναντίας, απ' ότι γνωρίζω, μάλλον ισχύει το αντίθετο.

Υποψιάζομαι πως η ποίηση διαφέρει από τη πεζογραφία όχι, όπως πολλοί έχουν ισχυριστεί, λόγω των ανομοιών λεκτικών σχημάτων αλλά επειδή το κάθε είδος διαβάζεται διαφορετικά. Ένα κείμενο διαβαζόμενο σαν να απευθύνεται στη λογική είναι πεζογραφία: διαβαζόμενο σαν να απευθύνεται στη φαντασία μπορεί κάλλιστα να είναι ποίηση. Δεν μπορώ να πω κατά πόσο το έργο μου είναι ποίηση ή όχι. Μπορώ μόνο να δηλώσω πως η έκκλησή μου είναι προς τη φαντασία.

Δεν είμαι ένας στοχαστής. Είμαι απλώς κάποιος που προσπάθησε να εξερευνησει τις λογοτεχνικές δυνατότητες της μεταφυσικής και της θρησκείας». (1)

Χ. Λ. Μπόρχες

«Πέρασα τη ζωή μου διαβάζοντας και, αλοίμονο, γράφοντας, και αυτά τα δυο μ' έκαναν ευτυχισμένο. Ο μύθος του λαβύρινθου με κατείχε πάντοτε. Όμως ο λαβύρινθος δεν μου γεννά μόνο τρόμο αλλά και ένα είδος ελπίδας. Γιατί αν ο κόσμος είναι ένα χάος, είμαστε χαμένοι. Αν όμως είναι ένας λαβύρινθος, τότε υπάρχει ακόμα ελπίδα: υπάρχει ένας σκοπός: ένα κρυμμένο ή μυστικό σχέδιο μέσα σ' αυτό το φαινομενικό χάος». (2)

Χ. Λ. Μπόρχες

Σημειώσεις:

(1) Από το πρόλογο του Χ.Λ. Μπόρχες στη συλλογή ποιημάτων του μέχρι το 1967 που κυκλοφόρησε πρόσφατα στη Βρετανία. (Jorge Luis Borges "Selected Poems 1923-67", Penguin, 1985)

(2) Από την ομιλία του Χ.Λ. Μπόρχες στη τελετή αναγόρευσης του σε επίτιμο διδάκτορα της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Κρήτης. Δες «Ο Μπόρχες στη Κρήτη», Εκδόσεις Στιγμή, Αθήνα, 1985.

ο λαβυρινθος

Ο Ζεϋς δεν θα μπορούσε να λύσει αυτά τα δίκτυα του λίθου, που με περιβάλλουν. Έχω ξεχάσει τα πρόσωπα τα οποία υπήρξα στο παρελθόν. Ακολουθώ το μισητό διάδρομο των μονότονων τοίχων που είναι το πεπρωμένο μου. οι σήραγγες ίσιες που διακυκλώνονται όμως, με κύκλους μυστικούς στο τέλος των χρόνων. Τα παραπέτα που έχουν ραγίσει κάτω από το πέρασμα του χρόνου. Μέσα στην ωχρή σκόνη έχω αποκρυπτογραφήσει ίχνη που με τρομάζουν. Ο αέρας των κοίλων νυκτών μου φέρνει ένα μούγκρισμα, ή την ηχώ ενός απελπισμένου μούγκρισματος. Γνωρίζω πως στο σκοτάδι μέσα υπάρχει ο Άλλος, η μοίρα του οποίου είναι να εξαντλήσει την μακρόχρονη μοναξιά που πλέκει και υφαίνει αυτό τον Άδη, να επιθυμήσει το αίμα μου, και να δοξαστεί με το θάνατό μου. Επιζητούμε ο ένας τον άλλο. Είθε αυτή να είναι η τελευταία μέρα της αναμονής!

Βιογραφικό του Χ.Λ. Μπόρχες

Γεννήθηκε το 1899 στο Μπουένος Άϊρες της Αργεντινής. Γιός δικηγόρου που είχε όμως μεγάλη αγάπη για τη ξένη λογοτεχνία και που δίδασκε στον ελεύθερο του χρόνο ψυχολογία στα Αγγλικά. Σε ηλικία 6 χρονών γράφει το πρώτο του διήγημα, «Η μοιραία μάσκα» και ένα κείμενο στα Αγγλικά για την Ελληνική μυθολογία. Από το 1914 μέχρι το 1921 ζει και σπουδάζει στην Ευρώπη. Στην Ισπανία αναμειγνύεται στη ποιητική πρωτοποριακή κίνηση του Ουλτραϊσμού. Το 1923 εκδίδει τη πρώτη του ποιητική συλλογή «Πυρετός του Μπουένος Άϊρες». Το 1930 γνωρίζεται με τον Αντόλφο Μπιοί Κασάρες και συνδέονται με μια μακρόχρονη φιλία, προϋόν της οποίας είναι και διάφορα έργα όπως «Έξι προβλήματα για τον δον Ισιδωρο Παρόδι» και «Σύντομα και παράξενα διηγήματα». Σε ηλικία 39 χρόνων και μετά από ατύχημα αρχίζει να χάνει αισθητά την όρασή του για να επέλθει σχεδόν ολοκληρωτικά η τύφλωση είκοσι χρόνια αργότερα. Έχει αναγορευθεί επίτιμος διδάκτορας των πανεπιστημίων Οξφόρδης, Σορβόννης, Χάρβαρντ και Κολούμπια. Είναι πολυγραφότατος συγγραφέας με μια αντιπάθεια όμως για τα πολυσέλιδα βιβλία όλα του σχεδόν τα πεζά έργα είναι δοκίμια και ιστορίες λίγων μόνο σελίδων το καθένα. Τον χαρακτηρίζει μια εγκυκλοπαιδική γνώση που δύσκολα συναντιέται σε λογοτέχνες της εποχής μας. Χαρακτηριστικά έχει διαβάσει αρχαία Ελληνική μυθολογία και φιλοσοφία, Σκανδιναβική μυθολογία και ιστορία, Ινδικές και Κινεζικές Θρησκείες, Αραβική και Περσική λογοτεχνία, Αγγλική και Γερμανική λογοτεχνία του 18ου και 19ου αιώνα και άπειρα άλλα θέματα που ευνόητα δεν θα αναφερθούν σε τούτο το σύντομο σημείωμα. Το κυριώτερο μέρος του πεζού του έργου (δοκίμια και διηγήματα) περιέχεται στις πιο κάτω εκδόσεις: «Συζήτηση της Αιωνιότητας» (1936), «Ιστορίες» (1944), «Το Αλέφ» (1949), «Άλλες Έρευνες» (1952) και «Ο Δημιουργός» (1960). Αναφορικά με το ποιητικό του έργο η πιο ολοκληρωμένη έκδοση είναι εκείνη του 1967 που καλύπτει όλη τη περίοδο από το 1923 μέχρι και το 1967. (Η Αγγλική έκδοση στην οποία γίνεται αναφορά στην σημείωση (1) πιο πάνω αποτελεί απλώς επιλογή από την ογκωδέστερη Ισπανική έκδοση του Αργεντινού Οίκου Emecé).

**Χάρης Χριστοφόρου
Μάρτης 1986**

ζωντανεμα της μνημης

παλιες αναμνησεις...

Βρισκόμαστε για ένα σύντομο περιδιάβαση στη Νότιο περιοχή της Λευκωσίας. Κοντά στα τείχη.

Κοιτάζουμε και χαζέβουμε στις σύγχρονες βιτρίνες, με την όμορφη τους διακόσμηση, και το προκλητικό περιεχόμενο.

Μπαίνουμε σε μια μοντέρνα υπεραγορά: καμαρώνουμε τον τρόπο παρουσίασης των διαφόρων ελκυστικών προϊόντων που διαθέτουν. Βγαίνουμε έξω. Ο φίλος μου μ' αποχαιρετά και φεύγει, κι' εγώ μένω εκεί καρφωμένος στο τόπο. Οι εντυπώσεις που απεκόμισα ύστερα από τη «όμορφη» ατμόσφαιρα της σύγχρονης τεχντροπίας μου προξενεί κακοκεφιά.

Ακίνητος στο πεζοδρόμιο: αρχίζει η σκέψη να δουλεύει. Η μνήμη ταξιδεύει πίσω, πολύ πίσω: ψάχνει να προσγειωθεί, να θυμηθεί τα παλιά κατατόπια με τους στενούς σχετικά δρόμους και τα επιβλητικά καλλιμάρμαρα κτίρια που δέσποζαν με τη κομψότητα και εμφάνιση τους της περιοχής. Έφερα στο νου τον καιρό που μικρό παιδί με έφεραν οι δικοί μου στη χώρα.

Στη χώρα! Θυμήθηκα πόσο με εντυπωσίασε το νέο περιβάλλον. Τι όμορφα σπίτια! πόσο αλλοιώτικα από τα δικά μας στο χωριό. Και τι άμαξες που τις σέρνουν άλογα! Και τι φωνές, θόρυβο, κρότο και παράξενα διαλαλητά που μικροπωλητές χρησιμοποιούσαν, πουλώντας τα διάφορα τους προϊόντα ή ακόμη προσφέροντας τις υπηρεσίες τους.

Θυμήθηκα ακόμη ένα περιστατικό των ημερών εκείνων των μακρινών, που μου συνάβει σε τούτη τη περιοχή.

Όταν ακόμη η εντός των τειχών πόλη συνδεόταν με τον έξω κόσμο, με δρομάκια στενά και σ' ορισμένα μέρη ακόμη, με μονοπάτια και ξύλινα γεφυρώματα.

Στεκόμουν, στο στενό πεζοδρόμιο έξω που τη ξύθουρα του σπιτιού που μας φιλοξενούσε.

Χάζεβα το κάθε τι. Τάβλεπα ασφαλώς σαν σε όνειρο! Κάποια στιγμή, ακούω που το βάθος του δρόμου - προκειται για τη οδό Σόλωνος - μια αλλόκοτη φωνή, κάποιου που κάτι ασφαλώς θα πουλούσε. Σαν πλησίασε κατάλαβα πως ήτανε κολουρία.

Τάχε τότε στο πανέρι πούταν έντεχνα και άνετα τοποθετημένα στο κεφάλι του. Τ' αμαξάκια του «κολουρά» φαίνεται πως ακόμη δεν υπήρχαν, μα κι' αν υπήρχαν θάταν σπάνια και πολύτιμο εφόδιο για ένα φτωχό πλανοδιοκολουρά. Λοιπό, φαίνεται πως πολύ με παραζάλισε η μυρουδιά του βραστού φρέσκου κολουριού που τάχασα. Που τέτοιο πράμα στο χωριό μου. που τέτοιες λιγουριές! Το «κολουρί» μας τόδιδαν τότε-πότε όταν τύχαινε ν' ανάψουν φούρνο για να ψήσουν ψωμιά, ρεγμένο σένα κομμάτι κλαδί για να μη καίει τα δακτυλάκια μας. Και που τέτοια μυρουδιά ή ροδοκοκκινάδα, εκείνα ήτανε χλωμά και κακοφτιαγμένα.

Όπως και νάχε το πράμα μεθυσμένος και μαγεμένος απ' όλα τούτα, μόλις πλησί-

ασε μπροστά μου και με προσπέρασε, φαίνεται πως ο ιδιαίτερος τόνος της φωνής του μα πιο πολύ οι θελκτικές μυρουδιές με υπνώτισαν και ζαλισμένος βάλθηκα να τον ακολουθώ. Αν καλά τα θυμάμαι ο κολουράς με το «κάνιστρο» του πέρασε τη Σόλωνος έστριψε δεξιά μπήκε στην Ιπποκράτους αμέσως αριστερά από ένα μικρό στενό δρομάκι - τον σημερινό πεζοδρόμο της οδού Πασικράτους και μετά τον έχασα: χάθηκα και γω. Κι' άρχισε η περιπέτεια μου. Βρέθηκα στο τείχος: πέρασα από δάσος με ευκαλύπτους, και σαν βγήκα, βρέθηκα σένα μεγάλο περιβόλι έξω που τα τείχη. Προς Θεού! Ας μη νομισθώ πως πρόκειται για παραμύθι βγαλμένο από παιδική φαντασία.

Το περιβόλι που αναφέραμε πιο πάνω, που ήταν πράγματι κάπως λαβυρινθώδες βρισκόταν ανατολικά του χώρου πούναι τώρα η σύνδεση Λήδρας - Ουασαγόρου προς το τέλος της Σόλωνος στην περιοχή πούναι το ξενοδοχείο "LIDO" και που παραπέρα σμίγει με τη «Λαϊκή Γειτονιά». Υπήρχε τότε και μια μικρή μικρή και στενή δίοδος πούβγαινε στο «Τεισιόν». Αργότερα, φυσικά, με το χτίσιμο νεωτέρων κτιρίων διεπλατώνθη ανάλογα κι' η έξοδος. Στη περιοχή τούτη πολλά έχουν αλλοιωθεί, πρόσφατα. Είναι πολλοί εκείνοι που θα πρέπει να θυμούνται τα μεγαλόπρεπα εκείνα αρχοντικά που χτισμένα με βάση τη πλούσια αρχιτεκτονική μαστοριά εδέσποζαν της πε-

θεοωρος
καταλιακος

ριοχής. Ορισμένα από τούτα κατεδαφίστησαν - κριμα - για να πάρουν τη θέση τους άλλα ογκώδη άγουστα οικοδομικά συγκροτήματα, κι' άλλα για να διαπλατυθούν οι δρόμοι και να κινούνται με ευχέρεια κι' άνεση πιο πολλά τροχοφόρα, πιο πολύ καυσαέριο.

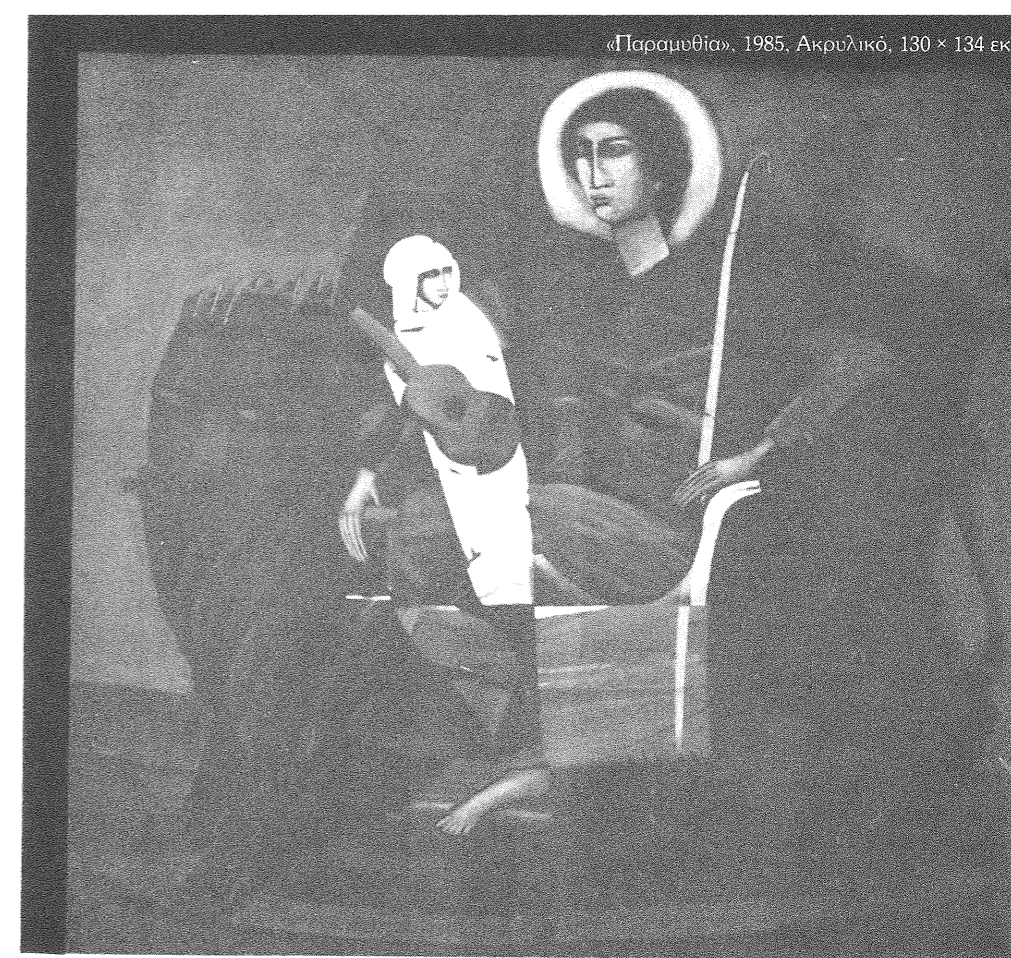
Επανερχόμαστε στο μεγάλο «περιβόλι» που βρέθηκα μετά από κάμποση περιπλάνηση.

Ήταν το τοιφλίκι του Χατζησάββα που κρατούσε ολόκληρο τετράγωνο, έχοντας στη πρόσοψη του ένα γραφικό όμορφο εξοχικό καφεεντάκι. Το γνώρισα ύστερα καλύτερα στα πρώτα χρόνια της νιότης μου και οι εικόνες εκείνες γεμάτες αισθησιακό ρομαντισμό μου έμειναν βαθειά ριζωμένες στη μνήμη. Χαμένος, λοιπό, μικρό παιδάκι βρέθηκα πίσω που το καφεεντάκι του Χ' Σάββα, δίπλα ή πίσω από μεγάλες «παπουτσοσουκιές» εκεί που τώρα τη θέση τους πήρε το κατάστημα με το ένα εκατομύριο είδη.

Για καλή μου τύχη με βρήκε ο περιβολάρης και παίρνοντας με στ' αφεντικό του, τον γηραιό, καλοκάγαθο Τζιπρήν (Χ' Σάββαν), κατάφερε σιγά-σιγά να καταλάβει που έμενα. Πλήρωσε ένα πλανόδιο που πουλούσε περιστεράκια κλεισμένα σε κλουβί, και με συνόδεψε στο σπίτι που μας φιλοξενούσε.

Αδυνατώ να πω κατά πόσο γεύτηκα κείνη τη μέρα το μυρωδάτο κολουρί που με παράσχε στην αξέχαστη παιδική μου περιπέτεια. Το σίγουρο είναι ότι γεύτηκα ένα γερό χαστούκι για το τόλμημά μου.

Παραμυθία
γλαυκος κουμιδης

Θάνατος και ζωή έσμιξαν ανελέητα την πρώτη εκείνη μέρα πρόδηλου χειμώνα. «Δεν έχω ήχο», φώναζε κι έπινε σαν τεύτονας. Ώσπου, κίτρινος, έπιασε κοβιά ν' αδιάσει το στομάχι τους. Ξερασε οινόπνευμα, μαζί και την ψυχή του. Η άλλη ανέβηκε στο πιο ψηλό παράθυρο πολυκατοικίας. «Δεν έχω ήχο, φύγετε, ηηδάω». Οι καθαριστριες μάζεψαν τα μυαλά της στο πεζοδρόμιο. Το ίδιο άχαρο απόγευμα έφυγε ο ποδηλάτης, αγόρι των δώδεκα χρόνων. «Δεν έχω ήχο, SCHAUEN SIE HER, FREIHANDIG». Τα χέρια σε επίδειξη δεξιοτεχνίας στον αέρα, ακυβέρνητο ποδήλατο, καρφώθηκε στα πλευρά διερχομένου οχήματος.

Οι παπάδες έκλεισαν τα μάτια, έθαψαν τους πρώτους νεκρούς, μα και τους άλλους που ακολούθησαν στο κύμα της πρωτάκουστης αυτοχειρίας. Το αδελφάτο της εσπέριος εκείνης πόλης, τριακόσιες μόλις ψυχές, πανικόβλητο συγκάλεσε τους προϋχοντες του, τους ανθρώπους της γαστρονομίας και του γιαιπού. «Λιγοστεύουμε απ' όλες τις μεριές», διαλάλησαν, «πρώτα ο άγριος επαναπαρισμός, ύστερα η ούτω καλούμενη ενσωμάτωσή μας και τώρα το ενδογενές κακό του ήχου, αδελφοί σύντροφοι, ν' ανακόψουμε τον αποδεκατισμό συσπειρωθείτε».

Έγιναν συγκεντρώσεις για ανάλυση, μίλησαν επί τούτω ανακληθέντες κοινωνιολόγοι, μπουζουξίδες έπαιξαν με ρεύμα ηλεκτρικό, «εμείς θα δώσουμε υπερήχο» καυχήθηκαν, μα το κακό δεν σταματούσε. οι άνθρωποι πέθαιναν. Είδαν κι απόειδαν με την κοινή τους γνώμη, ώσπου θυμήθηκαν τον Άγιο. «Ο Μαξίμ ξέρει. Ο Μαξίμ θα δώσει ήχο. Ζήτω ο Μαξίμ».

Ο γέροντας δέκτηκε τους αντιπρόσωπους στο διαμέρισμά του. Άκουσε τρίβοντας νηφάλια τα γένια. Ύστερα μίλησε, με τον απόηχο της ιστορίας στο μουρμουρητό του. «Την εικόνα...» είπε κι όλοι τον κοίταξαν ταπεινοί. «Ναι, να φέρουμε την εικόνα. Το αδελφάτο αναλαμβάνει άπαντα τα έξοδα».

Σε νησί μισοχαμένο, σε πόλη με τρύπια τείχη, ήχος περιμένει έγκλειστος σε ξύλο κιθάρας, Χορδές κρατά παιδί της Αραβίας εν τη παραμυθία Αγίου Μάμαντος. Της εικόνας τη χάρη θέλετε έχετε φέρετε στοπ.

Έτσι έδωσε κατά γράμμα το χρησμό του ο γέροντας πριν τους πετάξει έξω με τη θεία κλωτσιά του.

Και νάμαι εδώ, απομειήμερο, απεσταλμένος του αδελφάτου, στο λόφο της Αναφανής. Αγναντεύω την πόλη του χρησμού να ψήνεται στην πεδιάδα, κάτω από τη νομική προστασία των κοράκων της, τα ολόϊσια κυπαρίσσια να μου δείχνουν το δρόμο. Το ανά χείρας οδοιπορικό ρητά μιλά για το δωδέκατο προμαχώνα της, σημείο πρόσβασης νυκτερινό.

Ας πριμένω, λοιπόν, να πέσει σουρούπο, πρωτού συρθώ μέσα στο τείχος, για το γαλάζιο χάνι, κουμαρτζιλάρ το είπανε, εκεί με περιμένουν συνωμότες στο χανσέ, συνοδοιπόροι μου ως το κρυφό εικονοστάσι. Από Κουπάτι προς του Άη Αντώνη το παντοπουλείο, στα μισά του δρόμου το κοιμητήριο, δυο μοίρες ανατολικά εκκλησία, μέσα της αριστερό ψαλτήρι, πίσω του εικόνα.

«Να τους την κλέψεις», μου δώσε εντολή το αδελφάτο, «τη χρειάζομαστε για την υπόστασή μας την ηθική, η δύση δεν χωρατεύει. Κάτω φούσκωσαν μυαλά κι όλα τους περισσέψαν, έχουν, μάθαμε, ανώτερους πνευματικούς λειτουργούς που χαράζουν ήχους με άξυστα μολύβια. Εμείς τι έχουμε, εικαστική μας απεσταλμένη; Την ξενητιά μας μόνο, στρογγυλή σαν μάρκο, άλλο τίποτε. Άντε, λοιπόν, καλό σου ταξίδι».

Εργαστήρι Χαλκογραφίας και
Προυντζογραφίας

Τρικούπη 33 τελέφωνο 461348

Οι για να χουμιστρώμε μπορεί
τζίαι νάχουμε τη μεγαλύτερη
συλλογή χαλκογραφημάτων τζί-
αι προυντζογραφημάτων του
παζαρκού. Τζίαι σχεδόν ούλλα
κάμνουμεν τα εμείς. Μπορείτε θέ-
μα να μας δήτε να δουλεύουμε.
Άμν έσιετε ώρα ελάτε να πιού-
με καφέ τζίαι να κουβεγκιάσου-
με.

ΠΩΣ ΓΕΝΝΙΕΤΑΙ ΜΙΑ ΓΥΝΑΙΚΑ

αννα τενεζή

Ξάπλωσε στον καναπέ. Για σήμερα το μεροκάματο είχε τελειώσει. Θα έβλεπε τις ειδήσεις, θα παρακολουθούσε το έργο των εννέα και θα 'πεφτε μ' ένα βιβλίο να ολοκληρώσει τη συνομιλία με τον εαυτό.

Τα παιδιά έπαιζαν ήσυχα πάνω στο χαλί. Κι ωστόσο η παρουσία τους την ενοχλούσε την ώρα αυτή, που θα την έλεγες δική της.

«Άντε, παιδιά, ύπνο» είπε παραιτώντας τη μόνιμη διάθεσή της να μην τους χαλά τις όμορφες στιγμές.

Σηκώθηκαν απρόθυμα. Μάζεψαν ράθυμα το ντόμινο και πήγαν να τη φιλήσουν. Δέχτηκε το φιλή τους στερεότυπα. Δεν επιζητούσε παρά τη μοναξιά της.

Έφυγαν κλείνοντας πίσω τους την πόρτα. Σύντομα θα κοιμόντουσαν.

Το νυσταγμένο βλέμα της φωτίστηκε από την ανακούφιση της περιττής παρουσίας. Ήτανε μόνη! Σηκώθηκε, άνοιξε την πόρτα που είχαν κλείσει. Πήγε στην κουζίνα. Έβαλε σ' ένα ποτήρι λίγο κονιάκ, δύο παγάκια. Πήρε το μπουκάλι με τους ξηρούς καρπούς. Καθάρισε κι έκοψε σ' ένα μικρό όμορφο πιάτο ένα μήλο, έβαλε δύο μπανάνες. Πήρε τα τσιγάρα, τα σπύρτα. Ήταν χαρούμενη. Θα πρόσφερε κάτι ιδιαίτερο στον εαυτό της σήμερα. Έκλεισε την πόρτα πίσω της, άναψε το αμπαζούρ. Στο γλυκό χαμηλωμένο φως ήπιε την πρώτη γουλιά.

Άναψε σπύρτο, το άγγιξε στο τσιγάρο. Βαθιά ρουφιξιά. Βλέμα συνωμοσίας. Έφαγε λίγους ξηρούς καρπούς, ένα κομμάτι μήλο. Ξεφλούδισε την μπανάνα. Τη χάρηκε με το βλέμα κι ύστερα την απομύζησε τελετουργικά.

Η τηλεόραση έδειχνε τώρα στιγμιότυπα ποδοσφαιρικών αγώνων. Ο σκήκερ-ύφος αυτάρεσκο ανθρώπου που αναλύει πολύ σημαντικά γεγονότα της ζωής. «Μαλάκα» είπε και τον αφάνισε με μια της κίνηση. Αποτέλειωσε την μπανάνα, ξανάφερε το τσιγάρο στο στόμα, ήπιε άλλη μια γουλιά. Απόψε θα γινόταν κάτι υπέροχο.

Προσπάθησε να βουλευτεί στον καναπέ, να ρεμβάσει. Ήταν άβολα.

Σηκώθηκε. Γυρόφερε στο μικρό καθιστικό. Βγήκε στο μπαλκόνι. Νύχτα κι ερημιά. Πολλά παράθυρα κλειστά στις γύρω πολυκατοικίες, ελάχιστα φωτισμένα. Στο γήπεδο πέρα κάποιοι έτρεχαν. Από το «Καράτε κλάμπ» στο ισόγειο απέναντι έφταναν επιθετικές κραυγές από

γνώσης. Τ' αυτοκίνητα στραφτάλιζαν, καθώς έτρεχαν να παραβγούν. Ένα μηχανάκι - ο μοναδικός άνθρωπος. «Μαλάκες» ξανάπε αναλογιζόμενη τις χαμένες ώρες της ανθρώπινης ζωής.

Μπήκε μέσα, έκλεισε την μπαλκονόπορτα, τράβηξε την κουρτίνα. Πήρε τους συντρόφους της ηδονής και τράβηξε αργά προς την κρεβατοκάμαρα. Ακούμπησε το ποτήρι, το πιατάκι, τα τσιγάρα. Άναψε το ψηλό, τετράγωνο κερι, έσβησε το φως. Στο αβέβαιο φως του κεριού πήρε να ξετυνεται τελετουργικά.

Τώρα ήταν γυμνή. Αγαπούσε την γύμνια της. Αγαπούσε το κορμί της. Το φλέρταρε λιγάκι στον καθρέφτη της τουαλέτας. Πέρασε ένα πλατύ χάδι όπου έφτανε το χέρι της και παραδόθηκε στο κρεβάτι. Άπλωσε κι άναψε το μαγνητόφωνο. Ο ήχος του φλάουτου ήταν ένα γλυκό συμπλήρωμα στην όλη γλυκύτητα της ώρας.

Άναψε τσιγάρο, ήπιε ποτό. Χαϊδεύτηκε. Τα χέρια κύλησαν από το στήθος στην κοιλιά, στους γλουτούς, στα πόδια, που ανασηκωμένα, ανοιχτά ρίγησαν στο χάδι των δαχτύλων...

...Ξάπλωσε στο κρεβάτι. Έσταξε δύο σταγόνες κολύριο blue στα γαλάζια της μάτια. Πέρασε μπλε ρίμελ στα τσίνορα, που τονίστηκαν και μάκρυναν. Οι γαλάζιες λίμνες των ματιών της είχαν απλωθεί απέραντες. Τα χείλη της ήταν στενά, δε θα 'ταν ωραία να τα βάψει.

Χαμογέλασε με το αβέβαιο εκείνο, δισταχτικό χαμόγελο που πάσκιζε να κρύψει τους μπροστινούς «χαβλιόδοντες», όπως της έλεγε εκείνος.

Απομακρύνθηκε λίγο από τον καθρέφτη. Το ξανθό των μαλιών της της φώτιζε το πρόσωπο. Τίναξε το κεφάλι κι ένωσε το χάδι τους σε λαιμό και ώμους. Αυτό το φλου της έδινε άλλη χάρη.

«Είσαι όμορφη». Είπε, ικανοποιημένη από το σύνολο κι έστειλε ένα φιλή στον καθρέφτη.

...Ένωθε όμορφα, μα η ηδονή δεν προχωρούσε...

...Στο ασανσέρ ξανακοιτάχτηκε. Αυτό το εκρού μεταξωτό έβαζε κάτω κάθε χάδι. «Οι κυράτσες θα 'ρθουν τυλιγμένες τις γυαλιστερές τουαλέτες τους «σκέφτηκε και το χαμόγελο επισφράγισε το αίσθημα υπεροχής της.

Ήταν η πρέσβειρα της χώρας της κάθε στιγμή: «Η νύφη μας είναι ξένη» έλε-

γαν συστήνοντάς την.

Κι εκείνη μέσα της: «Έρχομαι από χώρα μυθική, μακρινή» έλεγε. «Από χώρα που τα ποτάμια εμπνέουν τους ποιητές κι οι πεδιάδες γίνονται τραγούδι. Τα ξωτικά πλανιούνται στα δάση κι οι λίμνες πλαγιάζουν ερωτικές».

...Το πρόσωπο της γυναίκας χαίρεται τη λεπτή μουσική της μύησης...

...Βγήκε θριαμβεύτρια από το ασανσέρ. Ο δρόμος ξαπλώθηκε να την υποδεχτεί. Ήταν χαρούμενη. Θα βάφτιζαν το πρώτο τους μωρό. Όλα είχαν σχεδιαστεί στην εντέλεια.

Παραμέρισε το σιδερένιο αυλοπόρτι. «Ήρθες Σμετλάνα»; την υποδέχτηκε η πεθερά της.

Ναι, έτσι την έλεγαν: Σμετλάνα. Ήταν ένα όνομα που ταιρίαζε στο Σμέτανα και θυμίζει το Σβετλάν, εξηγούσε ο πατέρας της. Η μουσική του Σμέτανα την πλημμύρισε, καθώς πήρε στα χέρια το παιδί της. Το χόρεψε, το φίλησε, το 'κλείσε στην αγκαλιά της. Στον πατέρα της χρωστούσε την αγάπη για τη μουσική. Σ' αυτό το παιδί την αγάπη του κόσμου.

...«Θα πρέπει να περιγράψω τη σκηνή της βάφτισης»; αναρωτήθηκε η νέα γυναίκα ανοίγοντας τα μάτια. Έμεινε για λίγο απορημένη. «Όχι, συνηθισμένα πράγματα: παπάδες, νταντάδες, ψαλτάδες, λαμπάδες, το μωρό να κλαίει κι άλλοι να γελούν... Κι η μαμά να περιμένει έξω απ' την εκκλησία, να φιλήσει, λέει, το χέρι του κουμπάρου...». «Όχι» αποφάσισε και ξανάκλεισε τα μάτια...

... Άσπρα τραπεζομάνηλα, τα σερβίτσια καλογιαλισμένα, λουλούδια στα βάζα.

Ο απολογισμός της άφηνε ικανοποιημένη. Όλα είχαν εκτελεστεί στην εντέλεια. Οι πρώτοι καλεσμένοι άρχισαν να 'ρχονται. «Οι Κύπριοι έρχονται πάντα στην ώρα τους, άμα πρόκειται για φαΐ» σκέφτηκε και κατευθύνθηκε να τους υποδεχτεί. Χαμόγελα, χειραφτίες, κολακείες από χοντρούς κυρίους, ψεύτικες φιλοφρονήσεις από κακομακιγιαρισμένες, κακοτουαλεταρισμένες κυρίες.

Οι καλεσμένοι παίρνουν τις θέσεις τους, οι καρέκλες γεμίζουν, οι πρώτοι αρχίζουν ν' ανυπομονούν. «Οι Κύπριοι έχουν μια ερωτική σχέση με το φαΐ» σκέφτηκε. Όμως ο Γρηγόρης δεν είχε έρθει. Τα κλεφτά βλέματά της στην πόρτα είχαν γίνει τώρα επίμονες ματιές. Θα έρθει, την είχε βεβαιώσει.

– Κόρη μου, να πούμε ν' αρχίσουν να

σερβίρουν; Είπε η πεθερά της πλησιάζοντάς την συμμαζεμένη και ανήσυχη. – Πείτε ν' αρχίσουν να σερβίρουν, απάντησε σχεδόν περιφρονητικά. «Μια βάρβαρη ερωτική σχέση» διόρθωσε τον προηγούμενο συλλογισμό της, όταν τους είδε να βουτούν λάιμαργα στο φαΐ; ν' απλώνουν τα χέρια και να δαγκώνουν μεγάλα κομμάτια σουβλά.

...Η νέα γυναίκα αποτράβηξε τα χέρια από το κορμί. Μισάνοιξε τα μάτια: «Δε θα πρέπει να γνωρίζουν την ερωτική ηδονή» σκέφτηκε — και τα ξανάκλεισε να δοθεί στη δική της.

...Η Σμετλάνα πέρασε πλάι απ' όλους τους καλεσμένους, έσκυψε, τους ρώτησε αν επιθυμούσαν κάτι, αντιμετώπισε με ψυχραιμία τα χοντρά τους αστεία, προσπάθησε να δώσει μια λεπτή νότα στο βαρύ τους χιούμορ κι όταν ο κύκλος είχε κλείσει, κάθισε στην καρέκλα που την παρίμενε.

Σταύρωσε τα χέρια ακουμπώντας απαλά το πρόσωπο: «Όχι χωρίς εκείνον» αποφάσισε στη σκέψη πως έπρεπε ν' αρχίσει να τρώει. Ωστόσο εκείνος δε φαινόταν. Εκείνη δε νοιάστηκε να διώξει μια ελαφριά σκιά μ' απ' τα μάτια...

...Η γυναίκα άνοιξε τα μάτια... ίδια έκφραση; λίγος πόνος, κάποια συμπαθεια... και ξαναδόθηκε στο όραμά της.

...Κι όμως δεν μπορούσε άλλο να περιμένει. Οι καλεσμένοι είχαν σηκώσει πολλές φορές το ποτήρι κι είχαν πει «στην υγιά του απόντος», του «εκλιπόντος» είπε κάποιος έτσι γι' αστείο. «Χοντροκομμένε» του θύμωσε μέσα της κι όμως ένα πετάρισμα ανησυχίας της μπήκε ύπουλα στο κορμί. Ναι, τι άλλο θα μπορούσε να συμβαίνει; Μα πώς να το πληροφορηθεί; Έπρεπε να φάει, για να τελειώνει όλο αυτό το γλέντι, να τρέξει στο τηλέφωνο να πάρει αστυνομία, νοσο-

κομείο, κλινικές, μπορεί να την ψάχναν στο σπίτι, να φάει, για να τελειώνουν όλοι αυτοί... αλλιώς με το πρόσχημα πως την περιμένουν μπορούσε να ξημερωθούν τρωγοπίνοντας. Έβαλε μπουκιά στο στόμα.

...«Ήταν» ψιθύρισε η γυναίκα, κράτησε τα μάτια κλειστά κι άρχισε να χαϊδεύεται, να χαϊδεύεται.

...Αποτέλειωσε το λιγοστό φαγητό που 'χε βάλει στο πιάτο. Σκούπισε μια στάλα δάκρυ που της είχε φύγει στην άκρη του ματιού και σηκώθηκε. Ακούμπησε την πετσέτα στο τραπέζι, στάθηκε ορθή.

– Σας ευχαριστώ όλους που ήρθατε, είπε και αποχώρησε στητή.

Δεν άντεχε να πάει μέχρι το σπίτι.

– Τέτοιο όνομα όχι, της είπαν από τις πρώτες βοήθειες του νοσοκομείου, αφού συμβουλευτήκαν τον κατάλογο.

– Ίσως άρχισα λάθος, μονολόγησε, θα 'πρεπε να πάρω πρώτα την αστυνομία. Φωνές, ερωτήσεις, βαριεστημάρα, γραφειοκρατία, δε βγαίνει τίποτα, πρέπει να επιμείνει ή μήπως δε θα 'κανε καλά να δώσει στοιχεία;

– Ρώτησα αν έγινε κανένα δυστύχημα σήμερα, είπε σταθερά στη νέα φωνή που ήρθε στο τηλέφωνο.

– Ναι, έγινε ένα στη Μακαρίου, ένας αυτοκινητιστής χτύπησε έναν ποδηλάτη.

– Τι αυτοκίνητο;

– Όχι δεν ήταν αυτό!

Τι κάνει τώρα; Να πάρει σε κλινικές και να ρωτά; Δεν είναι ανοησία;

...Η νέα γυναίκα χαϊδεύεται τρυφερά, συνωμοτικά, σα να θέλει να δώσει ζεστασιά στο κορμί της.

...Αφήνει το τηλέφωνο. Διστάζει. Περνά στην αίθουσα, οι άλλοι τρώνε ακόμα.

– Θα πάρεις το παιδί, λέει στην πεθερά της.

– Ναι, κόρη μου.

Σκύβει και το φιλά, καθώς κοιμάται.

...Η νέα γυναίκα δίνει ένα τρυφερό φιλή στον ώμο της.

...Του χαϊδεύει το ξανθό μαλλί

– Καληνύχτα, αγάπη. Και φεύγει.

Η νύχτα την αγκαλιάζει φιλική.

– Ίσως είναι στο σπίτι, σκέφτεται.

...Η νέα γυναίκα φιλάει τους ώμους της, χαϊδεύεται.

...Ανοίγει την πόρτα, σκοτεινά. Ανάβει το φως, ερημιά και στατικότητα. Προχωρεί στους διαδρόμους, ανάβει φώτα, αναζητά στα δωμάτια. Στο υπνοδωμάτιό της κοιτάζεται στον καθρέφτη – ελαφριά συννεφιά. Κοιτάζεται ζυγίζοντας σοβαρά.

– Κι όμως είσαι όμορφη. Αποφαινεται στην εικόνα του καθρέφτη.

...Η έκφραση της νέας γυναίκας ελαφρά πονεμένη, τρυφερή.

...Βγάζει το βιολί από τη θήκη του το χαϊδεύει, το φιλά· ετοιμάζεται, παίζει.

Η μουσική ξεχύνεται πονεμένη, αγανακτισμένη, τρυφερή, δυνατή, ατίθαση, πειθαρχημένη.

– Σμετλάνα... Η εικόνα του πατέρα που την παίρνει αγκαλιά, πάνω στο πρόσωπο της νέας γυναίκας που πονά στο πλησίον της ηδονής.

– Σμετλάνα... το μικρό κορίτσι με το βιολί που μελετά...

– Σμετλάνα... το βιολί ηδονίζεται μπρος στον καθρέφτη.

Όψη τρυφερή, καθάρια, πόνος στην άκρη των χειλιών, νοσταλγία στο σμίξιμο των φρυδιών. Χώρα με τις γαλάζιες λίμνες και τ' απλωμένα λειβάδια.

Κύπρος με την ακάλυπτη γη και το φρυγμένο χορτάρι: Έρημος καλυμμένη με πολυτέλεια. Η μουσική πασκιζει να διώξει την εικόνα.

...Η νέα γυναίκα κοντεύει στην ηδονή. Τα δύο πρόσωπα ενά. Ήχος βιολιού — λεπτός στεναγμός. Πόνος Σμετλάνας — πόνος γυναίκα. Λυγμός βιολιού — σπατάλη όλων.

...Η νέα γυναίκα ανακάθεται. Κοιτά ισα μπροστά της.

— Σμετλάνα, λέει τρυφερά και την ακολουθεί με το βλέμα στις κινήσεις της.

Τη βλέπει που βάζει στη θήκη το βιολί, που βγάζει το μεταξωτό και το κρεμάει περνώντας το μάγουλο στις πτυχώσεις. Φοράει μπλου τζην και πουκαμίσια, παπούτσια κάπως χαμηλά. Που αποφεύγει να κοιταχτεί μες στον καθρέφτη κι όμως το ξέρει: είναι όμορφη.

— Στο σπιτάκι, λέει μιλώντας μόνη της στο δρόμο. (Της αρέσει να υψώνει το κεφάλι στο σκοτάδι).

...Η νέα γυναίκα έχει μείνει μόνη, καθώς εκείνη έχει δοθεί στο σκοτάδι. Χαϊδεύεται ανακαθισμένη...

...Ο διαταγμός, γίνεται αέρας στην περπατησιά.

— Κι όμως εσύ ζήτησες να γίνει αυτή η θλιβερή συναξη των κοιλιόδουλων, μονολογεί σα να τον έχει μπροστά της. Θα φέρναι δώρα για το μωρό, είπες. — Αφήνεις να σου διαμορφώνουν οι άλλοι το παιδί σου; σου είπα. — Σμετλάνα...τα παραλαές, μου θυμωσες. — Ναι, έτσι αισθάνομαι, σου αντιπάθηκα. Άμα αφήνεις να ντύνουν άλλοι το παιδί σου είναι σα να επαφίεις τη διαμόρφωσή του σ' αυτούς.

— Ανοησίες. Αυτό δε θα γίνει παρά μόνο μια φορά. Τώρα που έχουμε τόσα έξοδα. Είδες πόσο στοιχισαν το κρεβάτι, η μπανιέρα, οι πούδρες, οι κρέμες, τα πανάκια, οι φόρμες...

— Αρκετά το ξέρω... και πόσο θα στοιχίσει ένα τραπέζι; — Τα δώρα θα υπερκαλύψουν τα έξοδα. Άλλωστε κάποιοι θα δώσουν λεφτά... Έμποροι, έμποροι! Είχα αγαναχτήσει αλλά — Μην το παίρνεις έτσι, μου είχες πει. Έτσι, είναι τα έθιμα του τόπου μου.

Ναι, εδώ πια έκαμα πάσο. Για να μη φανεί ότι περιφρονώ τον τόπο και τις συνήθειές του.

σημείωση

1. Τη φαντάστηκα υπάλληλο της Τράπεζας. Να κάμνει μια δουλειά ιδιαίτερα στεγνή και άχαρη. Ίσως ηδονίζεται όταν παίρνει εκδίκηση μέσα από τη φαντασίωση-ταύτιση με τη Σμετλάνα.

2. Το διήγημα δε θα γραφτεί ποτέ, εννοείται, μια και το κείμενο γράφτηκε για να γίνει ταινία: Το 1984 μου είχε ζητήσει η Θέκλα Κίττου ένα σενάριο με θέμα τη γυναίκα στην Κύπρο και ειδικότερα πάνω στο προξενικό και την προίκα. Καθώς όμως το θέμα μου είναι ολότελα αδιάφορο και καθώς εκείνο το καλοκαίρι (ήταν φθινόπωρο όταν το έγραψα) είχε συμβεί η γνωστή ιστορία με τη γυναίκα που «Τηγάνισε τον άντρα της» κατά την αισχρή έκφραση των εφημερίδων που παραβλέπει τα κίνητρα και χυδαίοποιεί τα γεγονότα για περισσότερο κατανόηση, ιστορία που με είχε

— Εντάξει λοιπόν, ας γίνει κι έτσι. Άλλωστε θα το έκανα για το χατήρι του παιδιού μου.

Το γρήγορο βαδίσμα της έχει ξανάψει το πρόσωπο. Κοντοστέκεται με το χέρι στην ξύλινη αυλόπορτα κι ατενίζει το μικρό σπιτάκι.

...Η νέα γυναίκα την παρακολουθεί με βλέμα ολάνοιχτο, καθισμένη στο κρεβάτι της Σμετλάνας...

...Φέρνει γύρω αργά το σπίτι, ανοίγει αθόρυβα την πίσω πόρτα της κουζίνας, μπαίνει προσεχτικά αργοπατώντας... ημίφως, ύποπτοι θόρυβοι την οδηγούν στη μισανοιγμένη πόρτα του υπνοδωματίου... η αναπνοή της πιάνεται, διστάζει να κοιτάξει, πρέπει να δει, ύποπτοι θόρυβοι δεν της αφήνουν αμφιβολία, αλλά πρέπει να κοιτάξει, γέρνει προσεχτικά.

...Η νέα γυναίκα αφήνεται να γλιστρήσει στο κρεβάτι, το πρόσωπο της ηδονισμένο χαϊδεύεται στο μαξιλάρι, η εικόνα της σμίγει μ' ένα σύμπλεγμα τεσσάρων ανθρώπων — δύο άντρες, δύο γυναίκες στο υπνοδωμάτιο του ξύλινου σπιτιού: ένας άντρας γονατισμένος στο κρεβάτι, μια γυναίκα σκυμμένη σε ορθή γωνία, το κεφάλι της στην κοιλιά του χαμηλά, ένας άντρας όρθιος πίσω της, μια γυναίκα πίσω από τον γονατισμένο άντρα τον χαϊδεύει, τον φιλά.

Όλοι δοσμένοι στην ηδονή — η Σμετλάνα στην απόγνωση και την απορία. Κραυγάζει άφωνα, πονά βουβά. Φεύγει αθόρυβα κι ώσπου να φτάσει στην πόρτα της κουζίνας έχει βρει την αυτοκυριαρχία της. Βγαίνει, βαδίζει και το πρόσωπό της έχει πάρει το σιωπηλό της απόφαση.

...Αρχίζει ένα αργό ρεσιτάλ αυτοηδονής, ενώ η Σμετλάνα βαδίζει...

Βαδίζει, βαδίζει ασταμάτητα. Όχι, δε θα πάει στο σπίτι, θα φύγει όσο πιο μακριά μπορεί. Μπαίνει σε δρόμους όπου δεν είχε ξαναμπει, βλέπει σπιτία που δεν είχε ξαναδεί, όπως τότε που της πέθανε ο πατέρας κι αυτή βιάδιζε, βιάδιζε ατέλειωτα κάτω από το χιονόνερο και τη βροχή. Ώσπου εξαντλημένη πήγε κι έπεσε μ' όλα της τα ρούχα να κοιμηθεί.

Εδώ ο τόπος είναι ξερός, στεγνή βαδίζει κι εκείνη. Δεν έχει βροχή να ξεπλένει

προβληματισει, χωρίς ωστόσο ο πειρασμός να μάθω περισσότερα, να με παρασύρει να διαβάσω τον τύπο που εκχυδαίζει, με ώθησε να γράψω σε εντελώς δική μου σύλληψη (μια και δεν ήταν να μάθω, αλλά να κατανοήσω — και οι λεπτομέρειες των εφημερίδων δεν βοηθούν στην κατανόηση) αυτό το «διήγημα» καμωμένο ακριβώς για να γίνει ταινία. Γι' αυτό γραμμένο κατά τρόπο που να δίνει εικόνες, εικόνες μάλιστα που ταυτίζονται (η Σμετλάνα με τη «νέα γυναίκα» ή με τρόπο που χωρίς μετατόπιση του προσώπου να υπάρχει μετάθεση στο χώρο (η νέα γυναίκα) βρίσκεται στο κρεβάτι της Σμετλάνας να την παρακολουθεί καθώς ξεντώνεται ή παίζει βιολί).

Η Θέκλα βρήκε το σενάριο πολύ μπερκανικό, γιατί ο διάλογος σχεδόν λείπει, οι εικόνες επίσης μονολογούν, οι καταστάσεις σε βγαίνουν από τις άμεσες συγκρούσεις των προσώπων και τα περισσότερα υπονοούνται

τα δάκρυα, δεν έχει δάκρυα να ξεπλένουν την ψυχή.

Ο ρυθμός του βαδίσματος βαραίνει, η απόσταση από το σπίτι μικραίνει. Δεν έχει πού αλλού να πάει να σταθεί. Γυρίζει στο σπίτι. Στο ασανσέρ ρωτά την εικόνα της. «Είσαι συ εκείνη η γυναίκα;» Και πριν ανοίξει την πόρτα του σπιτιού: «Μπορεί ακόμα ένας άντρας να με ταπεινώνει;»

...Η γυναίκα δοσμένη στην αργή ηδονή...

Η Σμετλάνα μπαίνει, γλυκό μισόφωτο, γαλήνη παντού. Στο κρεβάτι ο άντρας της κοιμάται μισοακάλυπτος, γυμνός... Σκέκει από πάνω του. Τον χαϊδεύει στον αέρα. Τον μελετά. Σκέφτεται. Πάει στην κουζίνα, γεμίζει ένα τηγάνι λάδι, το καίει καλά στη φωτιά.

...Ο ρυθμός επιταχύνεται...

Το παίρνει προσεχτικά ως την κρεβατοκάμαρα, στέκει για μια στιγμή από πάνω του κι ύστερα αρχίζει να του το περιχύνει με κατεύθυνση προς την κοιλιά. Εκείνος ξυπνά, τινάζεται, σφαδάζει, ουρλιάζει, ενώ εκείνη έχει τελειώσει την πράξη της.

...«Ω γλύκα» ακούγεται παθιάρικα καθώς, ολοκληρώνεται η ηδονή.

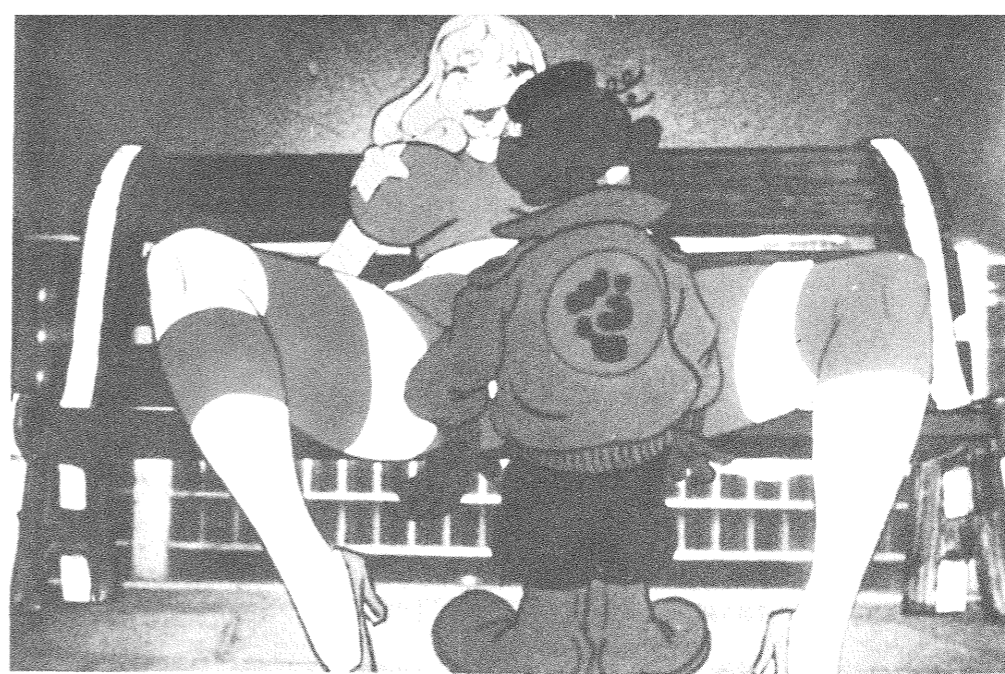
Την άλλη μέρα οι εφημερίδες γράφουν:

«ΤΗΓΑΝΙΣΕ ΤΟΝ ΑΝΤΡΑ ΤΗΣ»
«ΜΕΡΙΚΟΙ ΤΟ ΠΡΟΤΙΜΟΥΝ ΚΑΥΤΟ»
«ΣΥΖΥΓΟΣ ΑΛ' ΑΜΕΡΙΚΕΝ»
«ΝΕΑ ΣΥΝΤΑΓΗ ΓΙΑ ΤΗ ΝΟΙΚΟΚΥΡΑ»
«ΠΩΣ ΝΑ ΚΑΝΕΤΕ ΠΙΟ ΝΟΣΤΙΜΟ ΤΟ ΣΥΖΥΓΟ ΣΑΣ»

...Το άλλο πρωί ξυπνά: δόντια, πλύσιμο, ντύσιμο, χτένισμα, πρωινό πρόγκηγμα των παιδιών να κάνουν γρήγορα, είναι ώρα η Τράπεζα περιμένει. Παίρνουν τις τσάντες τους, τα σακάκια, ξεκινούν. Στο ασανσέρ κοιτάζεται στον καθρέφτη, ανταμώνεται με την εικόνα της Σμετλάνας. Κοιτάζονται. Τα βλέματά τους είναι σύμφωνα.

Βγαίνουν από το ασανσέρ «αύριο πρέπει να γράψω αυτό το διήγημα» σκέφτεται.

και υποδηλώνονται, παρά φανερώνονται. (Τα λόγια της δεν ήταν αυτά, εννοείται, αλλά απ' όσα μου είπε, προσπάθησα να καταλάβω τι εννοούσε και νομίζω ότι δεν την προδίω λέγοντας αυτά ή καλύτερα προδίω ακριβώς τις προθέσεις της). Έτσι η ταινία δεν έγινε, χωρίς να ξέρω κιόλας αν η ιδέα έχει ολότελα εγκαταλεφτεί. Ίσως να περιμένει «καλύτερες μέρες» γιατί η ίδια μου είπε ότι, για να γυρίσει ένας σκηνοθέτης μια τέτοια ταινία, θα πρέπει να έχει γυρίσει τουλάχιστο έντεκα-δώδεκα συνηθισμένες ταινίες, να έχει αποκτήσει αρκετή πείρα, για να τολμήσει να πειραματιστεί και πάνω σ' αυτό το είδος, γιατί ο κίνδυνος αποτυχίας είναι πολύ μεγάλος, αν δεν μπορεί να σταθεί μόνη της η ταινία τα γεγονότα που περιγράφει δεν τη σώζουν, ακριβώς επειδή δεν περιγράφει. Βασίζεται μόνο στην εικόνα και στη γλώσσα που αυτή δημιουργεί. Πρόκληση.

απο τα κρυφα ονειρα ενος καμακιου

Κάθομαι μονάχος σ' ένα τραπέζι στο λιμανάκι της Κάτω-Πάφου και χαζεύω τες μικρές φαρβάρκες που τραπαλλίζονται ανάλαφρα μέσα στα γαλάζια νερά. Είναι ένα ανοιξιάτικο απόγευμα λουσμένο από απαλό γαλάζιο φως. Είναι και μια ηρεμία που γεμίζει τον αέρα ολόγυρα, μια αρμονία τέτοια, που δεν μου κάνει καρδιά να κουνηθώ έστω κι ένα πόντο μήπως και διαταράξω την πολύπλοκη αλληλοεξάρτηση όλων ετούτων των πραγμάτων και τα κάμω σκατά. Το μόνο που επιτρέπω στον εαυτό μου, είναι να κάμνει με το αριστερό χέρι μια αργή φιδίσια σχεδόν κίνηση για να πάρει το ποτήρι με το μπράντυ-σάουαρ, να το φέρει στο στόμα για μια ρουφηξιά και μετά πάλι πίσω με τον ίδιο αργό μελετημένο τρόπο. Κατά τ' άλλα φαίνεται πως είμαι ο μοναδικός πελάτης του καταστήματος πράμα που δεν με ενοχλεί πιά. Έχω τα μάτια κλειστά κι αφήνω το πρόσωπο μου ν' ακολουθεί την πορεία του ήλιου σαν ηλιοτρόπιο. Παίρνω το χάδι του ήλιου τζάμπα, το μόνο που πληρώνω είναι το μπράντυ-σάουαρ.

Λοιπόν είναι ορισμένες στιγμές σαν και τούτες που θέλω δεν θέλω οφείλω νομίζω να αναγνωρίσω πως είμαι από τους τυχερούς σε τούτο το κόσμο. Ήλιος, θάλασσα, μπράντυ-σάουαρ, τι άλλο μπορεί να θέλει κανένας από τη ζωή του; Τιποτέ! Το να κάτσεις να σκεφτείς σε τι φασα-

ρίες και τι έξοδα μπαίνουν οι ξένοι για να νάρθουν στο τόπο μας θα σου φύγει το καφάσι. Κι όμως έρχονται κατά μυριάδες χρόνο με το χρόνο, αφήνουν το συνάλλαγμα τους και παίρνουν τον ήλιο μας στα πρόσωπά τους. Τέλεια ανταλλαγή δίκαια πέρα για πέρα. Κι εμείς ευχαριστημένοι που πουλάμε κι εκείνοι ευχαριστημένοι που αγοράζουν. Κι ενώ έκανα τούτες τες βαθυστόχαστες σκέψεις νιώθω ξαφνικά δύο ισκίους να μου κινούνται από πάνω μου μια στιγμή, και μετά να πηγαινούν στο απέναντι κρεβάτι και να κάθονται μεταξύ εμού και του ήλιου. Ανοίγω τα μάτια και τι να δω. Δύο αερατές ξανθές καλλονές από το βορρά να μου κάβουν νόημα να τες πλησιάσω. Σίγουρες ότι ονειρεύομαι σηκώνομαι σαν υπνοβάτης και κάθομαι μαζί τους.

— Χαίτο
— Χαίτο
— Γεια.
— Εμένα με λένε Αννίτα κι αυτήν εδώ Νίνα. Είμαστε από την Σουηδία κι ήρθαμε στην Κύπρο για...
— Ξέρω, ξέρω, τες διακόπτω εγώ ο άσχετος. Για τον ήλιο ήρθατε μια και στη χώρα σας τον ψάχνετε με το κερδί που λέει ο λόγος.
— Νο, Νο, ήρθαμε εδώ για να γνωρίσουμε τους μεσογειακούς εραστές. Λένε τόσα πολλά γι' αυτούς στη χώρα μας που αποφασίσαμε ναρθούμε και να πάρουμε γεύση από πρώτο χέρι!
Τες κοιτάζω και δεν πισ-

τεύω στ' αυτιά μου.
— Μην σοκάρεσαι καλέ μας φίλε. Εμείς στη χώρα μας πιστεύουμε στον ελεύθερο έρωτα. Γαμάμε παντού. Στους δρόμους στες πλατείες, στα πάρκα, δεν έχουμε περιορισμούς. Κι εσείς εδώ πρέπει να κάνετε το ίδιο. Ας μην ξεχνάμε πως αυτό είναι το νησί της Αφροδίτης της θεάς του έρωτα.
— Ναι αλλά πάνε χιλιάδες χρόνια από τότε που... πάω να πω άλλα με κόβουν στη μέση.
— Δικαιολογίες. Εμείς έχουμε ακούσει πως κάθε καλοκαίρι στη Κύπρο γίνεται το σώσε. Έχουμε ακούσει για τα καμάκια πουνε ψηλοί μελαχρινοί, τριχωτοί και φοβεροί μπηχτες. Εμείς γι' αυτούς ήρθαμε, το παραπάνω. Μια φίλη μας είπε πως ένας τέτοιος την πήδησε 13 φορές μέσα σ' ένα βράδυ. Σύγκαψε η κακομοίρα και περπατούσε την άλλη μέρα σα χασμένη. Αλλά καλά να πάθει. Ας το έπαιρνε το πράμα με το μαλακό. Ξέρεις εμείς η Σουηδέζες δεν λέμε ποτέ όχι. Όσο και να μας παιδεύεις, τόσο παραπάνω θέλουμε. Δεν τα βάζουμε ποτέ κάτω, ποτέ δεν υποκύπτουμε. Είναι μέσα στο αίμα μας να είμαστε γαμιόλες!

— Ξέρετε όμως κορίτσια, είπα εγώ, έχουν γίνει και μερικά έκτροπα εδώ. Ορισμένες από σας, παραπονέθηκαν πως δήθεν λέω δήθεν, φρισμένοι από μας τες πήραν με το ζόρι.

Περίπλου

— Βλακείες, πετάχτηκε η Νίνα. Τες ξέρω καλά εγώ αυτές. Μαζόχες παιδί μου μαζόχες. Δεν εννοούν να πηδηχτούν με το μαλακό. Θέλουν πάντα κάποιο να τες μαστιγώνει κι από πάνω.
— Όστε δηλαδή αυτά τα περί βιασμών, βλακείες...
— Φυσικά.
— Και δεν μου λέτε, εσείς δεν σταματάτε με τίποτε, είσατε αποφασισμένες για όλα;
— Για όλα! Μέχρι που να μην μείνει τίποτε όρθιο!
— Και μετά;
— Μετά θα πάμε κάπου αλλού. Τι λες αρχίζουμε από σένα να μη χάνουμε και ώρα; Και πριν προλάβω να καταλάβω τι γινόταν καλά-καλά όρμησαν κατά πάνω μου σαν μενόμενες λείαινες να με κατασπαράξουν. Ευτυχώς που στο κρίσιμο σημείο έγυρε η καρέκλα έπεσα κ'...
— Φαρδύς-πλατύς και ξύπνησα. Το γκαρσόνι έτρεξε από την άλλη μεριά του δρόμου για να με βοηθήσει να σηκωθώ.
— Είσαι καλά; Μήπως χτύπησες πουθενά;
— Όχι καλά είμαι μια χαρά είπα και παράγγειλα ένα μπράντυ-σάουαρ με διπλή δόση μπράντυ.

που παει η κινηματογραφικη λεςχη

για συνομιλία με τον ανδρα κωνσταντινιδη,
προεδρο της κινηματογραφικης λεςχης λευκωσιας

Ανδρέα, ας αρχίσουμε με το καυτό θέμα της ενσωμάτωσης της Κινηματογραφικής Λέσχης με τη Κινηματογραφική Κίνηση. Ποια είναι η γνώμη σου;

Στη Λέσχη από το καιρό ήδη της διάσπασης βλέπουμε την ανάγκη της ενσωμάτωσης λόγω των οικονομικών δυσκολιών που προφανώς θα προέκυπταν. Αν ήταν δυνατό τα κόμματα να προωθούσαν και να συντηρούσαν και κομματικές κινηματογραφικές λέσχες θα τους έβγαζα το καπέλλο. Αν δεν υπήρχε η οικονομική στενότητα το γεγονός ότι υπάρχουν δύο λέσχες θα ήταν θετικό διότι δίνονται στους κινηματογράφους μεγαλύτερες δυνατότητες εκλογής. Όμως υπάρχει κι οπωσδήποτε είναι σωστό να μπορούν να εκφραστούν μέσα σε μια λέσχη όλες οι απόψεις γύρω από το καλό κινηματογράφο. Πιστεύω πως σήμερα, όπως και πάντα, υπάρχουν οι προϋποθέσεις γι' αυτούς που θέλουν τη σωστή ενσωμάτωση των λέσχων να προχωρήσουν και να την πραγματοποιήσουν.

Τι απολογισμό κάνεις για τη δραστηριότητα της Λέσχης και πως απαντάς σε ορισμένες κριτικές που ακούγονται ως προς το τρόπο λειτουργίας της;

Η Κινηματογραφική Λέσχη έχει δώσει στα έντεκα χρόνια της λειτουργίας της συγκεκριμένο έργο και μπορεί ο οποιοσδήποτε να το κρίνει. Η ευρύτητα των ταινιών που προβλήθηκαν ήταν τέτοια που κανένας δε μπορεί να πει ότι αποκλείστηκαν ταινίες. Οπωσδήποτε οι ταινίες που προβάλλονταν αντικαθρέφτιζαν ως ένα βαθμό τις πολιτικές ή αισθητικές απόψεις των εκάστοτε συμβουλίων. η αιχμή όμως που ακούγεται από τους φίλους της Κινηματογραφικής κίνησης ότι έφυγαν γιατί δεν μπορούσαν να προβάλουν κάποιες ταινίες δεν ευσταθεί. Προσωπικά είμαι στο συμβούλιο της Λέσχης από το 1974 και δεν έχω υπόψη μου καμιά απολύτως ταινία που να προτάθηκε από κάποιους και να απορριφθείκε.

36

Πως κρίνεις την πολιτική της κυβέρνησης ως προς τη Λέσχη;

Η στάση της κυβέρνησης ως προς τη λέσχη μπορεί να αποδοθεί μονολεχτικά: είναι απαράδεκτη. Εύκολα μπορεί κανένας να καταλάβει πόσο το κράτος εκτιμά τη προσφορά της λέσχης από το ύψος της επιχορήγησης που της παρέχει. Εκατόν πενήντα λίρες κάθε χρόνο, ποσό δηλαδή μικρότερο από το ενόικιο μιας ταινίας. Το γεγονός ότι μας «παραχωρείται» η αίθουσα του Γραφείου δημοσίων πληροφοριών έναντι κάποιου ενόικιου είναι κι αυτό πρόσθετο στοιχείο του απαράδεχτου της κυβερνητικής στάσης. Οπωσδήποτε πρέπει η κυβέρνηση να εκτιμήσει με σοβαρότητα το τι είναι δυνατόν να προσφέρει μια κινηματογραφική λέσχη στο τόπο μας. Η συστηματική δουλειά των λέσχων μπορεί να βοηθήσει το Κύπριο θεατή να μη δέχεται παθητικά κάθε λογής ανοσοιουρήματα με τα οποία βομβαρδίζεται καθημερινά μέσα από τις κακές ταινίες των κινηματογράφων, των βίντεο-κλαμπ και της τηλεόρασης.

Επίσης αν είναι να ξεψηδίσουν στη χώρα μας αξιολογοί σκηνοθέτες θα βγουν μέσα από τον κόσμο των λέσχων. Χώρες σαν τη δική μας που η φωνή τους φαίνεται εκ πρώτης όψεως μικρή θα μπορούσαν να βροντοφωνάζουν το δικό τους μέσα από τη τέχνη και μέσα κυρίως από τη τέχνη που μπορεί να αγγίξει τις πλατειές μάζες, το κινηματογράφο.

Πως εκλέγονται τα διοικητικά συμβούλια στη Λέσχη;

Τα διοικητικά συμβούλια εκλέγονται με βάση τις προσωπικές προτιμήσεις των ταχτικών μελών της Λέσχης. Ζούμε σ' ένα χώρο ιδιαίτερα μικρό και τις πολιτικές μας απόψεις είναι σαν να τις έχουμε γραμμένες στο πρόσωπο μας. Όμως επιπλέον στα κείμενα που συνοδεύουν τις προβολές μας ή σε άλλα έκτακτα κείμενα φαίνονται

ξεκάθαρα οι πολιτικές μας προτιμήσεις και απόψεις.

Τι θα έλεγες για την εκλογή των διοικητικών συμβουλίων με βάση τη θέση της προσωπικής υποβολής υποψηφιότητας όπως γίνεται σήμερα;

Αν υπήρχαν στον τόπο μας πολιτικές τάσεις σε σχέση με το κινηματογράφο - κινηματογραφικές τάσεις με άλλα λόγια - τότε ασφαλώς η ορθότερη λύση θα ήταν οι τάσεις αυτές να απευθύνονται στα μέλη των λέσχων σαν τέτοιες και να ζητούν τη ψήφο τους για να αναλάβουν ακριβώς των εφαρμογών των απόψεων τους. Όμως θεωρώ απαράδεχτο κάποιους να θέλουν να μοιράσουν τις έδρες του διοικητικού συμβουλίου με βάση την αναλογία των κομμάτων στη βουλή. Θυμούνται λίγο πριν τη ρήξη της Λέσχης της Λευκωσίας που κάποιος ήθελε να συμβούλια να απαρτίζονται από ανθρώπους που θα εκπροσωπούσαν κόμματα. Αυτό θ' απέκλειε ανθρώπους με μεράκι που δεν ανήκαν σε κόμματα και που πάνω στις πλάτες τους στηρίχτηκε όλη αυτή τα χρόνια η λειτουργία αρκετών λέσχων στη Κύπρο.

Ποια η σχέση της Λέσχης με το κοινό της;

Η Κιν. Λέσχη Λευκωσίας κατάφερε πιστεύω το «ακατόρθωτο» σ' αυτά τα έντεκα χρόνια που λειτουργεί. Υπάρχει όμως μια παράξενη αντιπαράθεση ανάμεσα στα πολλά που πέτυχε και σ' αυτά που δεν πέτυχε.

Κατάφερε να επικοινωνήσει με τις πλατειές μάζες μέσω ταινιών όπως ο «θίασος» ή η «Πρόβα ορχήστρας» και άλλων πολλών καθόλου εμπειρικών εκ πρώτης όψεως ταινιών συγκεντρώνοντας μεγάλους αριθμούς θεατών. Προβάλλουμε το κλασσικό αριστούργημα του Αϊζεστάιν κάθε χρόνο εδώ και 11 χρόνια κι αίσθησα γεμίζει. Άλλες όμως ταινίες που κρύβουν μεγάλα ονόματα συντελεστών όπως πρόσφατα το

«Νοσοκομείο Βρετανία» δεν συγκεντρώνουν πολύ κόσμο.

Τελικά πιστεύω ότι η Λέσχη λειτουργεί με δύο είδη κοινού, που ως ένα βαθμό συνέβαλε κι ίδια στη διαμόρφωση του. Το ένα είναι ένα πολύ εκλεκτικό κοινό που εμφανίζεται στη Λέσχη όταν υπάρχει συγκεκριμένη ταινία που το ενδιαφέρει. Το άλλο αποτελείται από τους ταχτικούς που ενσωμάτωσαν τη λειτουργία της Λέσχης στη ζωή τους.

Οπωσδήποτε το βίντεο επηρεάζει επίσης σε μεγάλο βαθμό τους κινηματογράφοφιλους της Λευκωσίας.

Μια από τις σημαντικές εκδηλώσεις της Λέσχης κατά τη γνώμη μου είναι η εβδομάδα φιλίας. Είναι όμως αρκετός καιρός που δεν έχει πραγματοποιηθεί. Γιατί;

Ένα από τα βαρύτερα πλήγματα που δέχτηκε η Λέσχη από τη κρατική αδιαφορία είναι το γεγονός ότι σχεδόν δεν μπορεί να επαναλάβει μια από τις ουσιαστικότερες προσφορές της δηλαδή την εβδομάδα φιλίας Ελλήνων, Τούρκων και Κυπρίων μέσα από το κινηματογράφο. Βαρύ πλήγμα για την εβδομάδα φιλίας ήταν και ο θάνατος του Τούρκου αγωνιστή και σκηνοθέτη Γιλμάζ Γκουνεϊ που ήταν από τους βασικότερους συντελεστές της διοργάνωσης αυτής. Όμως είμαστε αποφασισμένοι να συνεχίσουμε τις προσπάθειές μας και κάνουμε όλες τις απαραίτητες επαφές για να μπορούμε να πραγματοποιήσουμε την επόμενη συνάντηση φιλίας. Εδώ θέλω να διευκρινίσω ότι δεν πιστεύω στις συναντήσεις φιλίας με το μακαρίτη, το γιο του Ντεκτάς ούτε και στα χορευτικά δείπνα στο Χίλτον με τους καταπιεστές του Κυπριακού λαού. Πιστεύω πως φιλία σημαίνει κοινός αγώνας των ανθρώπων που παλεύουν για ελευθερία και δικαιοσύνη και από τις δυο πλευρές, πράγμα που οπωσδήποτε συμπεριλαμβάνει τον αγώνα για το δίκαιο των ξένων στρατών και την ανεξαρτησία.

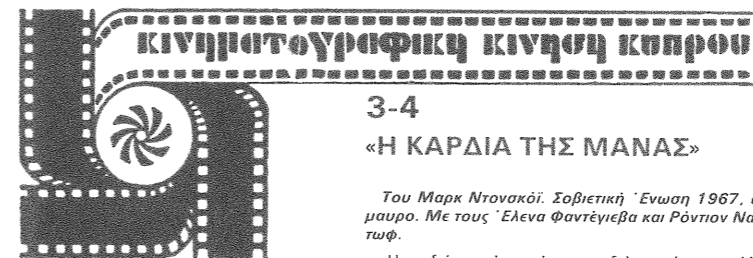

βδ 7/4
Έφι Μπριστ

(Fontane Effi Brist) του Rainer Werner Fassbinder. Γερμανία 1974. Με τους Hanna Schygulla, Wolfgang Siegf, Lilo Pomreit. Μαυρόασπρη 141'. Η ιστορία μιας γυναίκας που για να γεμίσει το κενό και την ανία της ζωής της πέφτει στα χέρια ενός επιπόλαιου εραστή. Μερικά χρόνια αργότερα, ο σύζυγος της βαρύνει τον δεσμό αυτό. Σε μονομαχία σκοτώνει τον εραστή της γυναίκας του όχι από πάθος ή από αυθόρμητη επιθυμία για εκδίκηση, αλλά αντίθετα από υποχρέωση και σχολαστικότητα. Η Έφι παίρνει διαζύγιο και αποκλείεται από τον κοινωνικό της κύκλο. Πιθανεί νέα μέσα στη πικρα και τη μοναξιά. Είναι ένα πρόσωπο που έχει παντρευτεί σύμφωνα με τις συνήθειες της εποχής (μόνο τότε) κι έχει πέσει θύμα της ανδροκρατικής ηθικής που λειτουργεί μονόπλευρα. Ο Φάσμπιντερ που συνήθως γυρίζει τις ταινίες του σε χρόνο ρεκόρ έκανε δύο-μια χρόνια να γυρίσει αυτή τη ταινία που βασίζεται σ' ένα έργο του Φονταίν (1819-1898).

βδ 21/4
Z - Κατάσταση πολιορκίας

(Z) του Κώστα Γαβρά. Γαλλοαλγερική, 1968. Με τους Jean Louis Trintignant, Ειρήνη Παπά, Yves Montand. Έγχρωμη 125'. Η ταινία βασίζεται στο βιβλίο του Βασίλη Βασιλικού με θέμα την δολοφονία του ειρηνιστή βουλευτή Γρηγόρη Λαμπράκη, που σχεδιάστηκε και εκτελέστηκε το 1963 από ψηλά ιστάμενους αξιωματικούς της χωροφυλακής και της αστυνομίας της Θεσσαλονίκης. Η μουσική είναι του Μίκη Θεοδωράκη. Προτάθηκε για Όσκαρ καλύτερης ταινίας και σκηνοθεσίας. (Etat de siege) του Κώστα Γαβρά. Γαλλία 1973. Με τους Yves Montand, Renato Salvatori, O.E. Hasse. Έγχρωμη 119'. Θέμα της είναι η απαγωγή και εκτέλεση του αμερικανού Νταν Μπρίνιαν από τους αντάρτες των πόλεων στην Ουραουσία. Ο Μπρίνιαν ήταν «τεχνικός» που πήγε στην Ουραουσία στα πλαίσια του προγράμματος για βοήθεια στις υπανάπτυχτες χώρες. Ο αντάρτες όμως παρουσίασαν στοιχεία που αποδείκνυαν ότι ήταν μυστικός πράκτορας που δίδυθε την αστυνομία της χώρας τους. Η μουσική του Μ. Θεοδωράκη.

3-4

«Η ΚΑΡΔΙΑ ΤΗΣ ΜΑΝΑΣ»

Το Μαρκ Ντονακόι. Σοβιετική Ένωση 1967, ασπρόμαυρο. Με τους Έλενα Φαντέγεβα και Ρόντον Νακχαπέτωφ.

«Η καρδιά της μάνας» είναι η καρδιά της μάνας του Λένιν, της Μαρίας Αλεξάνδρας Ουλιάνοβα.

Ο Ντονακόι δεν πέφτει στην παγίδα της μεταφυσικής, όπου θα αντιμετώπιζε την μάνα ενός ξεχωριστού ανθρώπου σαν ένα βιολογικά και πνευματικά προνομιούχο ον, για να δείξει τη «φιτεμένη στο ουρανό» ρίζα της μεγαλοφυΐας.

Για τον Ντονακόι η μάνα του Λένιν δεν είναι παρά το αρχέτυπο της οποιασδήποτε μάνας του οποιοδήποτε αγωνιστή. Η ταινία δεν είναι ούτε μια βιογραφία της μάνας του Λένιν, ούτε μια περιγραφή της εφηβικής ηλικίας του τελευταίου. Είναι μια συνθετική μελέτη της συμπεριφοράς ενός ορισμένου τύπου ανθρώπου σαν αυτόν που θα φανταζόταν αργότερα ο Λένιν και που παραμένει πάντα στόχος προς επίτευξη.

17-18

«Η ΞΕΑΦΑΝΙΣΗ ΤΗΣ ΚΑΡΕΝ ΣΙΛΚΓΟΥΝΤ» (SILKWOOD)

Το Μάικ Νικόλς. ΗΠΑ, 121m. Έγχρωμη. Με τους Μέριλ Στρίπ και Κερτ Ράσελ-Σερ.

Η Κάρεν Σιλκγουουντ εργάζεται σε ένα γιγαντιαίο εργοστάσιο που παρασκευάζει πυρηνική καύσιμα. Διάφορα ύποπτα γεγονότα, όπως το θάμμιμο ενός φορτηγού κάνουν την Κάρεν να αντιληφθεί ότι κάτι δεν πάει καλά στο εργοστάσιο. Αυτό δεν είναι τίποθε άλλο από διαρροή ραδιενέργειας που η διεύθυνση του εργοστασίου προσπαθεί με κάθε τρόπο να καλύψει. Θύματα της διαρροής είναι οι εργαζόμενοι στο εργοστάσιο, όπως και η Κάρεν, που διαφοροποιείται και από μια αλλοτριωμένη εργασία που είναι, μετατρέπεται σε μια μαχητική αγωνίστρια που καταλήγει της είναι ο θάνατος σε ένα έρημο αυτοκινητόδρομο.

Η Κάρεν είναι ένα υπαρκτό πρόσωπο που η περίπτωση της απασχόλησε τις πρώτες σελίδες των αμερικάνικων εφημερίδων την εποχή που το σκάνδαλο της διαρροής της ραδιενέργειας πήρε εθνικές διαστάσεις.

βδ 14/4
Μέρα Οργής

(Dias Irae ή Vredens Dag) του Carl Dreyer. Δανία 1943. Με τους Thorkild Roose, Preben Lerdorf, Sigrid Neelidam. Μαυρόασπρη 100'. Δέκατος έβδομος αιώνας. Η Ιερά Εξέταση μίλησε τη νύχτα της στις σάρκες και τις ψυχές των ανθρώπων. Η Άννα μια νεαρή κοπέλλα είναι η δεύτερη γυναίκα του βλοσυρού και μεγαλύτερου της, πάστορα Άμπραμ, αλλά ερωτεύεται τον γιο του άντρα της. Σε κάποια στιγμή εύχεται τον θάνατο του άντρα της. Όταν αυτό συμβαίνει την κατηγορούν για μαγεία την οποία είχε καεί στην πυρά. Όταν κοντά στην πεθερά της που είναι εναντίον της προστίθεται κι ο ίδιος ο αγαπημένος της, η Άννα αρνείται να προστατεύσει τον εαυτό της. Δεν απορρίπτει την κατηγορία και οδηγείται στον φρικτό θάνατο. Η ταινία αποτελεί μια κριτική της μισαλλοδοξίας και του φανατισμού. Το υπερφυσικό κυριαρχεί στην ατμόσφαιρα. Κάθε στιγμή υφίσταται φευγαλέα. Η ηχητική μπάντα είναι τόσο διακριτικά συνθεμένη που όταν κάποιος κραυγάζει από τρόμο η αγωνία, ο ήχος χτυπά σε μαχαίρι. Κάθε εικόνα έχει την αναλογία της φλανδρικής ζωγραφιάς. Κάθε εικόνα

βδ. 28/4
Ήρωες εργασίας

(Sluke iz zivota udarnika) Scenes from the life of shock workers του Μπάτο Τσένγκις. Γιουγκοσλαβία 1972. Με τους Άντεμ Σεβαν, Στόλε Αραντέλοβιτς, Ζάμ Μουζαφεριγια. Έγχρωμη. Πολιτική σάτιρα με θέμα τους εργάτες «Σοκ» ή «Σταχανοβιτές» που αρχικά παρουσιάστηκαν στην ΕΣΣΔ το 1926-27 και μετά στις άλλες σοσιαλιστικές χώρες. Στα πρώτα χρόνια της οικοδόμησης του σοσιαλισμού στη Γιουγκοσλαβία υπήρχαν εργάτες που δούλευαν σε εθελοντικές βάσεις και συναγωνίζονταν μεταξύ τους σε απόδοση ακολουθώντας το πρότυπο του σοβιετικού Σταχάνοφ. Την 25χρονη καριέρα ενός από αυτούς, του μουσουλμάνου Άντεμ παρακολουθεί ο ικανός σκηνοθέτης Μπάτο Τσένγκις, για να συνθέσει μέσα από μια σειρά χαρακτηριστικά στιγμιότυπα μια λεπτή σάτιρα για το καθένας της χώρας του. Χρησιμοποιώντας μια μοντέρνα γραφή και στήνοντας τη δράση μετωπικά προς το θεατή με σταθερά πλάνα ο Τσένγκις μιλά με ελαστικότητα, πυκνότητα και σαφήνεια για προβλήματα κοινωνικά, πολιτικά και κομματικά πάντα με λεπτό και διακριτικό χιούμορ.

10-11

«Η ΕΚΛΟΓΗ ΤΗΣ ΣΟΦΥ» (SOPHIE'S CHOICE)

Το Άλαν Πάκουλα ΗΠΑ, 1982, έγχρωμο. Με τους Μέριλ Στρίπ, Κέβιν Κλάιν, Πίτερ Μακ Νικόλς.

Ένας νεαρός συγγραφέας ο Στίγκο αρκετά φιλόδοξος φτάνει από την επαρχία στη Νέα Υόρκη. Εκεί θα γνωρίσει ένα ιδιόμορφο ζευγάρι, μια όμορφη Πολυμάνεζα, τη Σόφι, και ένα Εβραίο διανοούμενο, το Νόβα. Οι τρεις τους θα γίνουν αχώριστοι και θα αφιερώσουν σε μια ανέμελη ζωή. Η φιλία τους όμως θα υποστεί πολλές δοκιμασίες, πότε από τις παράξενες ιδιοτροπίες του Νόβα και πότε από τις μαύρες μνήμες της Σόφι την περίοδο του πολέμου όταν ήταν αιχμάλωτη στα Χιτλερικά στρατόπεδα.

24-25

«Η ΑΛΙΚΗ ΣΤΙΣ ΠΟΛΕΙΣ» (ALICE IN DEN STADTEN)

Το Βιμ Βένταρς Γερμανία, 1974, 110m, ασπρόμαυρο. Με τους Ριούντιγκερ Φόγκλερ, Γέλα Ρολέντερ, Ελίζαμπεθ Κρούσερ.

Ένας δημοσιογράφος-συγγραφέας, βρίσκεται στην Αμερική για να καταγράψει «κατ' εντολή» τις εντυπώσεις του. Αποτυγχάνει, σ' αυτό, και αποφασίζει να γυρίσει στην πατρίδα του Γερμανία. Ενώ ετοιμάζεται να φύγει, γνωρίζει στο αεροδρόμιο μια Γερμανίδα με τη μικρή της κόρη την Αλίκη. Του ζητά να πάρει την κόρη της μαζί του στην Ευρώπη και αυτή θα τους συναντήσει σε δύο μέρες. Όταν η Γερμανίδα δεν επιστρέφει στην Ευρώπη την καθορισμένη μέρα, ο δημοσιογράφος και η Αλίκη ξεκινάνε την περιπέλησή τους στη Γερμανία για να βρουν τη γιανιά της μικρής.

2 Απριλίου 7 μ.μ.

Λαϊκό Πανεπιστήμιο: Η Ελληνική Γλώσσα Κώστας Γεωργουσόπουλος - «Η διαμάχη για το γλωσσικό ζήτημα».

4 Απριλίου 7 μ.μ.

Έκθεση έργων τέχνης και φωτογραφιών μαθητών του σχολείου TISIS. (Διάρκεια 4-9.3.86) Εγκαίνια από τον Πρόεδρο Επιτροπής Λευκωσίας κύριο Λέλλο Δημητριάδη.

5 Απριλίου 8 μ.μ.

Θεατρικά Μονόπρακτα, από τον Αμερικανό FRANK FOWLE III.

8 Απριλίου 7 μ.μ.

Ελεύθερο Ανοικτό Πανεπιστήμιο. Σπύρος Κοντόπουλος: Συμμετοχή των κατοίκων στην οργάνωση της Πόλης.

9 Απριλίου 7 μ.μ.

Λαϊκό Πανεπιστήμιο: Η Ελληνική Γλώσσα. Τάσος Λιγνάδης: Η αξία του μαθήματος των Αρχαίων Ελληνικών.

12 Απριλίου 10 π.μ.

Επίσημη γιορταστική εκδήλωση για τα 50 χρόνια του Παγκύπριου Συνδέσμου Ξενοδόχων.

14 Απριλίου 7 μ.μ.

Ο Όμιλος «Νέμεσος» και ο Δήμος Λευκωσίας οργανώνουν έκθεση «Η Παλιά Λεμεσός». Εγκαίνια από τον Πρόεδρο της Δημοτικής επιτροπής Λευκωσίας, κ. Λέλλο Δημητριάδη.

15 Απριλίου 7.30 μ.μ.

Η Παγκύπρια Κίνηση - Ίσα Δικαιώματα - Ίσες Ευθύνες οργανώνει ανοικτή συζήτηση με θέμα: Ανθρώπινα Δικαιώματα - Ευρωπαϊκή Σύμβαση.

16 Απριλίου 7 μ.μ.

Λαϊκό Πανεπιστήμιο: Η Κυπριακή Διάλεκτος. Μενέλαος Χριστοδούλου: Οι ρίζες της Κυπριακής Διαλέκτου.

18 Απριλίου 8.45 μ.μ.

Το Inner Wheel Club Λευκωσίας-Λήδρα οργανώνει διάλεξη από τον κ. William H. Summers, M.V.O. με θέμα: «Κοσμήματα».

Έκθεση κοσμημάτων, ασημικών και έργων τέχνης από τον Βρετανικό Οίκο Garrard and Co., (Διάρκεια έκθεσης 18-21) εισόδος Ελεύθερη. Εισόδος για τη διάλεξη και την έκθεση £5.-

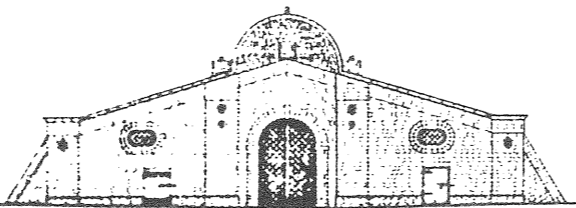
21 Απριλίου 7.30 μ.μ.

Ο Συνδέσμος Αρχαιολόγων οργανώνει διάλεξη του Αμερικανού Αρχαιολόγου Murray C. McClellan, με θέμα: «Οι ανασκαφές του Marsa Matrouh στην Αίγυπτο, από το Πανεπιστήμιο της Πενσυλβανίας».

23 Απριλίου 7 μ.μ.

Λαϊκό Πανεπιστήμιο: Η Κυπριακή διάλεκτος. Νάτια Αναξαγόρα: Η Γλώσσα των Κυπρίων της Αγγλίας.

25 Απριλίου Πολιτιστικές Ανταλλαγές ΚΟΛΩΝΙΑΣ - ΛΕΥΚΩΣΙΑΣ 7 μ.μ. Επίσημα εγκαίνια της έκθεσης «Σύγχρονη Γερμανική Ζωγραφική» (Διάρκεια 25.4.86 - 12.5.86)

εργαστηρι τεχνης

2 Απριλίου 3-6 μ.μ.

Ένα Μακρινό Ταξίδι. Δημιουργική δουλειά, με θέμα «Το πουλί».

3 Απριλίου 2-6 μ.μ.

Κεραμική. Σύνθεση και ανάμειξη υλικών σμάλτου.

4 Απριλίου 5.30 - 6.30 μ.μ. 6.30 - 7.30 μ.μ.

Γυμναστική για γυναίκες. Πρόγραμμα Αθλητισμός για όλους.

5 Απριλίου 3 - 6 μ.μ.

Ένα Μακρινό Ταξίδι. 2η Επίσκεψη στο Αρχαιολογικό Μουσείο.

7 Απριλίου 2 - 6 μ.μ.

Κεραμική. Σύνθεση και ανάμειξη υλικών σμάλτου.

8 Απριλίου 5.30 - 7.30 μ.μ.

Γυμναστική για γυναίκες. Πρόγραμμα Αθλητισμός για Όλους.

9 Απριλίου 3 - 6 μ.μ.

Ένα Μακρινό Ταξίδι «Δημιουργική Δουλειά».

10 Απριλίου 2 - 6 μ.μ.

Κεραμική. Σύνθεση και ανάμειξη υλικών σμάλτου.

11 Απριλίου 5.30 - 7.30 μ.μ.

Γυμναστική για γυναίκες. Πρόγραμμα Αθλητισμός για όλους.

12 Απριλίου 3 - 6 μ.μ.

Ένα Μακρινό Ταξίδι. Δημιουργική Δουλειά.

14 Απριλίου 2 - 6 μ.μ.

Κεραμική. Σύνθεση ανάμειξη υλικών σμάλτου.

15 Απριλίου 5.30 - 7.30 μ.μ.

Γυμναστική για γυναίκες. Πρόγραμμα Αθλητισμός για όλους.

16 Απριλίου 3 - 6 μ.μ.

Ένα Μακρινό Ταξίδι. Επίσκεψη στην Κρατική Πινακοθήκη.

17 Απριλίου 2 - 6 μ.μ.

Κεραμική. Σύνθεση ανάμειξη υλικών σμάλτου.

18 Απριλίου 5.30 - 7.30 μ.μ.

Γυμναστική για γυναίκες. Πρόγραμμα Αθλητισμός για Όλους.

19 Απριλίου 3 - 6 μ.μ.

Ένα Μακρινό Ταξίδι. Δημιουργική Δουλειά.

25 Απριλίου 7.30 μ.μ.

ΚΟΛΩΝΙΑ - ΛΕΥΚΩΣΙΑ. Εγκαίνια έκθεσης σχεδίου. Διάρκεια 25.4.86 - 12.5.86.

λαϊκη γειτονια

8 Απριλίου - 12 Απριλίου Έκθεση Αρχαίων Βιβλίων, Γκραβούρων και Χαρτών. Οργάνωση Α. NICOLAS.

δημοτικο θεατρο

26 Απριλίου 8.30 μ.μ. ΚΟΛΩΝΙΑ - ΛΕΥΚΩΣΙΑ. Ο θεατρικός Οργανισμός Κύπρου παρουσιάζει το έργο του Β. BRECHT "Ο Puntilla και ο δούλος του Matti". Σκηνοθεσία VOLKER GEISLER.

ΚΑΤΑΧΩΡΗΣΕΙΣ

Αν γυρεύετε ενοικιαστή ή αγοραστή του σπιτιού σας στη παλιά Λευκωσία απευθυνθείτε στο «εντός των τειχών» τηλ. 431278

ΓΙΑ ΕΝΟΙΚΙΑΣΗ...

Ζητείται παλιό σπίτι στη παλιά Λευκωσία για να χρησιμοποιηθεί σαν πολιτιστικός σύλλογος εκτοπισμένων. τηλεφωνείτε στο 02-455731 (Χριστάκης Γιαννακό)

Προς Πώληση...

Πολύ συμπαθητικές μοτόρες

- 1) NE SUZUKI TS100 100cc 4500 μίλια. Τιμή £330
- 2) RN SUZUKI 185cc 800 μίλια. Τιμή £650

Πληροφορίες: Ώρες δουλειάς: Τηλ. 431538 Απόγευμα: Τηλ. 433819

ΓΙΑΝΝΗΣ ΛΕΟΝΤΙΑΔΗΣ

- Ταπέλλες και τέντες κάθε είδους.
- Μεταξοτυπία σπέσιαλ.
- Το γοργόν και χάριν έχει κι' όποιος βιάζεται σκοντάφτει.

Ταβέρνα Αξιοθέα

Οδός Αξιοθέας - 9 τηλ. 430787 Άγιος Κασσιανός.

- Περάστε τη δραδιά σας στο κλασικό παραδοσιακό δρομάκο με τα γεράνια.

Μαζί με τ' όμορφο και δροσερό υπάρχει και η αντίστοιχη κουζίνα ποιότητας.

- Επίσης Σουβλάκια σιεφταλιά ττέικ αγουέι με δέκα (10) σελίνια τη πίττα.

The Village

Κατάστημα σουβενίρ

Ιπποκράτους 34 Τηλ. 457607 Θα βρείτε δερμάτινα, πήλινα, υφαντά, χάλκινα για δώρα και σουβενίρ.

ΚΑΒΑΛΛΕΤΟ

Ιπποκράτους 39Α τηλ. 459142 Είδη ζωγραφικής Αγιογραφίας Ψηφιδωτού.

Μαζί με τις συμβουλές μας σε όσους τις χρειάζονται. Βρισκόμαστε πίσω από τη λαϊκή γειτονιά.

Αγγειοπλαστέιο - Αγγειοπωλείο

Γ. Κοντού στη Λαϊκή γειτονιά, τηλ. 456977.

- Όλα τα προϊόντα μας κατασκευάζονται από μας.
- Μια αντιπροσωπική συλλογή της κυπριακής αγγειοπλαστικής η οποία ενσωματώνει πνεύμα έρευνας και ανανέωσης με σεβασμό της παράδοσης.

ΚΑΦΕΝΕΙΟΝ - ΤΕΙ-ΟΠΟΤΕΙΟΝ
Η Πρασινά Γραμμή
Αυτοκατατερας Θεοδώρας Β
Άγιος Κασσιανός - Τηλ. 435049
Λευκωσία «εντός των τειχών»
Διαχείριση: Σύμης Σουκίουρογλου
Μαίρη Παπά.

ΤΑΠΕΛΛΟΓΡΑΦΕΙΟ «NEON LAMPS»

Χριστόδουλος Βιλανος Τρικούπη 44 τηλ. 475297.

Κάμνω σας ταπέλλες κάμνω σας τζ' ευκολίες φτάνει να με πκιερώνετε με δίχως δυσκολίες.

ΜΑΕΙΡΚΟ ΠΩΡΓΟΣ ΛΑΚΗΣ

Πειραιώς 10 τηλ. 476420

Απέναντι που το ππάρκι του παλαιού δημαρχείου.

Μαειρκό για όσους βαστούν τζαι για όσους έββαστούν.

Ότι φαι πεθυμά ο καθένας.

ΜΑΧΑΛΕΠΙ

Καλό τζαι φρέσκο μαχαλεπί καθημερινά στο έμπα του Κολοκάση. Έσσει τζαι περιβάζι στον οσσιόν.

ΠΑΠΛΩΜΑΤΑ ΗΡΑΚΛΗ

Ισαάκιου Κορνηνού 17 τηλ. 477607.

Όσοι θέλουν ν' απλώνουν τα πόδια τους μακριά κάμνουν το πάπλωμα τους στου Ηρακλή

Τιμές σάνταρ. Για όσους κρτούν μαζί τους το «Εντός» τα ίδια.

Τεχνοτροπία

Ιπποκράτους - 45 τηλ. 454541

- Είδη Κυπριακής λαϊκής τέχνης
- Αντίκες (έπιπλα, σκεύη).
- Σουβενίρ, δώρα κ.λ.π.
- Υφαίνουμε κατά παραγγελία.

ΣΚΑΡΠΑΡΗΣ ΜΑΣΤΡΟ ΣΠΥΡΟΣ

Ισαάκιου Κορνηνού - 7 τηλ. 451803

- Κάμνω παπούτσια παντός είδους κανονικά τζαι ορθοπαιδικά.
- Κάμνω ΠΟΪΝΕΣ τσαγαρίσιμες, ΠΟΪΝΕΣ για τζίνιν ΠΟΪΝΕΣ με κεντήματα για λούσο τζ' ότι χρώμα θέλετε. ΠΟΪΝΕΣ χαμηλές.

ΚΑΦΕΝΕΣ ΜΟΥΣΚΗ

στο έμπα του Κολοκάση.

- Για καλό λευκωσιάτικο καφέ στου Μουσκή.
- Για ραχάττι στη πρωινή λιακάδα στου Μουσκή.
- Για ένα κονιάκι με κάτι τις στου Μουσκή.
- Για ιστορίες της παλιάς Λευκωσίας στου Μουσκή με τον Μουσκή.

DAVIDA Cafeteria
Tel. 474070,

ΛΑΙΚΗ ΓΕΙΤΟΝΙΑ

ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ ΚΑΡΚΩΤΗΣ

Σταά Θεοδουλιδη (δίπλα στο παλιό δημαρχείο) τηλ. 465329-465085.

- Το πρώτο γραφείο μεταφορών της Λευκωσίας με την ανάλογη πείρα, γρήγορη εξυπηρέτηση τζαι ζαμηλές τιμές.

ΤΟ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙ ΤΟΥ ΠΑΡΗ

Ισαάκιου Κορνηνού 7 τηλ. 451803.

Επιγραφές και μεταξοτυπίες πάνω σε όλα τα υλικά (χαρτί, πλαστικό, γυαλί, ύφασμα κ.λ.π.)

Κουρεο και μαδηματα μπουζουκιου Ο ΤΣΟΜΗΣ

Εκτερας 34 τηλ 430804 παρα του Ολυμπιακου

Για κουρεμα για ξιουρισμα αγε βησε τζια περπουρημενο για να μαδεσε μπουζουκι η να οπτε να μαδαινουσαν ξιουριζεστε ελατε στου τσομη

ΚΑΦΕ-ΕΣΤΙΑΤΟΡΙΟ Η ΠΙΑΤΣΑ

(νότια της πράσινης γραμμής στη πλατεία της λαϊκής γειτονιάς, Σερβίρουμε:

- Όλα τα είδη σφάρας, φαγητά του φούρνου, σαλάτες, φρούτα διαφόρων ειδών, και όλα τα ποτά. Τιμές πραγματικής λαϊκής γειτονιάς.

ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ

Μ + Γ Περικλέους Πειραιώς - 19 τηλ. 475996-7

Μεταφέρω, κουβαλώ ότι θέλετε που μισίν ως μιάλο, Άψε σβήσε.

Φκιερώνω τζαι βόθρους.

ΛΑΪΚΗ ΤΕΧΝΗ

Έλα στο κατάστημα «Λαϊκής τέχνης» στην Αριστοκύπρου 17 της λαϊκής γειτονιάς. Θ' ανακαλύψεις ένα σωρό όμορφα χειροτεχνήματα. Άλλα παραδοσιακά κυπριακά καμωμένα από έμπειρα χέρια κι' άλλα φτιαγμένα από μας με κέφι και γούστα. Τηλέφωνο 459907.

ΤΟ ΠΑΛΑΙΟΠΩΛΕΙΟ
ΟΘΕΛΛΟΙ 1, ΤΗΛ. 432052,
(Κεντά στην Πάλα Αμμοσού)
Εΐδη παλαιοπωλείου από Λονδίνο και Παρίδι.
Λαϊκή Τέχνη τζυ Μεξικού
Φωτογραφικές μηχανές, κινάλια, χιφραβούρες, κάρτες, τίνακες, κούκλες, κορνίζες, ραϊάκες, κηροπίττα, καθώς και Πτοικίλια Κοβερνικέτων. Για μια μόνο μέρα στις 20 Δεκεμβρίου μειωμένες τιμές.

Rothmans Royals... Το πρώτο τσιγάρο.

Το τσιγάρο που είναι πρώτο στην Κύπρο.

Προειδοποίηση Υπουργείου Υγείας: Το καπνισμα μπορεί να βλαψει την υγεια σας

ΜΠΥΡΑ **ΚΕΟ**
η μπύρα σας...

Προβexώς:

Λεοντίου μακκίρα:
"ΧΡΟΝΙΚΟΝ ΚΥΠΡΟΥ"
(ΕΞΗΓΗΣΙΣ ΤΗΣ ΓΛΥΚΕΙΑΣ
ΧΩΡΑΣ ΚΥΠΡΟΥ...)